

Uniwersytet Warszawski
Wydział Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji
Instytut Stosowanych Nauk Społecznych

Krzysztof Dziomdziora

Numer albumu 188820

Teoria i praktyka propagandy na przykładzie audycji
Radia Maryja

Praca magisterska
na kierunku : Socjologia
w zakresie: Stosowanych Nauk Społecznych

Praca wykonana pod kierunkiem
Instytut Stosowanych Nauk Społecznych
Ośrodek Badań Młodzieży
dr Marek Kłosiński

Warszawa, maj 2008r.

Oświadczenie kierującego pracą

Oświadczam, że niniejsza praca została przygotowana pod moim kierunkiem i stwierdzam, że spełnia ona warunki do przedstawienia jej w postępowaniu o nadanie tytułu zawodowego.

Data

Podpis kierującego pracą

Oświadczenie autora pracy

Świadom odpowiedzialności prawnej oświadczam, że niniejsza praca dyplomowa została napisana przeze mnie samodzielnie i nie zawiera treści uzyskanych w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami.

Oświadczam również, że przedstawiona praca nie była wcześniej przedmiotem procedur związanych z uzyskaniem tytułu zawodowego w wyższej uczelni.

Oświadczam ponadto, że niniejsza wersja pracy jest identyczna z załączoną treścią elektroniczną.

Data

Podpis autora pracy

Streszczenie

Praca przedstawia podstawy teorii komunikacji z szczególnym uwzględnieniem komunikacji medialnej, oraz teorii i klasyfikacji propagandy. W następnej części przedstawiona jest ogólna charakterystyka Radia Maryja i jego słuchaczy. Przekaz Radia Maryja jest analizowany na podstawie audycji „Aktualności Dnia” metodą konstruowanego roku. Wynik analizy w końcowej części pracy zostaje umiejscowiony w teorii propagandy.

Słowa kluczowe

komunikacja, maryja, masmedia, nadawca, odbiorca, propaganda, przekaz, radio, klasyfikacja,

Dziedzina pracy: 14.0 Nauki Społeczne

**The theory and the practical use of propaganda on the example
of Radio Maryja programme.**

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	6
1. Teoria propagandy.....	8
1.1. Definicje.....	8
1.2. Propaganda jako forma komunikacji.....	10
1.3. Klasyfikacje propagandy.....	16
1.2.1. Klasyfikacja propagandy ze względu na treść.....	16
1.2.2. Klasyfikacja propagandy ze względu na stopień zafałszowania treści i jawność źródła.....	18
1.2.3. Klasyfikacja propagandy według kierunku oddziaływania.....	21
1.2.4. Klasyfikacja propagandy ze względu na przebieg procesu w społeczeństwie.....	23
1.2.5. Klasyfikacja ze względu na techniki przekazu.....	24
2. Radio Maryja	26
2.1. Ogólny model komunikacyjny Radia Maryja.....	26
2.1.1. Analiza nadawcy – kto?.....	26
2.1.2. Analiza audytorium – do kogo?.....	29
2.1.4. Sprzężenie zwrotne i gatekeeping w Radio Maryja.....	30
3. Metoda badawcza.....	35
3.1. Metody analizy treści.....	35
3.2. Jednostka analizy i obserwacji.....	36
3.3. Dobór próby.....	36
3.4. Klucz kategoryzacyjny.....	37
4. Analiza.....	40
4.1. Świat Radia Maryja i przykłady technik propagandowych.....	41
4.1.1 Czego słuchacz nie usłyszy.....	41
4.1.2. Wybory 2005.....	42
4.1.3. Sprawy krajowe.....	48
4.1.4. Protesty społeczne.....	54
4.1.5. Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne.....	60
4.1.6. Unia Europejska i stosunki między UE a Polską.....	63
4.1.7. Historia i lustracja.....	68

4.1.8. Religia.....	71
4.1.9. Polityka rolna.....	72
4.1.10. Relacje z Federacją Rosyjską.....	74
4.2. Kreowanie wiarygodności źródła w Radio Maryja.....	77
4.3. Techniki perswazji w Radio Maryja.....	78
5. Wnioski z analizy – praktyka, a teoria.....	81
6. Spis dzieł cytowanych.....	85
7. Spis wykresów tabel i rysunków.....	85
8. Załącznik 1. Tabela wyników badania przekazu „Aktualności dnia”.....	87

Wstęp

W dzisiejszym świecie, rozwiniętych i powszechnych form komunikacji, propaganda jako zjawisko ma ogromne pole działania. Nie sposób wyobrazić sobie życia w społeczeństwie bez gazety, radia, telewizji. Społeczeństwo lokalne, a także społeczeństwo globalne komunikuje się i organizuje za pośrednictwem mediów. Media, informując, co dzień kształtują nasze postawy, zainteresowania, emocje i często determinują nasze decyzje¹. Powszechna dostępność informacji jest zjawiskiem pozytywnym, sprzyja krystalizowaniu się idei, organizowaniu się ludzi, kontroli sprawujących władzę, pomaga w zrozumieniu otaczającego świata. Z drugiej jednak strony, media mogą nieść ze sobą ogromne zagrożenie. Poprzez najróżniejsze, świadomie stosowane środki, (np. dobór i sposób przekazywania informacji) są w stanie przy określonych warunkach wpływać na swojego odbiorcę².

Poniższa praca ma przedstawić dzisiejsze ujęcie problemu propagandy jako specyficznej formy komunikacji i podać przykłady jej stosowania przez wybrane przeze mnie medium. W pierwszej części pracy zajmę się teorią propagandy, definicjami, środkami realizacji i sposobami klasyfikacji tego zjawiska. Następnie przedstawię charakterystykę ogólną Radia Maryja jako medium. W kolejnych rozdziałach postaram się przedstawić charakterystykę Radia Maryja na podstawie teorii komunikacji i propagandy, oraz przytoczyć przykłady stosowania przez to medium technik manipulacji wskazanych w literaturze fachowej.

Nie zamierzam w tej pracy udowodnić, że Radio Maryja jest medium propagandowym. Posłużę się analizą tego medium w celu przedstawienia teorii propagandy w praktyce medialnej. W efekcie postaram się wykazać, że Radio Maryja jest medium o dużym potencjale propagandowym i wiele wskazuje na manipulacyjny charakter przekazu tego radia.

Wybór takiego tematu pracy magisterskiej związany jest z moim zainteresowaniem problematyką przekazów medialnych i ich oddziaływaniem na odbiorcę. Fascynuje mnie siła, fenomen i triumf propagandy w XX w. „Propaganda pod względem możliwości zasięgu jest superpotęgą – jest zdolna sięgać poza granice polityczne, bez zgody władzy

¹ H. M. Kula, *Propaganda Współczesna*, Adam Marszałek, Toruń 2005, s. 37

² Dobek-Ostrowska B., Fras J., Ociepka B., *Teoria i praktyka propagandy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1999, s. 97

politycznej”³. Jednocześnie od dłuższego czasu interesuję się Radiem Maryja, w którego przekazach wielokrotnie mogłem usłyszeć stosowanie środków charakterystycznych dla przekazu propagandowego. Działalność Radia Maryja postrzegam jako szkodliwą dla dyskursu publicznego w Polsce, a także dla Kościoła Katolickiego. Od wielu lat opinia publiczna dostrzega „problem” czy „zjawisko” Radia Maryja, rzadko jednak można się spotkać z jego pogłębioną analizą. Zwykle stacja ta jest krytykowana za przekazywane treści, a nie sposób ich przekazywania, za dominującą w niej opcję polityczną, a nie środki jakimi tę opcję forsuje. Wydaje mi się, że podobne analizy mijają się z istotą problemu. Dlatego mam nadzieję, że moja praca stanowić będzie nowe spojrzenie na temat Radia Maryja, próbę umieszczenia tej rozgłośni w kontekście teoretycznym, co umożliwi metodyczną analizę, ale będzie też refleksją nad problemem propagandy w polskich mediach w ogóle.

³ H. M. Kula, *Propaganda Współczesna*, op. cit., s. 39.

1. Teoria Propagandy.

1.1. Definicje.

Propaganda nie występuje w literaturze jako pojęcie jednoznaczne, prawie każdy naukowiec zajmujący się propagandą na przestrzeni lat, tworzył nieco inną jej definicję. Przedstawię poniżej genezę pojęcia, oraz definicje wybranych autorów, aby na ich podstawie stworzyć własną definicję projekcyjną pojęcia propaganda na potrzeby tej pracy.

Słowo propaganda pochodzi z łaciny (*propagare*) i oznacza krzewić, rozszerzać⁴. Początkowo powiązane było wyłącznie z działalnością agrarną. Z czasem słowo to przeniosło się do sfery życia społecznego i zaczęło oznaczać wszelkie sposoby szerzenia określonych treści. W końcu było kojarzone z pozyskiwaniem ludzi dla idei, myśli, czy akcji⁵. Należy tu wspomnieć o pierwszej instytucji, która została powołana wyłącznie w celu szerzenia idei i miała w nazwie rozważany termin. Była to „*Sacra Congregatio de Propaganda Fide*”, powołana w 1662 przez papieża Grzegorza XV⁶. Powstanie tej instytucji jest postrzegane przez wielu autorów jako cezura w historii propagandy, moment od którego możemy mówić o propagandzie w podobnym do współczesnego znaczeniu.

Za początek teorii propagandy jako dziedziny wiedzy uważa się artykuł W. Bidella „*A Psychological Definition of Propaganda*” z 1931 r., w tym czasie miał swój początek również „złoty wiek radia”, kinematografia wkraczała właśnie w etap kina dźwiękowego, a w kilku krajach prowadzono prace nad przekazywaniem obrazu na odległość, czyli telewizją. Był to więc czas w którym kształtowały się początki współczesnych mediów.

W. W. Bidell podaje taką definicję: „propaganda wpływa na każdą jednostkę w ten sposób, że zachowuje się ona jakby jej reakcje były wynikiem jej własnych decyzji. Wiele jednostek można zmusić do takiego samego zachowania, podczas gdy każdą pozornie kierują jej własne sądy”⁷.

⁴ za stroną internetową <http://www.freedict.com/onldict/onldict.php>

⁵ H. M. Kula, *Propaganda Współczesna*, op. cit., s. 8

⁶ Dobek-Ostrowska B., Fras J., Ociepka B., *Teoria i praktyka propagandy*, op.cit., s. 11

⁷ D. Krech, R. Crutchfield, *Theory and Problem of Social Psychology*, New York 1948, s. 316

D. Krech, R. Crutchfield: „propaganda jest rozumiana jako specyficzna forma pobudzeń, która – jeśli jest skuteczna – daje w wyniku proces sugestii”⁸

L. Fraser: „Propagandę można zdefiniować jako sztukę zmuszania ludzi do robienia tego, czego by nie robili, gdyby dysponowali wszystkimi danymi dotyczącymi sytuacji”⁹.

G. S. Jowett, V. O'Donnell: ”Propaganda jest celową i systematyczną próbą kształtowania percepcji, manipulowania myślami i bezpośrednimi zachowaniami w celu osiągnięcia takich reakcji, które są zgodne z pożądanymi intencjami propagandysty”¹⁰.

Jacques Ellul: „zespół metod stosowanych przez zorganizowane grupy w celu wciągnięcia do aktywnej działalności mas ludzkich, u których w konsekwencji manipulacji psychicznej, wytwarza się jedność psychiczna pozwalająca na włączenie ich do masowych działań”¹¹.

T. Parsons: propaganda to „próba oddziaływania na postawy, a przez to bezpośrednio lub pośrednio na działania ludzi za pomocą bodźców językowych słowa pisanego lub mówionego”¹².

Wszystkie podane definicje są do siebie podobne, wskazują tylko na inny sposób spojrzenia ich autorów na to samo zagadnienie. D. Krech i R. Crutchfield prezentują wyraźnie spojrzenie psychologiczne, a dokładnie behawioralne, skupiają się na reakcji jednostki na działania propagandowe.

Jowett i O'Donnell, oraz Fraser skupiają się na wykorzystaniu propagandy przez systemy polityczne, wskazują na element manipulacji jako nieodłącznej cechy propagandy. Takie podejście zaliczane jest do nurtu politologicznego.

Wreszcie europejski badacz Jacques Ellul, podobnie jak Parsons są reprezentantami nurtu socjologicznego. Który skupia się na wpływie propagandy na masy, ich zdolności do organizowania się i działania. Szczególnie Parsons podkreśla funkcję kontrolną propagandy w systemie społecznym.

Z tych różnych spojrzeń najbardziej mi bliskie i najbardziej odpowiednie na potrzeby tej pracy wydaje mi się podejście socjologiczne. W definicjach socjologów, zawarte są interesujące mnie aspekty propagandy, czyli:

⁸ ibidem, s. 333

⁹ Dobek-Ostrowska B., Fras J., Ociepka B., *Teoria i praktyka propagandy*, op.cit., s. 9

¹⁰ Jowett G.S., O'Donnell V., *Propaganda and Persuasion*, Sage Publications, Beverly Hills 1986, s. 16

¹¹ Ellul J., *Propaganda*, Vintage Books, New York 1965, s. 9

¹² Parsons T., *Propaganda i kontrola społeczna* w „Szkice z teorii socjologicznej”, Warszawa 1972, s. 179-230

1. celowość,
2. zorganizowany charakter,
3. użycie odpowiednich metod,
4. wpływ na postawy i działania,
5. pośrednictwo mediów.

Konieczne jest tutaj dodanie jeszcze jednej ważnej cechy, która decyduje, że dany przekaz nosi miano propagandowego. Rzeczywiste cele propagandysty nie są zbieżne z celami publicznie głoszonymi. Zwykle funkcja propagandowa danego przekazu jest schowana przed odbiorcą za funkcją informacyjną, funkcja propagandowa ma więc charakter ukryty. Propaganda uprawiana wprost znacznie traci na swej sile oddziaływania.

Na podstawie powyższych definicji i podanych przeze mnie cech propagandy przedstawię własną definicję najbardziej adekwatną do analizowanego problemu. W tej pracy będę używał słowa propaganda w znaczeniu: **ukrytego, celowego i zorganizowanego działania komunikacyjnego, za pośrednictwem mediów, z użyciem wybranych metod, skierowanego do określonej grupy, mające na celu wywarcie wpływu na jej postawy i działania.**

1.2 Propaganda jako forma komunikacji.

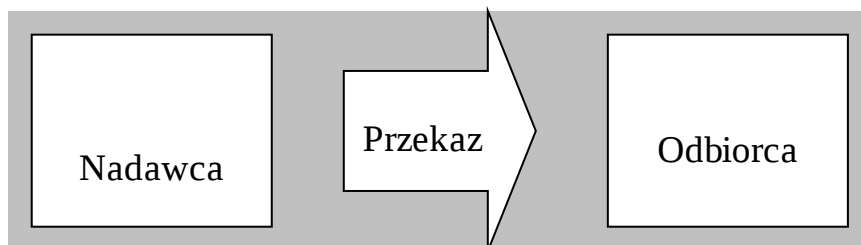
Komunikacja jest terminem nie sprecyzowanym i bardzo szerokim, na przestrzeni lat powstało bardzo wiele definicji komunikacji, które charakteryzują najróżniejsze podejścia do tego zagadnienia. Powstało też wiele modeli komunikacyjnych. Większość z nich nie ma ambicji komplementarności przedstawionego zagadnienia, uwypuklają natomiast poszczególne aspekty komunikacji jako procesu. Przedstawię poniżej takie, które mają mieć zastosowanie w tej pracy.

Dla nas interesująca będzie komunikacja rozumiana jako transmisja, czyli przekazywanie informacji. Poniżej podaje dwie ogólne definicje komunikacji: (A. Ayer) „komunikowanie to przekazywanie informacji w bardzo szerokim znaczeniu tego terminu”, (Berelson i Steiner): „Przekazywanie informacji, idei, emocji, umiejętności etc. To właśnie akt lub proces transmisji jest nazwany komunikowaniem”¹³. Podani autorzy kładą nacisk na informację i transmisję tej informacji w procesie komunikowania. Najprostsza, ogólna definicja komunikowania jako transmisji będzie więc brzmiała:

¹³ T. Globan-Klas, *Media i komunikowanie masowe*, PWN, Kraków 1999, s. 42

„komunikacja to proces przekazywania przez nadawcę informacji do odbiorcy”, taka definicja będzie wyrażona w modelu:

Rys. 1. Model komunikowania jako transmisji.

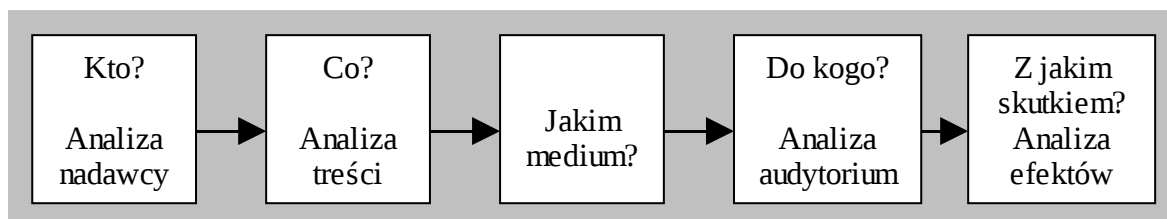

Źródło: H. M. Kula, *Propaganda Współczesna*, op. cit., s.217

W podanym modelu przedstawione mamy trzy podstawowe elementy procesu komunikacyjnego. Model ten dostarcza nam podstawowych pytań badawczych potrzebnych do analizy każdego aktu komunikacji: Kto nadaje komunikat? Jaką treść nadaje? Do kogo nadaje? Następne przedstawione modele będą rozwinięte o kolejne elementy potrzebne do bardziej złożonej analizy,

W przypadku rozważań nad komunikacją radiową interesują nas modele impersonalne w odróżnieniu od interpersonalnych. Potrzebujemy elementu medium, przekaźnika treści. Radio Maryja będzie właśnie takim medium. Jednocześnie należy wprowadzić pojęcie komunikacji perswazyjnej, czyli polegającej na: „**nakłanianiu odbiorców do podejmowania lub zaniechania określonych działań lub poglądów(...)**”¹⁴. Jeżeli perswazja jest próbą zmiany poglądów lub zachowań, samo narzuca się pytanie o efekt tej próby. Po wprowadzeniu powyższych pojęć możemy przedstawić kolejny model komunikowania, stworzony przez Harolda Laswella, uważanego za jednego z prekursorów badań nad teorią komunikacji:

Rys.2. Model analizy aktu komunikowania według Laswella.

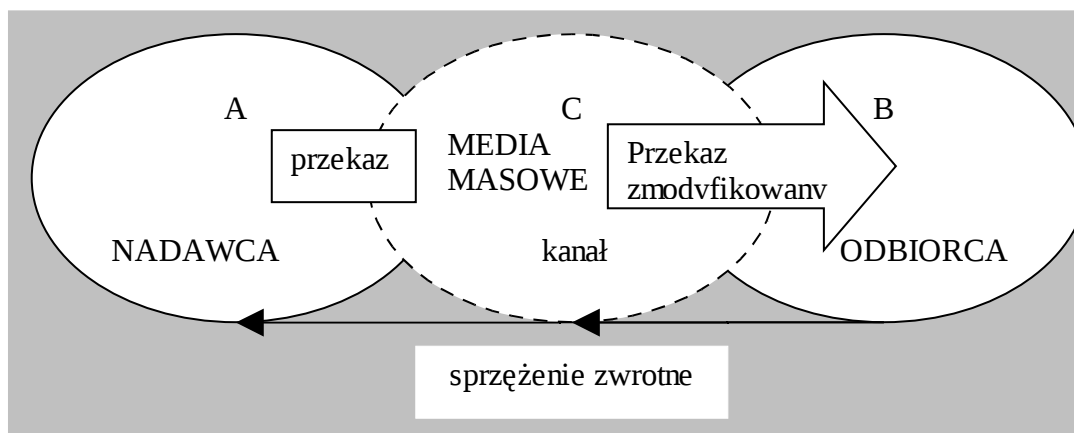
Źródło: T. Globan-Klas, *Media i komunikowanie masowe*, Kraków 1999 s.57

¹⁴ H. M. Kula, *Propaganda Współczesna*, op. cit., s. 217

Model Laswella wskazuje na takie formy komunikowania, które mają charakter instrumentalny. Nadawca stawia sobie tutaj jasno określony cel. Główną cechą tego bardzo popularnego modelu, jest jego linearność, która jest też postrzegana jako jego wada. Pokazuje jeden kierunek procesu komunikowania, jest więc wyłącznie modelem komunikowania masowego. Jest to model praktyczny który może być łatwo modyfikowany na potrzeby danego badania. Można do niego dodać kolejne elementy, lub rozwinąć istniejące pytania.

Następnym niezbędnym elementem, który będzie potrzebny przy analizie Radia Maryja będzie **sprzężenie zwrotne**, które redukuje mankament poprzedniego modelu. Zwykle proces komunikowania nie jest procesem jednokierunkowym. Szczególnie komunikacja interpersonalna zawiera w sobie wzajemny wpływ nadawcy i odbiorcy, którzy ciągle wymieniają się rolami i dostosowują treść komunikatu na potrzeby procesu komunikacji, czyli rozmowy. Sprzężenie zwrotne, choć nie w tak oczywisty sposób występuje też w komunikacji masowej. Każde medium w jakimś stopniu modyfikuje swój przekaz w zależności od tego do jakiego odbiorcy chce dotrzeć i jakie są jego potrzeby. Szczególnym przypadkiem sprzężenia zwrotnego dostrzegamy w rozgłoszeniach radiowych takich jak Tok FM, czy Radio Maryja, których wiele audycji opiera się na kontakcie z słuchaczami. Każdy odbiorca może stać się jednocześnie nadawcą dzwoniąc do rozgłoszeni i wygłaszając za jej pośrednictwem swoje sądy. Element sprzężenia zwrotnego będzie istotny w dalszej części tej pracy, wskaże bowiem jak może zostać wykorzystany jako technika propagandowa. Model zawierający sprzężenie zwrotne przedstawiają K. Syreno i C. D. Mortensen:

Rys. 3. Model komunikowania impersonalnego zawierający sprzężenie zwrotne.

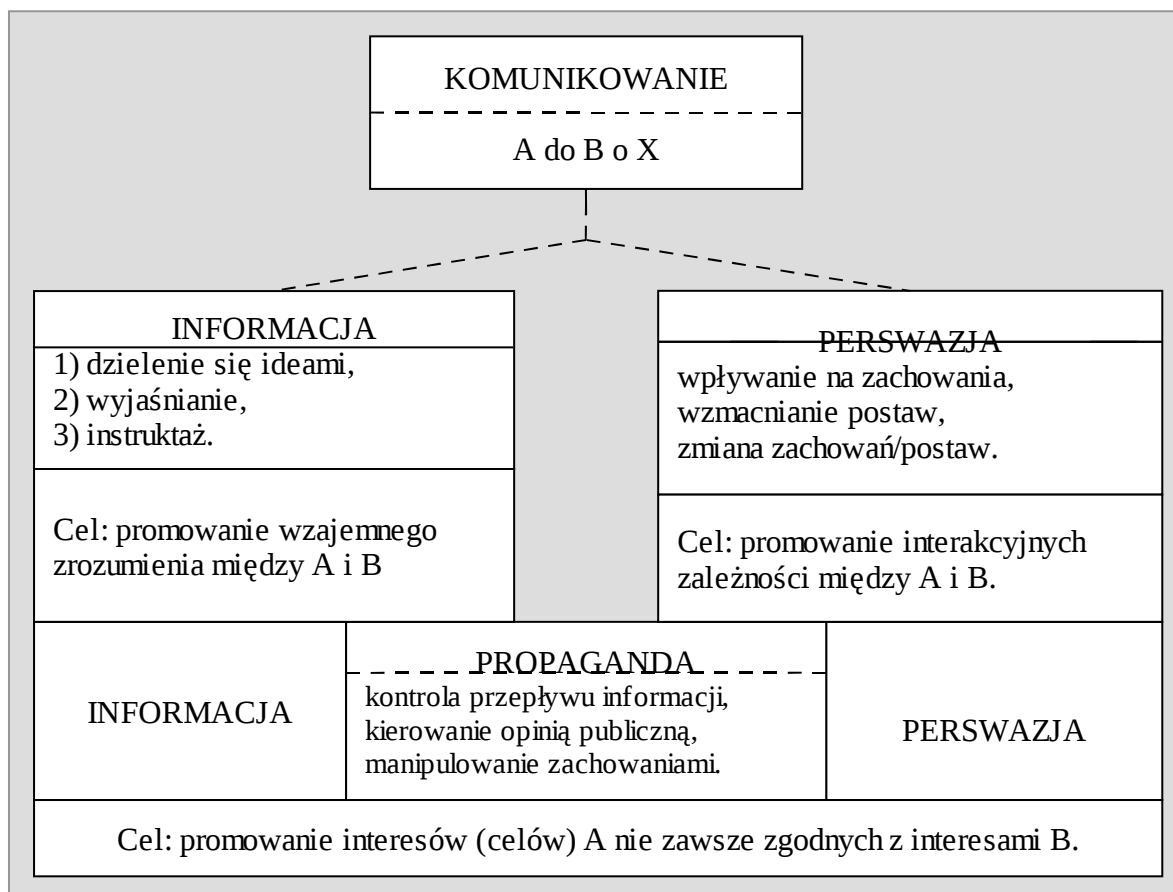
Źródło: T. Globan-Klas, *Media i komunikowanie masowe*, op. cit., s.7

Pozostając w kręgu komunikowania za pomocą masmediów następnym przedstawionym modelem będzie model K. Lewina, zwany modelem topologicznym. Lewin wprowadza to teorii komunikacji pojęcie przepływu informacji. Wskazuje, że przepływ informacji w procesie komunikowania masowego nigdy nie jest całkowity i równomierny. Jest regulowany przez bariery (gates), które kontrolują jednostki, lub instytucje zwane klucznikami (gatekeepers). Gatekeeperzy są na stałe wpisani do struktury mediów, są to redaktorzy prowadzący, redaktorzy naczelni gazet, czy programów informacyjnych, producenci, właściciele mediów. Pytania badawcze, które należy postawić analizując komunikację z udziałem gatekeeperów będą brzmiały: Kim jest gatekeeper? Jakie informacje przepuszcza? Jakie informacje zatrzymuje?¹⁵ Są to podstawowe pytania, które wskazują na rolę gatekeeperów, mają oni jednak wiele innych narzędzi do dyspozycji, niektóre z nich to: nadawanie hierarchii ważności informacjom, umieszczanie informacji w wybranym kontekście, opatrywanie ich odpowiednim komentarzem, wreszcie modulowanie głosu podczas przekazu, czy w przypadku komunikacji audiowizualnej - cały wachlarz komunikatów niewerbalnych. Rola gatekeeperów jest niezbędna do funkcjonowania każdego medium masowego, jest jednak też koniecznym elementem, przekazu o charakterze propagandowym.

Propaganda jest specyficzną formą komunikacji. Komunikacja ta oprócz elementu informacji, zawiera też cechy perswazji. Charakter perswazyjny nie może być przedstawiony w modelu, ujawnia się bowiem dopiero po analizie jakościowej, a nie strukturalnej komunikowania. Miejsce propagandy w komunikowaniu i jej powiązanie z funkcjami informowania i perswazji doskonale przedstawiają wspomniani już badacze G.S. Jowett i V. O'Donnell.

¹⁵ H. M. Kula, *Propaganda Współczesna*, op. cit., s. 59

Rys. 4. Propaganda jako komunikowanie informacyjne i perswazyjne według Jowetta i O'Donnella.

Źródło: Jowett G.S., O'Donnell V., „Propaganda and Persuasion”, op. cit., s. 60

Z powyższego rysunku wynika, że propaganda jest procesem składającym się z dwóch współdziałających ze sobą elementów. Informacja w propagandzie ma na celu zredukowanie obaw dotyczących nadawcy i idei przez niego głoszonych. Ma wywołać pozytywne myślenie na temat nadawcy i poczucie wspólnoty. W dużym stopniu jest to termin tożsamy z dwoma technikami wpływu, o których piszą Aronson i Pratkanis: „wiarygodnością źródła” i „perswazją wstępną”. Perswazja wstępna pozwala na przejęcie kontroli nad sytuacją i stworzeniu atmosfery sprzyjającej komunikatowi. Wiarygodność źródła nakazuje nadawcy przedstawienie się jako osoby sympatycznej, dobrze poinformowanej i wzbudzającej zaufanie¹⁶. Zauważamy, że w propagandzie funkcja rzeczywistego przekazania jakiejś treści schodzi na drugi plan i jest podporządkowana celom propagandysty.

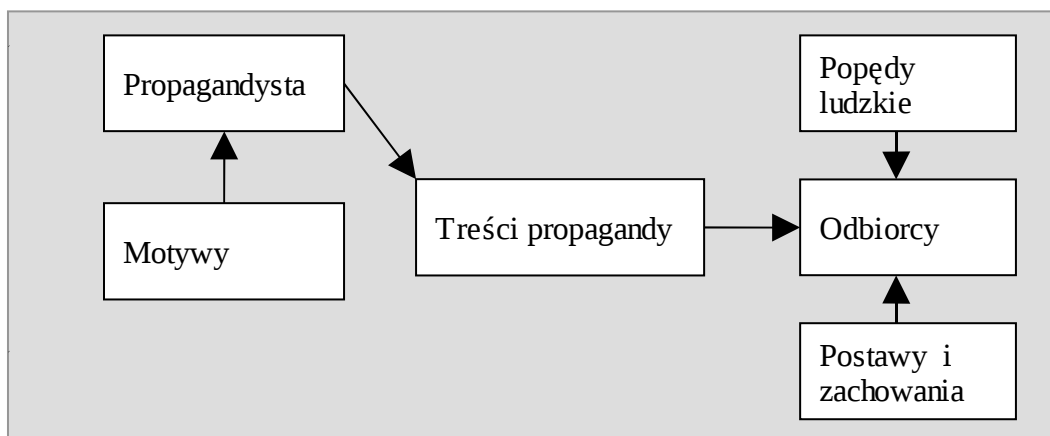
Perswazja w propagandzie polega na akceptacji i przyswojeniu nowych postaw, zachowań lub reakcji przez odbiorcę, bez stosowania żadnych form przymusu ze strony

¹⁶ Pratkanis A., Aronson E., *Wiek Propagandy*, PWN, Warszawa 2003, s. 48

nadawcy. Pozostałe dwie techniki wywierania wpływu wymieniane przez Aronsona i Pratkanisa, czyli „skonstruowanie i przekazanie komunikatu” oraz „kontrolowanie uczuć odbiorcy” zdają się być szczegółowo rozwiniętymi częściami perswazji według Jowetta i O’Donnella. Komunikat musi być skonstruowany tak, aby skupił uwagę i myśli odbiorcy na tym na czym zależy propagandyście, odwróci uwagę odbiorcy od kontrargumentów, a nawet może go skłonić do autoperswazji. Kontrolowanie uczuć odbiorcy polega na wzbudzeniu w nim określonych emocji, a następnie wskazaniu reakcji na te emocje. Odbiorcy stosują się do zaleceń chcąc uniknąć emocji negatywnych, lub wzmocnić emocje pozytywne¹⁷.

Modelem komunikacyjnym, który skupia się na zjawisku propagandy jest model stworzony przez Serge Tchakhotina w 1939r. Tchakhotin zbudował swój model na podstawie obserwacji działań propagandy hitlerowskiej. Można to podejście nazwać behawioralnym, skupia się bowiem na bodźcu i reakcji. Model ten zakłada, nie do końca świadome, działanie jednostki i przemożny wpływ, jaki ma na nią sugestia zbiorowa. Działanie propagandy można więc porównać do odruchów warunkowych wywoływanych w eksperymentach Pawłowa. Metoda wpływania na odbiorców polega na uporczywym powtarzaniu określonych treści i kojarzenie ich z popędami człowieka. Model Tchakhotina przedstawia poniższy diagram:

Rys. 5. Model wszechmocy propagandy według Tchakhotina..

Źródło: Pratkanis A., Aronson E., *Wiek Propagandy*, Warszawa 2003, str.49

¹⁷ Pratkanis A., Aronson E., *Wiek Propagandy*, op. cit., s. 49

1.2. Klasyfikacja propagandy.

W literaturze możemy znaleźć wiele różnych typologii propagandy. Prezentują one najróżniejsze spojrzenia na to zjawisko. Dzielą się przede wszystkim ze względu na przyjęte przez poszczególnych autorów kryterium. Przedstawię tylko wybrane przez siebie klasyfikacje, które pomogą mi w wyjaśnieniu zjawiska propagandy w Radiu Maryja.

1.2.1. Klasyfikacja propagandy ze względu na treść.

Propagandę ze względu na treść można dzielić na bardzo wiele kategorii, obejmujących wszystkie dziedziny życia. Możemy więc wyróżnić propagandę ekonomiczną, naukową, sportową, religijną, socjologiczną, kulturalną itd. W tej pracy, ze względu na treści, które pojawiają się na antenie Radia Maryja, będą mnie interesowały przede wszystkim cztery kategorie: polityczna, ekonomiczna, socjologiczna i religijna.

Podstawowym celem **propagandy politycznej** jest wpływanie na postawy i działania polityczne jednostek. Opiera się ona na aparacie do tego celu powołanym, ale także na działaniach wolontarystycznych. Przykładami uprawiania propagandy politycznej mogą być propaganda uprawiana w czasie II wojny światowej, przede wszystkim w III Rzeszy, USA i Związku Radzieckim. Należy jednak podkreślić, że nie było to zjawisko występujące wyłącznie w systemach totalitarnych. Propaganda polityczna uprawiana była we wszystkich krajach zaangażowanych w wojnę, a jej głównymi celami było wzmocnienie morale społeczeństwa, wiary w zwycięstwo i zwiększenie produktywności.

Szczególnym przypadkiem propagandy politycznej jest kampania wyborcza. Jej celem jest przekonanie jak największej liczby wyborców do głosowania na określoną partię polityczną, czy kandydata. Wysoka stawka gry wyborczej skłania partię polityczną do angażowania specjalistów wielu dziedzin wiedzy: psychologii, socjologii, politologii i innych nauk społecznych. Jest to stymulujące dla rozwoju tych nauk i pozwala na ich praktyczne wykorzystanie. Na styku nauki i praktyki powstały, wąskie specjalności, takie jak: public relations, marketing polityczny, reklama polityczna itd.¹⁸

Propaganda polityczna nie działa jednak tylko w czasie wyborów. W dzisiejszych systemach demokratycznych jest ona uprawiana permanentnie, różne jest tylko jej nasilenie w czasie.

¹⁸ Dobek-Ostrowska B., Fras J., Ociepka B., *Teoria i praktyka propagandy*, op. cit., s. 32

Michał Szulczewski w swej pracy tak definiuje propagandę polityczną: "propaganda polityczna to działanie informacyjno-perswazyjne skierowane na organizowanie społecznych zachowań wobec aktualnych problemów, to wypowiedanie się z określonych pozycji ideowych, to proponowanie czytelnikowi, czy słuchaczowi przyjęcie jakiegoś punktu widzenia, to wypowiedanie się nie tyle o faktach, ile z powodu faktów"¹⁹.

Propaganda ekonomiczna dotyczy wszystkich treści związanych z gospodarką, czy systemem gospodarczym w danym państwie. Wszystkie dziedziny ekonomii dotyczące się bezpośrednio lub pośrednio jednostki takie jak stopy procentowe, stan rezerw walutowych, prognozy inflacyjne, opodatkowanie, oszczędności, system pracy itd., są właściwe dla propagandy ekonomicznej. H. M. Kula pisze o propagandzie ekonomicznej, że ma ona na celu przekonywanie ludzi o stabilności gospodarczej, powstrzymanie społeczeństwa od paniki, zapewnienie o dobrym kierunku rozwoju gospodarki²⁰. Może ona jednak mieć przecież też wymiar negatywny, czyli przekonywanie ludzi o złym położeniu gospodarczym, niestabilności, niepewnej przyszłości gospodarczej, czy przejmowania kontroli nad gospodarką krajową przez obce podmioty.

Propaganda religijna jest typem propagandy w dużym stopniu opierającym się na uczuciach, emocjach. Przekazuje treści związane z wiarą i jej krzewieniem. Zinstytucjonalizowana propaganda swe początki bierze właśnie z religii, na co wskazuje wspomniana już tutaj założona przez Grzegorza XVI Sacra Congregatio de Propaganda Fide. Wyznacznikiem propagandy religijnej jest jej skłonność do wykorzystywania irracjonalnych motywów i argumentacji, mistyki, niemożliwych do udowodnienia twierdzeń. Propaganda religijna odwołuje się do bardzo silnych emocji za równo pozytywnych, takich jak: poczucie wspólnoty, satysfakcji ze sposobu postępowania, nadziei na wieczne życie, poczucie bezpieczeństwa, jak i negatywnych: strach przed potępieniem, gniewem bożym. Nie ulega też wątpliwości, że założyciele wielkich religii, Mojżesz, Jezus z Nazaretu, czy Mahomet byli wielkimi propagandystami, potrafiącymi zapanować nad tłumem i przekonać masy do swoich idei.

Propaganda społeczna jako typ jest wyróżniana bardziej przez pełnione funkcje niż transmitowane treści. Integruje jednostki, homogenizuje swoich odbiorców pod względem postaw i wyznawanych idei, unifikuje ich zachowania według określonego modelu, promuje pewien styl życia, a atakuje inne środowiska i grupy społeczne. J. Ellul podkreśla pozastrukturalną naturę propagandy społecznej, nie jest ona zaplanowana,

¹⁹ Szulczewski M., *Propaganda polityczna, pojęcia, funkcje, problemy*, KiW, Warszawa 1971, s. 17

²⁰ H. M. Kula, *Propaganda Współczesna*, op. cit., s. 105

ani kierowana odgórnie, prowadzi do zaktywizowania mas i zwiększenia ich uczestnictwa. Nie ma tu propagandysty, a raczej każdy może stać się propagandystą²¹. Taka wewnętrzna perswazja ma bardzo wysoką skuteczność co wykazał w swym eksperymencie z 1943r. Kurt Lewin²².

Dla Elulla propaganda społeczna ma charakter „ponadspołeczny” w swej istocie przypomina Durkheimowską koncepcję faktu społecznego, czegoś zupełnie zewnętrznego, powszechnego, niezależnego, posiadającego własną egzystencję. Takie podejście wymyka się zupełnie mojej definicji propagandy i jest trudne do zoperacjonalizowania na potrzeby tej pracy. Propaganda społeczna posiada natomiast bardzo interesujący mnie aspekt funkcyjny, sposób wpływania propagandy na grupy społeczne.

1.2.2. Klasyfikacja propagandy ze względu na stopień zafałszowania treści i jawność źródła.

Klasyfikacja propagandy ze względu na zafałszowanie treści obejmuje dwa kryteria. Jednym z nich jest stopień prawdziwości transmitowanych informacji. Drugie kryterium dotyczy źródła i stopnia jego ujawnienia wobec odbiorców. Mamy więc propagandę białą, szarą i czarną²³.

Propaganda biała jest uprawiana przez dobrze zidentyfikowanego nadawcę, który nie ukrywa swojego pochodzenia i charakteru. Intencje i ideologia nadawcy nie są w żaden sposób ukrywane. Propaganda biała jest zinstytucjonalizowana, a instytucja, która jest nadawcą jest dobrze znana. Propagandą białą mogą być treści wypowiedziane przez znanych mężów stanu, dziennikarzy, znane agencje prasowe. Przedstawia swoje poglądy jako najlepsze. Najczęściej jest ona skierowana na przeciwnika zewnętrznego. Przykładami instytucji uprawiających białą propagandę są Radio Wolna Europa, Głos Ameryki, czy audycje nadawane z Londynu w czasie II wojny światowej. Przede wszystkim biała propaganda służy budowie wiarygodności i zaufania do źródła. Propaganda biała przekazuje wyłącznie prawdziwe informacje, które są możliwe do zweryfikowania.

W **propagandzie szarej** źródło informacji może, ale nie musi być ujawnione i powszechnie znane. Informacje prawdziwe mieszają się tu z informacjami fałszywymi, a często informacje są w części nieprecyzyjne i ogólnikowe. Szara propaganda jest często

²¹ Dobek-Ostrowska B., Frasz J., Ociepka B., *Teoria i praktyka propagandy*, op. cit., s. 32

²² Pratkanis A., Aronson E., *Wiek Propagandy*, op. cit., s. 147

²³ Dobek-Ostrowska B., Frasz J., Ociepka B., *Teoria i praktyka propagandy*, op. cit., s. 30

skierowana na przeciwnika w celu zdyskredytowania go w oczach odbiorcy. Poddaje ona w wątpliwość prawdomówność, uczciwość i kompetencje rywala. Propaganda szara może być skierowana zarówno na zewnątrz jak i do wewnątrz. Przykładem propagandy szarej może być propaganda Stanów Zjednoczonych prowadzona w czasie I wojny światowej. Ówczesne społeczeństwo amerykańskie było nastawione pacyfistycznie i nie chciało się angażować w odległą i niezrozumiałą wojnę. Innego zdania był wybrany w 1916 roku prezydent Woodrow Willson i jego administracja. Prezydent Stanów Zjednoczonych powołał komisję propagandową zwaną The Creel Commission. W ciągu sześciu miesięcy społeczeństwo Stanów Zjednoczonych zmieniło nastroje z pacyfistycznych na pro-wojenne. Amerykanie domagali się przystąpienia do wojny, zniszczenia Niemców jednego po drugim i uratowania świata. Komisja Creela miała monopol na przedstawianie wiadomości z teatru działań wojennych. Niemców przedstawiano jako okrutników i porównywano ich do Hunów. Przedstawiano też wiele sfabrykowanych faktów i historii o wrywaniu przez Niemców rąk belgijskim dziewczynkom, czy przygotowywaniu przez Niemców posiłków z wrogów. Informacje dla Komisji Creela dostarczało brytyjskie Ministerstwo Propagandy, z powodów oczywistych zainteresowane przystąpieniem Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej do I wojny światowej²⁴.

Propaganda czarna, zwana też dezinformacją, jest przedstawiana jako całkowite przeciwieństwo propagandy białej. Nie tylko propagandysta jest tu ukryty, ale także prawdziwa charakterystyka medium. Przedstawia nieistniejące źródła informacji, albo jako źródło przedstawia zupełnie nie świadomą tego osobę, która ma legitymizować i uwiarygodniać podawane fakty. Fakty w czarnej propagandzie są zafałszowane lub zgoła nieprawdziwe. Sukces czarnej propagandy często zależy od ukrycia jej rzeczywistego źródła, i charakterystyki propagandysty. W momencie ujawnienia źródła skuteczność czarnej propagandy staje się bliska zeru.

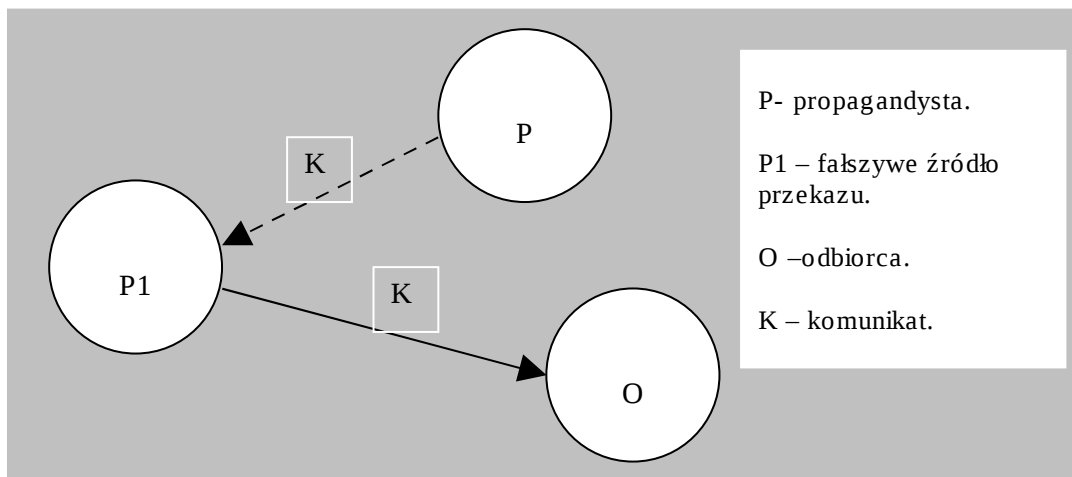
Najlepsze i najbardziej modelowe przykłady czarnej propagandy odnajdziemy znowu sięgając do historii II wojny światowej. Na przełomie 1939 i 1940 roku do żołnierzy francuskich zgromadzonych na linii Maginota kierowana była audycja Ferdonneta, który podając się za francuskiego patriotę obniżał morale żołnierzy i antagonizował ich w stosunku do Brytyjczyków. W rzeczywistości był on Niemcem francuskiego pochodzenia, oddanym idei nazistowskich Niemiec. Nadawał natomiast

²⁴ Wykład Noama Chamskiego wygłoszony 17 marca 1991 r. na Uniwersytecie Kentfield, Noam Chomski, „History of U.S. Propaganda to Today”, .pdf, s. 2

za pośrednictwem infrastruktury radia Stuttgart. Dobrym przykładem z drugiej strony barykady jest założona przez Brytyjczyków radiostacja Gustaw Zygfryd 1. Sygnał tej stacji nadawany był z terenu Brytyjczyków. Gustaw Zygfryd 1 był kierowany do żołnierzy Wehrmachtu. Odbiorca miał wierzyć, że jest to tajna radiostacja nadająca z terenu Niemiec i reprezentująca tajne stowarzyszenia armii III Rzeszy przeciwstawiające się polityce Adolfa Hitlera.

Bardzo przydatne w tej pracy jest proponowany przez O'Donnella i Jowetta podział czarnej propagandy na dwa podtypy, deflekcyjny, czyli odbijający i legitymizujący²⁵. Jest to podział ze względu na jawność źródeł przekazu. Jowett i O'Donnell przedstawiają te dwie kategorie jako modele reprezentowane przez rysunki:

Rys. 6. Model deflekcyjny źródła przekazu.

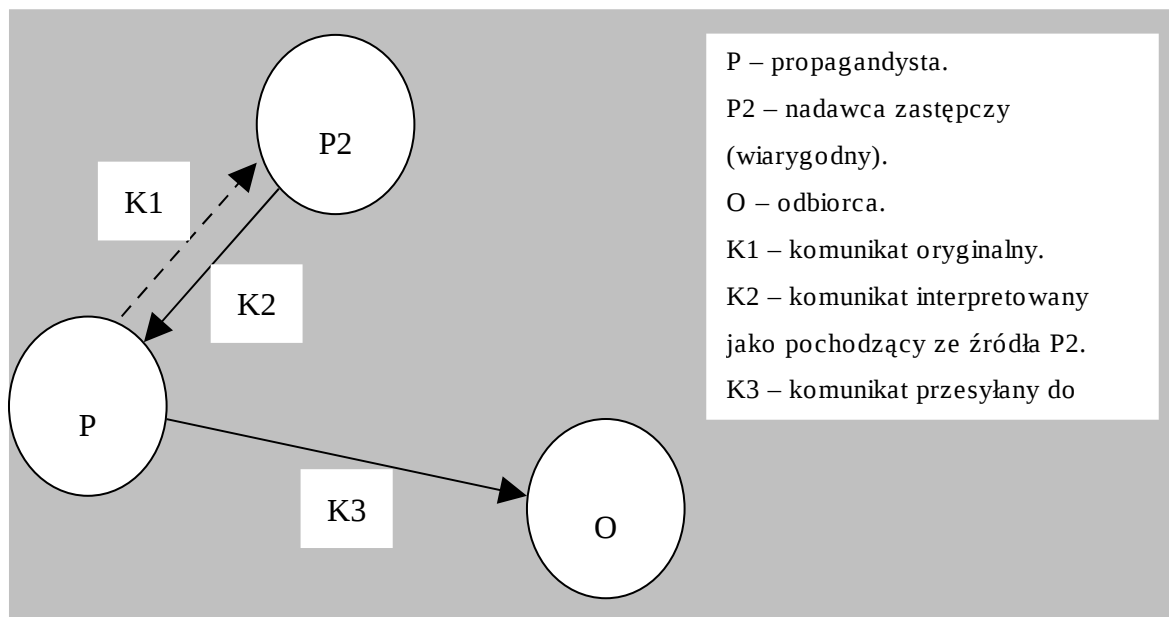

Źródło: Jowett G.S., O'Donnell V., *Propaganda and Persuasion*, op. cit., s. 92.

W modelu deflekcyjnym rzeczywiste źródło przekazu jest całkowicie zakonspirowane. Źródło fałszywe (P1) jest wytworem ukrywającego się nadawcy (P). Nie zachodzi łączność i żadna interakcja między odbiorcą, a propagandystą.

²⁵ Jowett G.S., O'Donnell V., *Propaganda and Persuasion*, op. cit., s. 92

Rys.7. Model legitymizujący źródła przekazu.

Źródło: Jowett G.S., O'Donnell V., *Propaganda and Persuasion*, op. cit., s. 92.

Istotą modelu legitymizującego jest umiejscowienie komunikatu jako pochodzącego z wiarygodnego źródła (P2), a następnie transmisję komunikatu do odbiorcy. Rzeczywistym autorem i źródłem przekazu jest propagandysta (P). Nadawca zastępczy jest tutaj wykorzystywany instrumentalnie, często bez swojej wiedzy do uwiarygodniania komunikatu (K3).

1.2.3. Klasyfikacja propagandy według kierunku oddziaływania.

Propaganda zewnętrzna skierowana jest do odbiorców państw obcych. Taka propaganda najbardziej kojarzy nam się z okresem wojny, czy konfliktu między dwoma państwami, walki z przeciwnikami politycznymi. Jednak we współczesnym świecie propagandę zewnętrzną uprawia, lub powinno uprawiać, większość nowoczesnych państw. Do propagandy zewnętrznej państwa w czasie pokoju będą należały wszystkie działania związane z kreowaniem pozytywnego wizerunku, public relations, marketingu politycznego, lobbingu. W nowoczesnych demokracjach, do uprawiania propagandy zewnętrznej powołane są specjalne urzędy. Państwa są często promowane przez jakiś konkretny symbol, którym zwykle staje się jakiś produkt lub region. Japonię promuje Sony, najlepszym ambasadorem Rosji jest wódka i kawior, Niemiec – Mercedes, Francji – wino itd. Tak pojmowana propaganda zewnętrzna najczęściej jest kierowana do środowisk

opiniotwórczych, korespondentów akredytowanych w danym państwie, lub administracji państwa, do którego kierowana jest propaganda. Dobrym przykładem zmasowanej propagandy w której produkt był mocno powiązany z danym państwem, jest kampania promocyjna prowadzona przed „przetargiem stulecia”, czyli wyborem dla Polski myśliwca wielozadaniowego. Zarówno Szwecja - Grippen, Stany Zjednoczone – F-16 i Francja – Mirage, poświęciły wiele środków, aby wypromować własną markę, liczne reklamy w prasie i telewizji kierowane jednak były do wąskiej grupy osób mających dokonać wyboru.

Propaganda wewnętrzna jest to rodzaj propagandy kierowanej do obywateli własnego państwa. Często nazywany jest komunikowaniem społecznym lub politycznym i ma zwykle charakter zinstytucjonalizowany. Większość badaczy opisując propagandę wewnętrzną, ma na myśli wyłącznie propagandę uprawianą przez instytucje rządowe i elity polityczne. Moim zdaniem jest to definicja zbyt wąska. We współczesnej przestrzeni informacyjnej istnieje wiele ośrodków propagandowych i nie zawsze rząd danego państwa dysponuje najsilniejszymi instrumentami propagandy. W wyniku rozwoju nowych technologii nastąpiła intensyfikacja kontaktów między politykami, czy kreatorami opinii, a odbiorcami. Można tu mówić o społeczeństwie komunikacyjnym. W społeczeństwie o charakterze komunikacyjnym istnieje ciągle sprzężenie zwrotne między odbiorcą, a nadawcą. Ma to przemożny wpływ na skuteczność propagandy. Nie ma sensu na przykład promowanie idei wysoce sprzecznych z poglądami odbiorcy. Sprzężenie zwrotne pozwala na ciągle dostosowywanie komunikatu do charakteru odbiorcy. Liderzy opinii są wsłuchani w opinię publiczną co może wpływać na treść przekazów. Szczególnie, jeśli propaganda wewnętrzna jest uprawiana przez rząd państwa, zjawisko sprzężenia zwrotnego jest bardzo istotne, prowadzi bowiem do tego, że działania władzy są podejmowane na podstawie konsensusu ze społeczeństwem.

1.2.4. Klasyfikacja propagandy ze względu na przebieg procesu w społeczeństwie.

Propaganda horyzontalna ma charakter bieżący, odnosi się do najświeższych wydarzeń i informacji. W propagandzie horyzontalnej nie ma żadnego lidera, ani instytucji, wszyscy są równi i wszyscy są propagandystami. Jednostki aktywnie działają

we wspólnocie i przekazują sobie swoje opinie. Transmitują komunikaty między grupami społecznymi których są członkami, rodziną, miejscem pracy, szkołą, grupą znajomych. Propaganda horyzontalna ma funkcję dynamizującą grupy społeczne i prowadzą do ujednoczenia poglądów²⁶.

Propaganda wertykalna przebiega pionowo przez struktury społeczne. Propaganda wertykalna jest zinstytucjonalizowana, występują w niej liderzy, przywódcy, autorytety. Są w niej stosowane wszystkie dostępne techniki i elementy propagandy. Opiera się prawie wyłącznie na środkach masowego przekazu. Struktura instytucji propagandowej jest tu mocno scentralizowana. Można wyznaczyć bardzo wyraźną ścieżkę jaką transmitowany jest komunikat. Informacja wychodzi od samej góry struktury, a osoby tworzące struktury propagandowe, często są ślepo i bezkrytycznie podporządkowani przełożonemu. Można wyznaczyć też wyraźne granice między strukturą, a jednostkami do których propaganda jest kierowana.

Wertykalny charakter propagandy odpowiada nie tylko potocznym sądom na temat zjawiska propagandy, ale też pojęciu zdefiniowanemu na początku tej pracy. Propaganda horyzontalna jest wynikiem przemyśleń Ellula i odnosi się przede wszystkim do jego koncepcji propagandy jako nieświadomionego, nadrzędnego, wszechobecnego zjawiska. Z naszego punktu widzenia propaganda horyzontalna będzie istotna ze względu na techniki perswazyjne, które implikuje (np. technika autoperswazji).

W praktyce propaganda jako zinstytucjonalizowane i celowe działanie, zawsze będzie zawierała zarówno pierwiastki wertykalne jak i horyzontalne, przy czym te drugie będą skutkiem działań celowych. Oba wymieniane w tej klasyfikacji typy propagandy będą zawsze komplementarne do póki nie zaniknie zjawisko bezpośredniej interakcji między ludźmi.

1.2.5. Klasyfikacja ze względu na techniki przekazu.

W propagandzie pośredniej (impersonalnej), czyli posługującej się pośrednictwem mediów, można wyróżnić podtypy ze względu na technikę przekazu. Będzie to propaganda wizualna, audytywna i audiowizualna. Ze względu na dość oczywisty charakter tych typów propagandy i przedmiot tej pracy, skupię się na ogólnej charakterystyce komunikowania masowego i propagandzie audytywnej.

²⁶ Ellul J., *Propaganda*, op. cit., s. 95

Propaganda impersonalna jest częścią zjawiska komunikowania masowego, które najlepiej charakteryzuje w swej książce J. R. Bittner, wymieniając pięć podstawowych cech:

1. Istnieją środki masowego przekazu, które są pośrednikiem w procesie przenoszenia informacji od nadawcy do odbiorcy.
2. W komunikowaniu masowym ograniczone są kanały sensoryczne zaangażowane w odbiór przekazu. Ograniczenie to powoduje, że odbiorcy posługują się tylko dwoma zmysłami, wzrokiem lub słuchem.
3. Komunikowanie masowe ma charakter impersonalny. Nie istnieje bezpośredni kontakt między nadawcą, a odbiorcą.
4. W komunikowaniu masowym występuje zjawisko gatekeeperów, którzy mogą dowolnie dobierać, interpretować, konstruować komunikat.
5. Proces komunikowania masowego charakteryzuje się opóźnionym sprzężeniem zwrotnym, co nie pozwala autorowi propagandy na natychmiastową odpowiedź na reakcje audytorium lub pojawienie się szumów i zakłóceń w procesie przekazu²⁷.

Propaganda audytywna jest odbierana wyłącznie za pośrednictwem zmysłu słuchu. Posługuje się więc pośrednictwem radia i wszelkimi nośnikami dźwięku (płyty, kasety, pliki muzyczne). Propaganda audytywna była najbardziej rozpowszechniona w czasach „złotego wieku radia”, czyli w latach dwudziestych i trzydziestych dwudziestego stulecia. Szczyt oddziaływania radia przypada na lata II wojny światowej. Radio było w tym czasie głównym medium propagandowym wszystkich krajów zaangażowanych w konflikt. W czasach współczesnych, ze względu na dominację telewizji i uwarunkowania rynku reklamowego i medialnego programy radiowe są formatowane w ten sposób, aby dotrzeć do audytorium o ściśle określonej strukturze i charakterystyce. W efekcie istnieje wiele stacji radiowych sformatowanych tak, aby dotrzeć do grupy wyróżnionej na podstawie miejsca zamieszkania (społeczności lokalne), wieku, statusu majątkowego itd.

²⁷ Bittner J. R., *Mass communication*, Prentice Hall, New York 1989, ss. 11–13

2. Radio Maryja

2.1 Ogólny model komunikacyjny Radia Maryja

Na początku pracy przedstawiłem kilka modeli procesu komunikowania uszeregowanych pod względem ilości elementów i stopnia skomplikowania. W tym rozdziale spróbuję odpowiedzieć na pytanie, gdzie wśród tych modeli można umieścić model empiryczny Radia Maryja. Inaczej mówiąc, które elementy procesu komunikacyjnego możemy wyróżnić na podstawie obserwacji zjawiska. Spróbuję też scharakteryzować poszczególne elementy procesu komunikacyjnego.

Modelem bardzo przydatnym we wstępnej analizie, ze względu na swoją prostotę i analityczny charakter jest liniowy model Laswella²⁸. Z drugiej jednak strony posiada elementy które wykraczają poza sam proces komunikowania i przedmiot tej pracy. Chodzi tu o element ostatni – „Analiza Efektów”. Zbadanie stopnia w jaki propaganda Radia Maryja wpływa na zmiany postaw i zachowań swoich odbiorców wymagałoby osobnych badań empirycznych. Spróbuję natomiast w tym podrozdziale wypełnić dwa elementy: „analiza nadawcy” i „analiza audytorium”.

2.1.1 Analiza nadawcy – Kto?

Radio Maryja nadaje na podstawie Koncesji Nr 003/ P 2001- R z dnia 21 czerwca 2001 r. udzielonej Warszawskiej Prowincji OO. Redemptorystów. Koncesja określa program Radia Maryja jako program o charakterze społeczno-religijnym, przedstawiającym zagadnienia wiary chrześcijańskiej oraz problemy życia społecznego z punktu widzenia wiary i społecznej nauki Kościoła katolickiego.

Tak określony program ma służyć formowaniu postaw chrześcijańskich: „ Audycje realizujące społeczno-religijną specjalizację programu to audycje publicystyczne i edukacyjne o tematyce społecznej, realizowane przez różne formy radiowe, w tym edukacja obywatelska, oraz audycje religijne (słowne, słowno - muzyczne, muzyczne), czyli przedstawiające wielostronnie zagadnienia wiary i życia Kościoła; informacja i publicystyka na temat życia i działalności Kościoła Powszechnego i lokalnego, modlitwy,

²⁸ patrz rys 2.

katechezy i homilie, transmisje mszy św., nabożeństw i uroczystości religijnych, edukacja religijna tj. edukacja w zakresie prawd wiary i społecznej nauki Kościoła, lektura Pisma Świętego, nauczania papieskiego, pism ojców Kościoła i innych tekstów Kościoła, audycje literackie prezentujące teksty poświęcone wierze (poezja i proza religijna), audycje o tematyce religijnej adresowane do dzieci, muzyka sakralna, pieśni i współczesne piosenki religijne i inne”²⁹.

Program Radia Maryja można więc podzielić na trzy główne rodzaje audycji:

Pierwszym rodzajem jest modlitwa w którą słuchacze mogą się włączyć poprzez odmawianie na falach eteru codziennie trzech części różańca, liturgii godzin, koronki do Bożego Miłosierdzia czy nowenny do Matki Bożej nieustającej pomocy. Centralnym punktem każdego dnia jest Eucharystia.

Drugim rodzajem jest codzienna katecheza, oparta na nauce katechizmu Kościoła Katolickiego. Dzięki codziennej lekturze dokumentów papieskich na antenie poruszane są najważniejsze zagadnienia nie tylko z dziedziny typologii moralnej czy duchowości chrześcijańskiej, lecz także z dziedziny nauki społecznej Kościoła.

Trzeci zaś nurt opiera się na kontakcie ze słuchaczami, którym antena radiowa daje możliwość wymiany poglądów i opinii oraz wypracowania wspólnej odpowiedzi na najbardziej palące problemy współczesności.

W koncesji Radia Maryja, są zawarte normy dotyczące czasu antenowego, jaki ma być poświęcony na audycje o określonej treści. Obok wartości zawartych w koncesji podaje też wartości rzeczywiste, na podstawie monitoringu prowadzonego przez KRRiT.

Tab. 1. Procentowy udział różnych rodzajów audycji na antenie radia według zapisów koncesyjnych i rzeczywiste.

Rodzaje audycji	zapisy koncesyjne	wartości rzeczywiste ³⁰
Audycji religijnych	nie mniej niż 30%	70%
Audycji publicystycznych o tematyce społecznej	nie mniej niż 8%	8,0%
Audycji informacyjnych	nie mniej niż 1,5%	4,0%
Audycji edukacyjno-poradniczych	nie mniej niż 1%.	2,5%

Źródło: „Biuletyn Informacyjny”, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, marzec-kwiecień 2003r.

O specyfice i misyjności ewangelizacyjnej rozgłośni świadczył jeden z najbardziej znaczących spośród wszystkich monitorowanych w 2000 r. radiostacji katolickich udział

²⁹ Koncesja Nr 003/ P 2001- R z dnia 21 czerwca 2001 r.

³⁰ Według monitoringu KRRiT z 2003 r.

audycji religijnych, który stanowił 33% tygodniowego programu przy rocznym koncesyjnym progu wynoszącym 20%. Widać, że analiza ilościowa tematyki audycji nie daje żadnych podstaw do wnioskowania o rzeczywistym charakterze programu. Audycje w których możemy się doszukiwać treści propagandowych wynoszą w sumie 14,5%, ale są one nadawane w czasie największej słuchalności.

Podstawową cechą wyróżniającą Radio Maryja jest częsty kontakt ze słuchaczami. Wiele audycji w Radio Maryja opiera się na telefonach od słuchaczy. Według samego Radia Maryja program rozgłośni jest realizowany w następujących proporcjach czasowych:

Tab.2. Realizacja programu rozgłośni w minutach w niedzielę i dni powszednie.

Rodzaj	ilość minut w dni powszednie	ilość minut w niedzielę
modlitwa	330	360
katecheza	135	155
kontakt	700	725
Inne	275	200

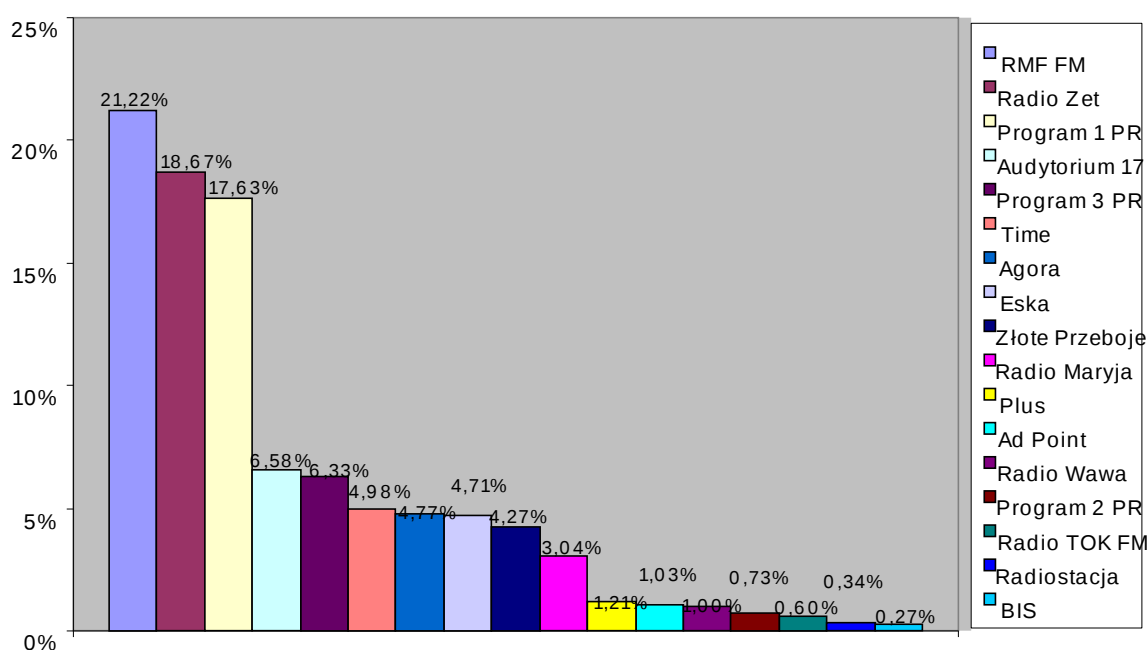
Źródło: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, „Biuletyn Informacyjny”, styczeń-maj 2005r.

Jak można zauważyć na „kontakt”, czyli audycje dopuszczające telefony słuchaczy, przeznaczana jest blisko połowa czasu antenowego. Jest to istotne, tworzy bowiem wśród słuchaczy szczególne poczucie wpływu na ulubioną rozgłośnię. Taki zabieg pogłębia identyfikację audytorium z Radiem Maryja i „Rodziną Radia Maryja”, czyli wspólnotą słuchaczy. Ma to swoje głębokie konsekwencje. Jeśli jestem częścią rozgłośni głoszącej określone poglądy to stopniowo modyfikuję swoje własne sądy tak, aż stają się tożsame z sądami głoszonymi na antenie. Jest to klasyczny przykład redukcji dysonansu poznawczego przez słuchaczy. Przy czym potrzeba identyfikacji i wspólnoty jest tu na tyle silna, że redukcja dysonansu musi przebiegać poprzez zmianę własnych poglądów. Twórcy audycji manipulują przekazem, a w szczególności kontaktem ze słuchaczami, w ten sposób, że powstaje obraz monolitycznego światopoglądu we wszystkich prawie dziedzinach wyznawanego przez poszczególnych członków wspólnoty.

2.1.3. Analiza audytorium – do kogo?

Radio Maryja zajmuje stosunkowo małą część rynku. W 2004 roku udział w rynku Radia Maryja wyniósł 2,41%, a w 2005r. 2,50%, odpowiednio przy zasięgu 3,93% i 3,85%.³¹ W porównaniu z innymi stacjami radiowymi Radio Maryja zajmuje 10 miejsce (patrz wykres). W zestawieniu zostały jednak ujęte też tak zwane grupy radiowe złożone z wielu nadawców lokalnych (badania grupy SMG/KRC są robione z myślą o reklamodawcach) w rzeczywistości Radio Maryja zajmuje więc 7 miejsce jeśli weźmiemy pod uwagę udział w rynku nadawanego jednobrzmiącego programu.

Wykres. 1. Procentowy, średni, roczny udział w rynku radio i grup radiowych.

Źródło: Radio Track, SMG/KRC Millward Brown Co., grupa powyżej 25 roku życia, wszystkie dni.

Radia Maryja w 2005 roku słuchało 2.5% Polaków w wieku powyżej 15 roku życia. Średnio dziennie słuchacz tej stacji poświęcał jej 146 min. w ciągu dnia. Największą popularnością cieszyło się, wśród osób z wykształceniem podstawowym, odsetek słuchaczy w tej grupie był najwyższy i wyniósł 6%, najmniejszym wśród osób legitymujących się wykształceniem wyższym - 3,1%.

Grupa słuchaczy Radia Maryja to przede wszystkim najstarsi Polacy. W grupie 60-75 lat stanowili oni 10,6%, a w przedziale 40-59 lat - 4,8% deklaruje słuchanie Radia Maryja. Natomiast im młodsza grupa respondentów, tym zainteresowanie mniejsze. Wśród

³¹ za Radio Track, SMG/KRC Millward Brown Co., grupa powyżej 15 roku życia, wszystkie dni

osób z przedziału 25-39 lat odsetek słuchaczy wynosi 2,2%, natomiast wśród najmłodszych tylko co setny deklaruje, że słucha tej stacji.³²

Tyle mówią statystyki. Trzon słuchaczy Radia Maryja stanowią ludzie starsi, ponad 15% wszystkich słuchaczy w wieku 40-75 lat wybiera Radio Maryja. W badaniach dodatkowo nie są uwzględnione osoby powyżej 75 roku życia, a można przypuszczać, że odsetek osób słuchających Radia Maryja wśród najstarszych jest jeszcze większy.

Słuchaczami Radia Maryja są osoby, które nie mogą odnaleźć się w dzisiejszej Polsce, zawiedzeni latami transformacji na której nie skorzystali. Czujący że zostali pozbawieni wpływu na rzeczywistość. Największy odsetek słuchaczy Radia Maryja charakteryzują się wykształceniem podstawowym i średnim, wykształcenie jest natomiast podstawowym czynnikiem sukcesu i orientacji w dzisiejszym świecie. Osoby nie rozumiejące i nie nadążające za światem mają wysokie tendencje do zamykania się we własnym środowisku, kontestowaniu rzeczywistości i poszukiwaniu winnego zastanego stanu rzeczy.

Należy też wspomnieć, że słuchacze Radia Maryja, zapewne w znakomitej większości, są osobami wierzącymi, czynnymi, praktykującymi członkami Kościoła Rzymskokatolickiego. Jeśli można przytoczyć tu klasyfikację wiary w Polsce na tradycyjno-ludową i intelektualną, to słuchacze Radia Maryja zapewne w większości należą do tego pierwszego nurtu. Charakteryzują się bowiem brakiem głębszej refleksji teologicznej i wręcz kultem hierarchów Kościoła Katolickiego.

2.1.4. Sprzężenie zwrotne i Gatekeeping w Radio Maryja.

Jednym z czynników decydujących o sukcesie propagandowym Radia Maryja jest sprzężenie zwrotne, które w tym radiu przybiera dość specyficzną formę. Jest to nadawca, który, w porównaniu z innymi radiami, na proces kontaktu z słuchaczami i dostosowanie według tego komunikatu, stawia bardzo duży nacisk. Radia komercyjne, a nawet nadawcy publiczni wsłuchują się w gusta i preferencje odbiorców, tak aby utrzymać ich przy odbiornikach i poszerzyć swój udział w rynku. Radio Maryja natomiast w bardzo małym stopniu zmienia swój program (zasadnicza ramówka pozostaje niezmienna od lat), skupia się natomiast na perswazji w stosunku do słuchacza, mówiącej, że właśnie tego słuchacz chce słuchać, co radio nadaje. Na antenie Radia Maryja nie znajdziemy reklam w sensie

³² „Biuletyn Informacyjny”, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, marzec-kwiecień 2006 r.

komercyjnym, nie ma więc potrzeby zwracania uwagi na potrzeby rynku. Brak reklam jest według twórców radia świadectwem niezależności politycznej i komercyjnej, jest to jednak także niezależność od gustów słuchaczy.

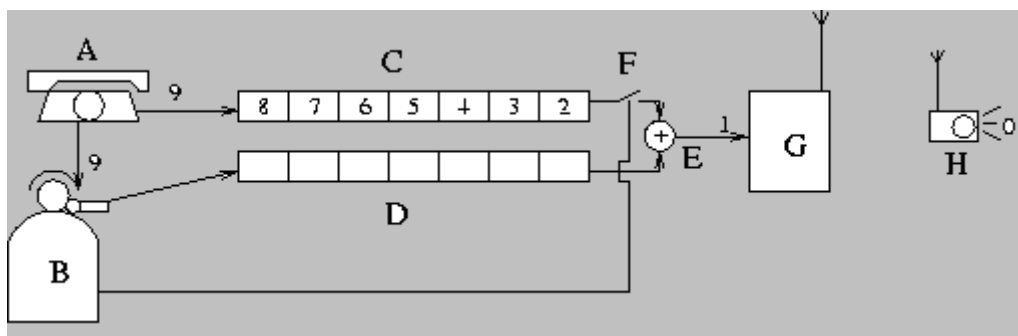
Już wcześniej wskazałem na ogromny w stosunku do innych stacji, czas antenowy przeznaczony na kontakt z słuchaczami (blisko połowa czasu antenowego)³³. Duża część z tego czasu poświęcona jest wspólnej modlitwie w której różaniec, czy koronkę do Miłosierdzia Bożego prowadzą słuchacze. Audycją publicystyczną w której najlepiej widać kontakt z słuchaczami są „Rozmowy Niedokończone”, których formuła przewiduje dyskusję na określony temat z dużym udziałem dzwoniących osób. Można z całą pewnością przypuszczać też, że dzwoniący słuchacze nie mają równych szans w dostaniu się na antenę. Prawie w każdych „Rozmowach Niedokończonych” uczestniczy za pośrednictwem telefonu pani Basia z Warszawy, czy pan Stefan z Wrocławia, podczas gdy czasem są dopuszczani do głosu słuchacze wzruszeni, że udało im się dodzwonić pierwszy raz po wielu miesiącach, czy lat prób. Także ojciec Tadeusz Rydzyk ma stały dostęp do anteny, dzwoniąc udaje jednak, że udało mu się dodzwonić tak jak innym słuchaczom.

W studiu Radia Maryja jest zainstalowany system opóźniający, który ma za zadanie nie dopuścić do emisji głosów nie chcianych przez gatekeepera – ojca prowadzącego. *Wiele rozgłośni przyjmuje telefony od słuchaczy i prowadzi z nimi dłuższe i krótsze rozmowy na żywo. Robią tak np. chyba wszystkie programy Polskiego Radia, a zapewne i wiele innych rozgłośni. W większości rozgłośni, jak można czasem zauważyć, mówi się bezpośrednio w eter: to co słuchacz powie przez telefon jest słyszalne z minimalnym opóźnieniem w odbiornikach. Może być ono związane z opóźnieniem przy przekazywaniu sygnału do nadajników lokalnych przez satelitę, obróbką sygnału lub ze sztucznym opóźnieniem przez linię opóźniającą. Linie opóźniające zwykle są dość krótkie. Radio Maryja i pod tym względem jest szczególne: opóźnienie przez nie stosowane sięga 7-8 sekund. Jak działa linia opóźniająca w Radiu Maryja? Pilne słuchanie audycji pozwoliło naszkicować następujący schemat. Kiedy dzwoni słuchacz (telefon A), jego głos słyszą przez słuchawki zgromadzeni w studio (B). To co mówi słuchacz jest przesyłane do linii opóźniającej C, to co jest mówione w studio - do osobnej linii D. Zawartość obu linii przesuwa się przez ok. 7 s do sumatora E i wypowiedzi zarówno dzwoniącego słuchacza,*

³³ patrz tab. 2.

jak obecnych w studio są wysyłane przez nadajnik G. Dodatkowe opóźnienie ok. 0,25 s dodaje przekaz satelitarny (tak naprawdę nadajnik G to cały tor: nadajnik satelitarny - satelita - odbiornik satelitarny - nadajnik UKF). W końcu dźwięk dociera do słuchacza przez odbiornik radiowy H. Przejście z linii opóźniającej wypowiedzi słuchacza do sumatora E może być zablokowane ze studia B przy użyciu wyłącznika F.

Rys.8. Schemat linii opóźniającej używanej w Radio Maryja.

Ilustracja i opis: za stroną internetową: www.radiomaryja.pl.eu.org/teksty/linia-opozniajaca.html

Jak to działa w praktyce? Załóżmy, że dzwoniący A co sekundę wypowiada kolejne słowa: zero, jeden, dwa, ..., aż wypowie niepożądane słowo SIEDEM (na rys. oznaczone 0, 1, 2, ... 7 itd.). Cenzor w studio naciska wyłącznik F, być może z opóźnieniem, co pozwala dzwoniącemu powiedzieć jeszcze osiem i nie tylko, ale pierwszym słowem, które nie dotrze do nadajnika będzie już "dwa". Można teraz (automatycznie) rozłączyć połączenie telefoniczne i skasować zawartość linii opóźniającej C, i mówić dalej ze studia albo przyjmując inny telefon.

Oczywiście nie sposób zweryfikować, jak często system ten jest wykorzystywany z pewnością jednak głosy polemiczne, czy krytyczne pojawiają się na antenie niezwykle rzadko.

Widać więc, że zjawisko sprzężenia zwrotnego, które jest naturalne i komplementarne dla każdego procesu komunikowania, w Radiu Maryja zostało wykorzystane w sposób niezwykle instrumentalny i podporządkowany potrzebom propagandysty. Warto tu jeszcze raz wrócić do przytoczonej już charakterystyki propagandy impersonalnej w komunikowaniu masowym J. R. Bittnera. Radio Maryja nie spełnia dwóch cech podanych przez Bittnera:

3. „Komunikowanie masowe ma charakter impersonalny. Nie istnieje bezpośredni kontakt między nadawcą, a odbiorcą”, oraz:

5. „Proces komunikowania masowego charakteryzuje się opóźnionym sprzężeniem zwrotnym, co nie pozwala autorowi propagandy na natychmiastową odpowiedź na reakcje audytorium lub pojawienie się szumów i zakłóceń w procesie przekazu.”³⁴

Pierwsza z wymienionych cech właściwie jest prawdziwa dla omawianej stacji, jest jednak ukryta, a sposób wykorzystania sprzężenia zwrotnego ze szczególnym uwzględnieniem telefonów od słuchaczy sprawia wrażenie, że jest zupełnie odwrotnie w stosunku do tego co mówi Bittner. Przeciętny słuchacz ma wrażenie bezpośredniego kontaktu i rozmowy z osobami w studio, które stanowią przecież personifikację nadawcy. Nie ma tu znaczenia, że szansa dostania się na antenę jest mniejsza niż 1:100.000, liczy się bowiem potencjał chwycenia za słuchawkę, poczucie że mogą zadzwonić do swojego radia, bo przecież cały czas słyszę ludzi, takich jak ja, którzy goszczą na antenie.

Podobnie ma się rzecz z cechą piątą, ponieważ znowu w oczywisty sposób nadawca nie jest w stanie odpowiadać natychmiast na reakcje słuchaczy. Jednak znowu jak chodzi o telefony słuchaczy, dają one możliwość natychmiastowej odpowiedzi na reakcję dzwoniących. Głos, który został dopuszczony na antenę, zgłaszający wątpliwości, czy lekko polemiczny może spotkać się z natychmiastową odpowiedzią ojca prowadzącego, najczęściej już po wyłączeniu się głosu. Polemista wyraża wątpliwości większej ilości odbiorców, którzy jednak nie zdecydowali się chwycić za słuchawkę, lub nie dodzwonili się do radia. Odpowiedź na głos polemisty redukuje więc wątpliwości szerszego audytorium.

W obydwu opisanych przypadkach rzeczywiste sprzężenie zwrotne zastąpione jest przez sfalszowany jego obraz. Ma to moim zdaniem kluczowe znaczenie dla propagandowego charakteru komunikacji, powyższe przemyślenia dla jasności pozwałam sobie przedstawić w formie tabeli:

³⁴ Bittner J. R., *Mass communication*, op. cit., ss. 11–13

Tab. 3. Charakterystyka sprzężenia zwrotnego w komunikowaniu masowym i w Radio Maryja.

	sprzężenie zwrotne	
	w komunikowaniu masowym	w Radiu Maryja
dostosowanie programu do potrzeb odbiorców	ciągły, opóźniony proces	brak zmian w programie,
gatekeeping	dopuszczanie wszystkich słuchaczy, krótka linia opóźniająca bądź jej brak	częstsze dopuszczanie wybranych słuchaczy, długa linia opóźniająca
charakter relacji ze słuchaczem	impersonalny	pozornie spersonalizowany
czas reakcji w sprzężeniu zwrotnym	opóźnione	pozornie natychmiastowe
pluralizm wypowiedzi	szeroki	wąski

Źródło: opracowanie własne.

Wg raportu KRRiTV cechy charakterystyczne audycji publicystycznych RM o tematyce społeczno-politycznej to: "1. szczególny sposób traktowania, wyróżniający się okazywaną sympatią i zainteresowaniem chociażby poprzez częstą obecność na antenie, środowisk wyrażających swoje niezadowolenie wobec decyzji władz (rolnicy, hutnicy, służba zdrowia, kolejarze), wynikający co prawda ze szczególnego przesłania Kościoła - opiekuna ubogich i krzywdzonych, ale podporządkowany aktualnemu i naczelnemu przesłaniu społeczno-politycznemu stacji, którym jest sprzeciw wobec wejścia Polski do Unii. 2. częsta obecność i prezentacja poglądów i ocen środowisk opozycji parlamentarnej; może to prowadzić do nieobiektywnej, jednostronnej, a nawet fałszywej oceny sytuacji w kraju. 3. stała obecność na antenie polityków Ligi Polskich Rodzin i Ruchu Katolicko-Narodowego związanych z Radiem Maryja; jest ona wynikiem sympatii politycznych ojca Rydzyka, które mają charakter bardziej personalny niż partyjny (A. Macierewicz, B. Pęk, M. Grabowski, U. Krupa, J. Szafraniec, A. Biela)"³⁵.

³⁵ „Biuletyn Informacyjny”, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, styczeń-maj 2005 r.

3. Metoda badawcza.

3.1 Metody analizy treści.

Zawsze, kiedy chcemy badać zarejestrowany przekaz należy odwołać się do jakiejś metody analizy treści. Przed wskazaniem metody przypomnę podstawową tezę badawczą tej pracy, zgodnie z którą Radio Maryja jest medium wykazującym charakterystykę propagandową. A więc w przekazie możemy odnaleźć takie cechy charakterystyczne jak celowość i przemyślany sposób przekazywania treści. Być może na podstawie badań da się wyodrębnić i opisać wcześniej wymieniane przeze mnie elementy jak: perswazja wstępna, budowanie wiarygodności źródła i sama, specyficzna forma komunikatu.

Walery Pisarek, metody analizy treści określa ogólnie, jako zespół „różnych technik systematycznego badania strumieni lub zbiorów przekazów, polegającego na możliwie obiektywnym (w praktyce zwykle intersubiektywnie zgodnym) wyróżnieniu i identyfikowaniu ich możliwie jednoznacznie skonkretyzowanych, formalnych lub treściowych, elementów oraz na możliwie precyzyjnym (w praktyce zwykle: ilościowym), szacowaniu rozkładu występowania tych elementów i na głównie porównawczym wnioskowaniu, a zmierzającego przez poznanie zawartości przekazów do poznania innych elementów i uwarunkowań procesu komunikacyjnego”³⁶.

Walery Pisarek w podanej definicji przedstawia problem przed którym staje każdy socjolog przy wyborze metody badawczej. Pisze mianowicie o intersubiektywnej charakterystyce analizy, a w nawiasie wskazuje na raczej ilościowy charakter badań. Stoimy, więc przed wyborem między trafnością i głębią wyjaśnienia, a rzetelnością i ścisłością. Istota wyboru dokonuje się tutaj przy decyzji o kodowaniu treści jawnych, lub ukrytych przekazu. W pierwszym przypadku metoda będzie zbliżona do metod ilościowych, w drugim jakościowych³⁷.

W przypadku mojej pracy posłużę się przede wszystkim treściami jawnymi i możliwie najbardziej obiektywną metodą. Jednak, dysponując ilościową częścią badań, będę uważał za uprawnione wskazanie też na treści ukryte, posługując się cytatami i ich własną

³⁶ Pisarek W., *Analiza zawartości prasy*, Ośrodek Badań Prasoznawczych, Kraków 1983, s. 45

³⁷ Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, PWN, Warszawa 2007, s. 347

interpretacją. Przy czym także w tym przypadku analizowana treść nie będzie wybiegała poza dobraną próbę³⁸.

3.2. Jednostka analizy i obserwacji

Jako jednostkę analizy przyjąłem audycję „Aktualności dnia”. Jest to audycja emitowana codziennie, z wyjątkiem niedziel, o godzinie 13.10 i godzinie 16.10. Pod uwagę wezmę wyłącznie audycje o 13.10, ponieważ późniejsza emisja nie zawsze ma miejsce i zwykle ma charakter powtórkowy. O wyborze „Aktualności dnia” zdecydowały przede wszystkim:

A. Określona i powtarzalna struktura formalna.

Każda audycja trwa od 40 do 60 minut i składa się zwykle z trzech do pięciu tematów. Po powitaniu radiosłuchaczy ojciec prowadzący krótko (kilkanaście do 30 – 40 sekund) przedstawia temat, a następnie łączy się telefonicznie z gościem, który temat będzie omawiał. Omówienie tematu najczęściej przyjmuje formę relacji lub referatu, rzadko przerywanych przez ojca prowadzącego. Wypowiedzi zaproszonych gości nie są więc moderowane, a oni sami dysponują dużą swobodą wypowiedzi. Poszczególne tematy oddzielone są od siebie przerywnikiem muzycznym – piosenką.

B. Charakter audycji.

„Aktualności dnia” są obok „Rozmów niedokończonych”, główną audycją publicystyczną w Radiu Maryja. Jak sama nazwa wskazuje powinna przedstawiać najważniejsze wydarzenia i sprawy danego dnia. Z doboru tematów tam poruszanych można więc wnioskować o tym, jak wygląda świat kreowany przez Radio Maryja, jaki obraz świata jest przedstawiany słuchaczom, co powinni uważać za najbardziej istotne a o czym w ogóle nie muszą wiedzieć. W audycji nie ma telefonów od słuchaczy, tematyka nie jest więc rozmyta, a spójna i w miarę konsekwentna, inaczej niż na przykład w „Rozmowach niedokończonych”.

Jednostkami obserwacji będą dla mnie przede wszystkim poszczególne tematy i zapraszani goście.

³⁸ ibidem, s. 348

3.3. Dobór próby.

Badania przekazywanej treści obejmują 52 audycje, wylosowane spośród wszystkich audycji nadanych w roku 2005. Podzieliłem je na 52 grupy tygodniowe, po 6 audycji w każdym tygodniu. Następnie z grupy każdego tygodnia wylosowałem po jednej audycji. W ten sposób powstał „rok konstruowany”, zawierający po jednej audycji z każdego tygodnia³⁹.

Walery Pisarek w proponowanej metodzie, poleca raczej budowanie konstruowanego tygodnia z n-grup kolejnych dni tygodnia, a roku, analogicznie, z n-grup kolejnych miesięcy. Jednak w przypadku badania audycji codziennej, prawidłowo konstruowany rok musiałby zawierać 365 audycji z co najmniej kilku lat. Można by też konstruować tylko jeden tydzień lub miesiąc, odpowiednio 7 i 30 audycji. W przypadku próby 365 audycji, materiał wydaje się zbyt obszerny jak na potrzeby tej analizy. W przypadku konstrukcji tygodnia lub miesiąca materiał jest za ubogi. Proponowana przeze mnie modyfikacja metody pozwala na uchwycenie dynamiki podejmowanych tematów w skali całego roku. W ten sposób mamy gwarancję uchwycenia okresów wzmożonej działalności politycznej, wakacji, czy czasu świątecznego. Przy tym badanie nie traci na rzetelności.

3.4. Klucz kategoryzacyjny.

Po przesłuchaniu kilkunastu audycji przystąpiłem do budowy klucza kategoryzacyjnego. Podzieliłem poruszane w „Aktualnościach dnia” tematy na 7 szczegółowych kategorii:

1. Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne.
2. Protesty społeczne.
3. Wybory 2005.
4. Historia i lustracja.
5. Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską.
6. Tematy religijne.
7. Polityka rolna.
8. Inne.

³⁹ Pisarek W., „Analiza zawartości prasy”, op. cit., ss. 111-123

Drugą jednostką analizy jest osoba zapraszanego gościa. Podzieliłem osoby zapraszane do udziału w „Aktualnościach dnia” na 6 kategorii:

1. Redaktor Naszego Dziennika.
2. Polityk.
3. Osoba duchowna.
4. Ekspert, pracownik naukowy.
5. Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.
6. Inni.

Przy budowaniu klucza kategoryzacyjnego starałem się spełnić postulat W. Pisarka, który twierdzi, że: *kategorie klucza w analizie zawartości powinny zawsze i bezwyjątkowo odpowiadać celowi i problematyce badań (warunek zgodności), wyczerpywać problem i materiał badawczy oraz być maksymalnie jednoznaczne (warunek jednoznaczności); jest też rzeczą pożądaną, aby ponadto były one oszczędne, oparte na podziale logicznym i rozłączne.*⁴⁰

Skonstruowany przeze mnie klucz kategoryzacyjny jest dość szczegółowy i jednocześnie wyczerpujący. Najbardziej ogólną kategorią są „Sprawy krajowe”. Tematy, które zakwalifikowałem do tej kategorii są najbardziej różnorodne, np.: „Prace Senatu nad zmianą ustawy medialnej”, „Alarmy powodziowe na południu Polski”, „Rozprawa sądowa przeciw Jerzemu Urbanowi”, „Nowelizacja Ustawy Kominowej”. Są to tematy, które poruszają sprawy i wydarzenia dziejące się w Polsce, z zakresu ogólnej polityki, spraw społecznych, a najczęściej konkretnych wydarzeń. Często w omawianej kategorii występują tematy, które są poruszane w niekonkretny sposób, rozmyte i niewyraźne. Wprowadzenie bardziej szczegółowego podziału w miejsce „Spraw krajowych”, niepotrzebnie utrudniłoby sensowną analizę całości przekazu.

Dla tematów, których nie mogłem przyporządkować do żadnej skonstruowanej kategorii stworzyłem kategorię „inne”, znajdują się w niej tylko trzy tematy o łącznej długości 35 minut: „Preparat wzmacniający organizm - pomoc w abstynencji”, „Przyszłość lotów kosmicznych”, „Huragan Katrina - zniszczenia Nowego Orleanu i nierówności społeczne w USA”.

⁴⁰ Pisarek W., op. cit., s. 99

Poniżej przedstawiam arkusz wyników, który wykorzystam do zebrania materiałów według wskazanych wcześniej założeń metodologicznych.

Tab. 4. Wzór klucza kategoryzacyjnego do badania przekazu „Aktualności dnia”.

Lp. audycji	Lp. tematów	Dzień roku	Temat	Czas trwania w sekundach	Gość	Funkcja Gościa	Kategoria osobowa	Kategoria tematyczna

Źródło: opracowanie własne.

4. Analiza

W wybranych 52 audycjach wystąpiło 208 bloków tematycznych. Ich łączny, efektywny (bez przerywników muzycznych i innych przerw) czas trwania wyniósł 2392 minut. Udział poszczególnych kategorii tematycznych rozkłada się następująco:

Tab. 5. Udział poszczególnych kategorii tematycznych w całości badanego przekazu.

kategoria tematyczna	łączny czas trwania w minutach	udział procentowy w całkowitym czasie
wybory 2005	347	14,52
sprawy krajowe	341	14,28
protesty społeczne	335	14,02
prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne	327	13,66
Unia Europejska i stosunki między UE a Polską	296	12,38
historia i lustracja	244	10,19
religia	219	9,15
polityka rolna	128	5,33
relacje z Federacją Rosyjską	120	5,01
inne	35	1,46

Źródło: Badania własne.

Udział poszczególnych kategorii osobowych przedstawia się natomiast tak:

Tab. 6. Udział poszczególnych kategorii osobowych całości badanego przekazu.

kategoria osobowa	łączny czas trwania w minutach	udział procentowy w całkowitym czasie
polityk	902	37,72
redaktor Naszego Dziennika.	559	23,37
ekspert/pracownik naukowy	380	15,88
przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	268	11,20
osoba duchowna	245	10,25
inni	38	1,57

Źródło: Badania własne.

4.1. Świat Radia Maryja i przykłady technik propagandowych.

4.1.1 Czego słuchacz nie usłyszy.

W badanym przekazie sprawy zagraniczne sprowadzone są przede wszystkim do Unii Europejskiej i relacji z Federacją Rosyjską. Prawie w ogóle nie występują inne kraje. Ani razu nie są wymieniani najbliżsi sąsiedzi Polski: Słowacja, Litwa, Czechy. Problematyka Niemiec występuje wyłącznie w kontekście historycznym, Centrum przeciwko Wypędzeniom i jako podmiot Unii Europejskiej.

W przypadku „Relacji z Federacją Rosyjską” ponad 40 procent czasu w tej kategorii stanowi tematyka kontrowersji wokół obchodów zakończenia II wojny światowej w Moskwie. Odnosi się więc bardzo wyraźnie do sytuacji w kraju (chodziło o uczestnictwo Aleksandra Kwaśniewskiego i gen. Jaruzelskiego w uroczystościach moskiewskich).

W świecie Radia Maryja nie ma więc miejsca na żadne kraje Europy poza Niemcami i Rosją. Nie ma też Stanów Zjednoczonych, występują tylko, przy okazji omawiania skutków przejścia huraganu Katrina nad Nowym Orleanem – 12 min. (na 2391 min. przekazu). Nawet śladowych ilości czasu nie zajmuje Ameryka Płd., Afryka, Azja i Oceania. Świat dla słuchaczy Radia Maryja ogranicza się więc do Polski, jej dwóch największych sąsiadów i Unii Europejskiej, ale traktowanej całościowo i instytucjonalnie, bez podziału na poszczególnych członków. Na tych samych podstawach można stwierdzić iż nie występuje w „Aktualnościach dnia” szeroko pojęta polityka międzynarodowa, czy polityka światowa. Ani jeden temat nie odnosi się na przykład do istotnej w 2005 roku sytuacji na bliskim wschodzie, a w szczególności w Iraku, gdzie stacjonowali Polscy żołnierze.

Dla osoby, która swoją wiedzę czerpie wyłącznie z „Aktualności dnia” w polityce krajowej nie istniałyby prawie w ogóle kwestie finansów państwa, polityki infrastrukturalnej, budownictwa, czy dotycząca nauki. Prawdopodobnie poprzez świadomy wybór autorów nie ma w nim także sportu, kultury, pogody, osiągnięć naukowych, czy nowinek technologicznych.

Sposób przedstawiania świata w omawianej audycji dużo lepiej pokazuje wstępna analiza kategorii osobowych. Słuchaczom radia w 2005 roku, kiedy rządziła koalicja Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Polskiego Stronnictwa Ludowego, politycy tych opcji

nie mają nic do powiedzenia, nie występują na antenie ani razu, podobnie jak przedstawiciele Platformy Obywatelskiej. Sytuacja ta nie zmieniła się także po wyborach parlamentarnych z 25 września 2005 r. Choć wspomniane ugrupowania przechodzą do opozycji to nadal nie występuje żaden ich przedstawiciel.

W przypadku przedstawicieli świata mediów to ograniczają się oni wyłącznie do Radia Maryja i „Naszego Dziennika”, słuchaczom nic nie powiedzą dziennikarze piszący do „Gazety Wyborczej”, „Dziennika”, „Rzeczpospolitej”, czy przedstawiciele innych mediów.

Z kolei obraz konfliktów społecznych nigdy nie jest opisywany przez polityków, zarządzających i właścicieli zakładów, nie mają oni szansy przedstawić swoich racji.

4.1.2 Wybory 2005.

Wiemy już jakich ramach zamyka się świat kreowany przez „Aktualności dnia”. Wiemy jakiej problematyki nie porusza na antenie ojciec prowadzący program. Teraz należy się przyjrzeć jak ten „wewnętrzny świat” wygląda, jakie tematy i jak często są w nim poruszane.

W 2005 roku najdłuższy czas na antenie zajął temat wyborów parlamentarnych i prezydenckich. Problematyce tej zostało poświęconych 347 minut co stanowi 14,52% całości przekazu. Już samo to świadczy o mocnym zabarwieniu politycznym audycji. Dodatkowo aż 333 minuty poświęcone wyborom zostało wyemitowanych w okresie od 18 marca do 15 listopada, co stanowi ponad 50% całkowitego czasu w tym okresie. Aż 138 minut (blisko 40% czasu poświęconego wyborom) zajęli na antenie politycy. Byli to:

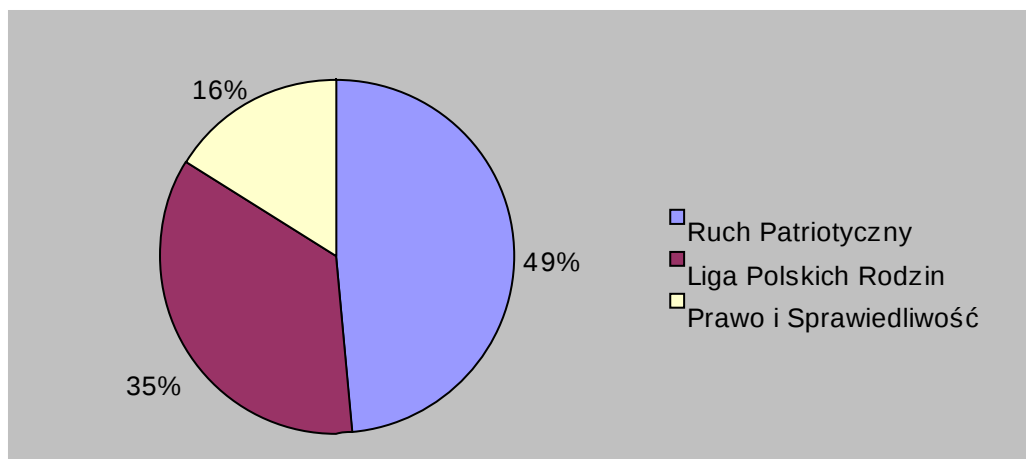
Tab. 7. Udział polityków w kategorii Wybory 2005.

polityk	przynależność partyjna	czas w minutach	odsetek wśród polityków
Antoni Macierewicz	Ruch Patriotyczny	66	48,4%
Bogdan Pęk	Liga Polskich Rodzin	19	13,7%
Zbigniew Ziobro	Prawo i Sprawiedliwość	17	12,8%
Ryszard Bender	Liga Polskich Rodzin	13	9,5%
Roman Giertych	Liga Polskich Rodzin	16	11,7%
Bolesław Piecha	Prawo i Sprawiedliwość	5	3,9%

Źródło: Badania własne.

Poniższy wykres przedstawia te same dane z podziałem na partie polityczne:

Wykres 2. Udział procentowy partii politycznych w analizowanym przekazie.

Źródło: Badania własne.

W powyższym zestawieniu widać, że dobór polityków jest stronnicy, pochodzą oni wyłącznie z partii prawicowych. W blisko połowie czasu głos w sprawie wyborów zabierał Antoni Macierewicz. Staje się on w oczach słuchaczy politykiem numer jeden w Polsce, tymczasem w 2005 roku jest przedstawicielem marginalnej partii.

Co słuchacz „Aktualności dnia” mógł usłyszeć od tych polityków, ale także od dziennikarzy i ekspertów w kontekście wyborów w 2005 roku? Już ponad miesiąc przed terminem wyborów Stanisław Fudakowski mówi że:

(...)Wybory są tuż tuż, trzeba sobie odpowiedzieć na pytanie: Jaką Polskę chcemy budować? Otóż, jeżeli chcemy budować Polskę z rozmytą etyką, gdzie dominuje konsumpcja, gdzie dominuje manipulacja, to bardzo proszę. Rodacy mogą wybrać takich ludzi (przedstawicieli SLD,- przyp. K.D.) (...) Ale jeżeli rzeczywiście jesteśmy do żywego przejści testamentem papieża – Jana Pawła II, testamentem papieża! To powinniśmy sobie zadać pytanie: Jakich ludzi chcemy wybrać pod papieski program Polski.(...)⁴¹

⁴¹ Stanisław Fudakowski w „Aktualnościach dnia” z 18.08.2005 r., 44. minuta

Słuchacz dowiaduje się, że na pewno nie powinien wybierać ludzi Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Fudakowski gra na emocjach słuchaczy: Kto popiera SLD ten chce Polski pełnej manipulacji i nastawionej na konsumpcję. Przesłanie jest jasne: Jeśli chcesz zła dla Polski to głosuj na SLD. Dalej autor powołuje się na autorytet Jana Pawła II i jego testament, który nie odnosi się do rzeczywistości politycznej kraju. Powinniśmy wybrać ludzi zgodnie z tym testamentem. Kogo konkretnie? To pytanie pozostanie jeszcze otwarte, ale na pewno nie SLD. Jeżeli jeszcze ktoś miałby wątpliwości, z pomocą przychodzi ojciec prowadzący który 2 września wypowiada „oczywistość”:

(...)my jesteśmy przyzwyczajeni do tego że politycy, szczególnie SLD i SDPL nieświadomie zatają, przez nieuwagę przywłaszczają sobie ileś tam milionów i tak dalej, prawda. To jest jakaś taka normalna, w cudzysłowie normalna, bo zupełnie nienormalna cecha życia politycznego.⁴²

Co prawda był to czas, kiedy wypłynęło wiele afer związanych z ludźmi SLD, ojciec prowadzący stosuje tutaj jednak uogólnienie. Słuchacz sam dopowie sobie o jakie „i tak dalej...” chodzi. Złodziejami i aferzystami nie są tu konkretni ludzie, ale wszyscy politycy SLD i SDPL. W świecie kreowanym przez „Aktualności dnia” nie wiele jest jednak spraw oczywistych i jasnych, a raczej są sprawy, „oczywiste w swej niejasności”, o czym słuchacz znowu dowiaduje się od redaktora Michalkiewicza:

(...) zeznania polityków i to wysokiego szczebla bardzo(...)przed komisjami śledczymi pokazały, że oni właściwie działają w stanie pomrocności jasnej. O niczym nie wiedzą, dowiadują się z prasy o najważniejszych rzeczach. No można odnieść wrażenie, gdyby tylko wierzyć w te wszystkie ich zeznania, to można odnieść nieprzyjemne wrażenie, że państwem polskim nikt nie rządzi. (...) Być może z resztą, że to jest prawda, że ci wszyscy politycy są tylko marionetkami w rękach grupy trzymających władzę. Ja przypuszczam, że trzon tej grupy stanowią ludzie służb specjalnych, nie koniecznie z resztą polskich, nie koniecznie z resztą polskich, które rzeczywiście traktują Polskę jako kraj podbity i okupowany. Co z resztą widać po tym jak układają się sprawy(...).⁴³

⁴² ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 02.09.2005 r., 5. minuta

⁴³ Stanisław Michalkiewicz w „Aktualnościach dnia” z 02.09.2005 r., 8. minuta

Istnieją więc ciemne siły, takie jak „grupa trzymając władzę”, której trzon stanowią ludzie służb specjalnych, do tego służących prawdopodobnie obcemu państwu. Polska jest znowu, po 60. latach, okupowana i podbita. Użycie tych sformułowań u starszych osób, a stanowią oni główny odsetek słuchaczy⁴⁴, musi wywoływać bardzo duże emocje. Nie ma wątpliwości że ta diagnoza jest słuszna, przecież widać to *po tym jak układają się sprawy*.

Między czasie z wyścigu do fotela prezydenckiego wycofuje się Włodzimierz Cimoszewicz. Sojusz Lewicy Demokratycznej przestaje się liczyć także w wyborach parlamentarnych. Od tej chwili w „Aktualnościach dnia” nie ma już praktycznie mowy o SLD. Komentarze skupiają się na Platformie Obywatelskiej i jej kandydacie na prezydenta. Tę zmianę i dalszy ton komentarza jak w soczewce pokazuje następujący cytat:

(..)Ta rezygnacja miała wszelkie cechy historycznej ucieczki i tak została zinterpretowana nawet przez zwolenników pana marszałka Cimoszewicza. Przypomnę, że Jerzy Urban, nazwał to postępkim podłym, a nawet pan premier Miller powiedział, że jest głęboko rozczarowany marszałkiem Cimoszewiczem. (...)Pytanie podstawowe, na kogo przierzucą głosy wyborcy SLD (...)Jeśli chodzi o pana marszałka Tuska, to środowisko Sojuszu Lewicy Demokratycznej, to może w nim upatrywać gwaranta przetrwania układu Okrągłego Stołu. pan Donald Tusk nigdy się od Okrągłego Stołu nie dystansował, więc to stwarza nadzieję na to, że jako prezydent by ten układ ochraniał, dzięki temu ten układ by przetrwał. A warto podkreślić, że środowisko Sojuszu Lewicy Demokratycznej, podobnie jak środowisko tajnych służb to główni beneficjenci układu Okrągłego Stołu, którzy do dzisiejszego dnia ciągną z niego bardzo duże zyski kosztem gospodarki, kosztem państwa.⁴⁵

Donaldowi Tuskowi, jako gwarantowi układu „okrągłostołowego” można przypisać podobne cechy jak wcześniej członkom SLD. Platforma stawiana jest w jednym szeregu z lewicą, ale też z służbami specjalnymi (o których, już wcześniej słuchacz dowiedział się że są nie koniecznie Polskie). Donald Tusk zapewni tym grupom dalsze zyski kosztem Polski. Popularność Donalda Tuska i PO nie jest tylko wynikiem kampanii wyborczej,

⁴⁴ „Biuletyn Informacyjny”, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, marzec-kwiecień 2006 r.

⁴⁵ Stanisław Michalkiewicz w „Aktualnościach dnia” z 16.09.2005 r., 26. minuta

czy atrakcyjności programu partii, jest to wynik gigantycznej manipulacji:

(...) wydaje się, że ludzie nie zdają sobie sprawy, jak ogromna, niebywała manipulacja, urządzona w stylu takim powiedzmy amerykańskim, miała miejsce w ciągu ostatnich tygodni. Tusk wystartował do kampanii, miał około 10% i właściwie w grze się nie liczył. Cóż się stało takiego nagle, że przeciętny działacz polityczny, przynajmniej, bardzo zręczny, ale właściwie nijaki, bez jakichś istotnych osobowościowych podmiotów. Człowiek, o którym wiadomo tyle, że tworzył Kongres Liberalno-Demokratyczny i ma poglądy skrajnie liberalne. Można powiedzieć liberytańskie nawet w niektórych aspektach. I ten człowiek nagle jest tak napompowany przez polskie liberalne media, media polskojęzyczne, wszystkich tych, którzy są związani z różnego rodzaju działalnością spekulacyjno-kapitałową itd. On gwarantuje stabilizację, on gwarantuje utrzymanie pewnej grupy tzw. trzymającej władzę, jeszcze przez jedną kadencję, bądź łagodzenie ewentualnie działań skierowanych przeciwko tym ludziom, przeciwko rozliczeniu, powrotowi do normalności.⁴⁶

Znowu powtarzana jest teza o jakiejś „grupy trzymającej władzę”, grupy „spekulacyjno-kapitałowej” i Tusku jako ich gwarancie. Bogdan Pęk przedstawia Tuska jako człowieka z nikąd, przeciętnego, który swoją pozycję zawdzięcza mediom, szczególnie „polskojęzycznym”, czyli nie polskim. Okazuje się więc, że nie tylko służby specjalne obcych państw ingerują w wybory w kraju, ale też podporządkowane obcym państwom media. Są też inne wrogie siły, które manipulują wyborcami, na przykład firmy realizujące badania preferencji wyborczych:

(...)Co raz bardziej widzimy, że dochodzi do przeróżnych, przedziwnych informacji. Nawet i publikowania sondaży, które raczej mają nie tylko formować, ale także wpływać na poczucie tych, którzy mają dokonać wyboru(...)⁴⁷

Sondaże są więc przedziwne i przeróżne, mają zaś na celu wpływanie na wyborców. Podobne komentarze na temat sondaży pojawiają się jeszcze kilka razy w „Aktualnościach dnia”. Nie przeszkadza to jednak, niespełna dwa tygodnie później traktować kolejnego sondażu całkiem poważnie i komentować z satysfakcją:

⁴⁶ Bogdan Pęk w „Aktualnościach dnia” z 23.09.2005 r., 5. minuta

⁴⁷ ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 07.09.2005 r., 12. minuta

*Nie wierzcie sondażom, mówi Aleksander Kwaśniewski, w momencie kiedy sondaże pokazują minimalne poparcie dla lewicy. Chociażby to co można dzisiaj przeczytać w prasie, sondaż Rzeczpospolitej, pokazuje nam, że dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej, prawdopodobnie może nie być miejsca w przyszłym sejmie(...)*⁴⁸

Można więc wierzyć badaniom społecznym, kiedy są po myśli właścicieli Radia Maryja, a traktować je z rezerwą, kiedy wskazują na wysokie wyniki nie popieranych przez Radio Maryja ugrupowań.

Na dwa dni przed wyborami parlamentarnymi zaplanowanymi na 25 września 2005 r. „Aktualności dnia” nie pozostawiają już żadnych wątpliwości na kogo należy głosować:

*(...)Jeżeli mówimy o samym programie, no niestety Platformy, to w tym wypadku ta polityka nie będzie prorodzinna, tylko jeżeli by zostały te rozwiązania przyjęte, będzie polityką anty rodzinną(...) Jest ta nadzieja o której mówiłem w programie polityki PISu. Pilnie prześledziłem taki dokument, który nazywa się „Polska Katolicka w Chrześcijańskiej Europie” i tam te elementy polityki prorodzinnej są zawarte(...)*⁴⁹

i dalej:

*(...)W tej sytuacji, jaka się wytworzyła, no nie ma wyjścia, trzeba głosować na pana Kaczyńskiego, bo zwycięstwo Tuska oznacza zwycięstwo kontynuacji i w znacznej mierze złagodzenie rozliczenia grupy trzymającej władzę w każdym tego słowa znaczeniu.*⁵⁰

Znowu wspomnienie „grupy trzymającej władzę”. I następne wskazanie tego samego dnia: Nie można pozwolić, aby wybory wygrali ci, którzy uczynią z Polski folwark:

(...) Otóż no wydaje się tutaj, że zdrowy rozsądek i jakaś przyzwoitość podstawowa wymaga, żeby w żadnym razie nie dawać głosu uczciwych, normalnych ludzi, ani na Platformę, ani na prezydenta Tuska. Na kogo się te głosy da, to niechaj sumienie

⁴⁸ ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 23.09.2005 r., 21. minuta

⁴⁹ Andrzej Kaper w „Aktualnościach dnia” z 23.09.2005 r., 46. minuta

⁵⁰ Bogdan Pęk w „Aktualnościach dnia” z 23.09.2005 r., 9. minuta

*i analiza i rozmowa podpowiada. Natomiast nie wolno z całą pewnością, głosować na tych, którzy uczynią z Rzeczypospolitej folwark, który będzie finansowany kosztem najbiedniejszych i nic tu nie zwalczą bezrobocia, ale uczynią, że tak powiem, podstawowe wyrwy w pozostałym majątku narodowym(...)*⁵¹

I ostatni akcent w „Aktualnościach dnia” przed ciszą wyborczą:

*(...)Na koniec powiem, że nawet ci, którzy dzisiaj są największymi zwolennikami Platformy srodze mogą się zawieść. Drodzy Państwo, życzę na niedzielę (dzień wyborów- przyp. K.D.) rozważi, życzę pamięci o przeszłości, życzę zdrowego rozsądku i wyboru dobrego dla Polski*⁵²

4.1.3. Sprawy krajowe.

Sprawy krajowe zajęły 341 minut, co stanowi 14,28% całości przekazu. Jest to najszersza ze skonstruowanych przeze mnie kategorii tematycznych. Obejmuje między innymi kwestie społeczne, sprawy lokalne i bieżące wydarzenia polityczne. Dla lepszego zobrazowania tej kategorii podam kilka przykładowych tematów: „Projekt ustawy dotyczący przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie - podważanie władzy rodzicielskiej”⁵³, „Bieda Polaków a prognozy wzrostu PKB”⁵⁴, „Problemy z nową maturą”⁵⁵, „Przejęcie władzy przez partie prawicowe w Sejmiku Wojewódzkim w Lublinie”⁵⁶, „Ataki medialne na Radio Maryja”⁵⁷.

Poniższa tabela przedstawia jak rozkładają się kategorie osobowe w obrębie spraw krajowych:

⁵¹ Bogdan Pęk w „Aktualnościach dnia” z 23.09.2005 r., 19. minuta

⁵² dr inż. Andrzej Chrzanowski w „Aktualnościach dnia” z 23.09.2005 r., 38. minuta

⁵³ „Aktualności dnia” z 13.01.2005 r.

⁵⁴ „Aktualności dnia” z 01.02.2005 r.

⁵⁵ „Aktualności dnia” z 01.04.2005 r.

⁵⁶ „Aktualności dnia” z 24.05.2005 r.

⁵⁷ „Aktualności dnia” z 09.12.2005 r.

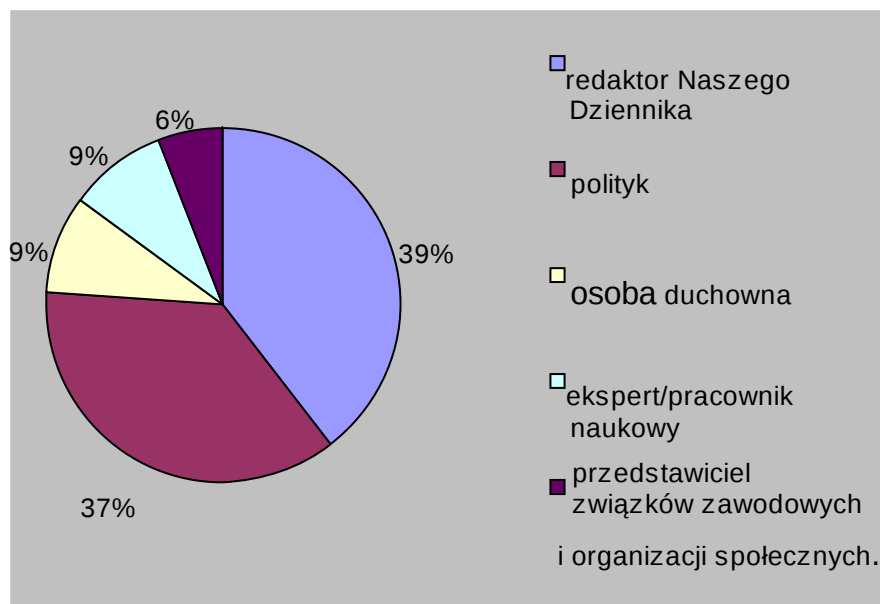
Tab. 8. Kategorie osobowe w obrębie spraw krajowych.

kategoria osobowa	czas w minutach	odsetek
redaktor „Naszego Dziennika”	135	39,41
polityk	125	36,67
osoba duchowna	31	9,20
ekspert/pracownik naukowy	31	8,98
przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	20	5,74

Źródło: Badania własne.

Dla lepszego zobrazowania, te same dane przedstawiam w postaci wykresu:

Wykres 3. Kategorie osobowe w obrębie spraw krajowych.

Źródło: Badania własne.

Jak widać dominują tu komentatorzy wywodzący się z „Naszego Dziennika”, oraz znowu politycy. Tak jak w przypadku kategorii wyborów są to politycy z jednej strony sceny politycznej. Sprawy krajowe, co widać po podejmowanych treściach jak i doborze gości, są przedstawiane subiektywnie i jednostronnie. Poniżej przedstawiam kilka wybranych fragmentów, aby przybliżyć klimat wypowiedzi i pozwolić czytelnikowi na zgłębienie tematyki poruszanej w tej kategorii..

O sytuacji demograficznej:

(...) Można powiedzieć, tak kolokwialnie, że po prostu wymieramy. Ten proces jest bardzo gwałtowny. (...) Oczywiście podstawową kwestią jest mentalność, to o czym wspomniałam. A więc pewne pozbawianie ludzi strachu przed dzieckiem, pokazywanie kim jest kobieta, kim jest mężczyzna, jaki jest sens związku między nimi, czym jest rodzina itd.,

itd. Natomiast drugą sprawą jest odpowiednia polityka społeczna, która nie karze rodziców za posiadanie potomstwa, za posiadanie dzieci. Dziś właściwie niektórzy ekonomiści, politykę państwa wobec rodzin w Polsce oceniają jako karanie rodziców za posiadanie dzieci.(...) W Polsce jak na razie, pod rządami obecnej ekipy, żadne próby wyjścia naprzeciw trudnej sytuacji finansowo ekonomicznej polskich rodzin i na przeciw tym wyzwaniom demograficznym przed jakimi stoimy, żadne próby nie pojawiły się. Co więcej, polityka uprawiana przez tą ekipę jest raczej antyrodzinna. Ona nie tyle jest neutralna, ale szkodzi rodziną w wielu przypadkach.⁵⁸

Powyższy przekaz zaczyna się bardzo emocjonalnie – Polacy wymierają i do tego gwałtownie. Przedstawiony stan rzeczy nie jest jednak spowodowany wojną, albo epidemią, ale świadomą działalnością antyrodziną. Rodzice są wręcz karani za posiadanie dzieci. Już sferze autoperswazji pozostawiany jest wniosek, który można by zamknąć w zdaniu: Rząd Sojuszu Lewicy Demokratycznej celowo prowadzi do gwałtownego wymierania Polaków. Beata Andrzejewska wskazuje, na przykładzie Tych, że pieniądze, które mogły by zostać spożytkowane na politykę prorodziną zostają wydane na Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy. Warto tu dodać, że WOŚP w przekazach Radia Maryja, wiele razy była krytykowana i jest postrzegana jako siła destrukcyjna.

(...) Przypomnijmy, że na przykład radni Tychów zdecydowali pod koniec ubiegłego roku o dofinansowaniu na przykład Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Tego finału, który miał miejsce w Tychach, sumą sto tysięcy złotych. Tak że jeśli prawda miasto dysponuje jakimiś pieniędzmi, jeśli idą one na takie cele jak Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, to nie ma żadnego argumentu, na to dlaczego one nie miały by być kierowane do matek, które rodzą dziecko⁵⁹

Z powyższych fragmentów można przedstawić zarys świata, w którym po jednej stronie mamy SLD, WOŚP, politykę antyrodziną, po drugiej zaś stronie Radio Maryja (bo krytykuje ten stan rzeczy) i politykę prorodziną.

Krach polityki gospodarczej rządu Marka Belki:

⁵⁸ Beata Andrzejewska w „Aktualnościach dnia” z 01.02.2005 r., 4. minuta

⁵⁹ Beata Andrzejewska w „Aktualnościach dnia” z 01.02.2005 r., 8. minuta

(...) Mało tego, można powiedzieć, że od wielu miesięcy na antenie Radia Maryja, ostrzegaliśmy i mówiliśmy. Można powiedzieć, że okazały się nasze prognozy znacznie bardziej trafne niż tych wybitnych analityków bankowych, prawda, którzy biorą po kilkadziesiąt tysięcy złotych miesięcznej pensji. Mówiliśmy, ostrzegaliśmy, że nie będzie tak różowo, że rok 2004 jest rokiem nietypowym, że nie można odtrąbić jakiegoś generalnego sukcesu gospodarczego bo ta gospodarka polska stoi na bardzo glinianych nogach, a rozżew, można powiedzieć, różnica między oceną poziomu życia przez obywateli, kosztów utrzymania, a tym co pisały media i gazety, jest kolosalna. No miało być świetnie, prawda (...) właściwie no Polska krajem wiecznej szczęśliwości. Kraina mlekiem i miodem płynąca, prawda, właściwie bez problemów. Okazuje się, że rok 2005 już weryfikuje te bezpodstawne zupełnie obietnice⁶⁰

Już temat określony przez ojca prowadzącego nie pozostawia tu wielkiego pola interpretacji. „Krach” polityki gospodarczej jest podany jako dogmat i tylko do tego będzie się odnosił gość. Jest to okazja do przedstawienia, że Radio Maryja od dawna przewidziało tą sytuację w przeciwieństwie do innych analityków gospodarczych, którzy prognozowali sukces. Radio Maryja występuje tu w opozycji do rządu z którym manipulował opinią publiczną we współpracy z ekspertami i mediami. Tylko Radio Maryja jest wiarygodne. Charakterystyczne, że nie ma tu analizy, podania przyczyn, ewentualnych skutków. Jest tylko krytyka stanu rzeczy, który podany w formie dogmatu jest po prostu faktoidem.

Następny fragment jest komentarzem do skazana na karę grzywny twórcy wystawy antyaborcyjnej:

To się powtarza już od pewnego czasu, taka zasada, którą kiedyś bardzo ostro, czy powiedzmy precyzyjnie zredagował jeden profesor etyki z naszego Uniwersytetu Lubelskiego: Obrończa życia jest karany, a ten, który podżega do zabijania jest otoczony opieką instytucji, która ma troszczyć się o prawo i o sprawiedliwość, czyli z pozycji sądu. To jest zasada, która się powtarza, to nie jest pierwszy przypadek, zresztą były podobne też decyzje poza Polską. Nacisk na to żeby za wszelką cenę człowieka wyjąć spod ochrony prawnej, człowieka nienarodzonego, jest zjawiskiem światowym.⁶¹

⁶⁰ Janusz Szewczak w „Aktualnościach dnia” z 02.06.2005 r., 17. minuta

⁶¹ ks. bp Stanisław Stefanek w „Aktualnościach dnia” z 16.09.2005 r., 3. minuta

(...) Jest specjalny język, do którego się sięga, oczywiście przy równoczesnych, bardzo licznych wypadkach na przykład przy niby twórczości artystycznej, albo przy innych okazjach, obraża się uczucia religijne, ponieważ się religią jako zjawiskiem społecznym, a także, a także ośmiesza się osoby.⁶²

Jak można przeczytać, jeden przypadek wyroku sądowego stał się pretekstem do przedstawienia ogólnej zasady, nie opartej już o przykłady, mówiącej, że państwa penalizują antyaborcjonistów. Celowe działanie w celu wyjęcia z pod prawa dzieci nie narodzonych występuje na całym świecie. Następny akapit wiąże tę dążność do legalizacji aborcji ze stanowiskiem antyreligijnym. Za, specjalny, definiujący pojęcia, język o którym mówi ks. bp Stanisław Stefanek, można też uznać sformułowanie *obrońcy życia*.

W grudniowej audycji możemy usłyszeć o kolejnych atakach na Radio Maryja:

Tym razem wśród atakujących mediów prym wiedzie Rzeczpospolita, która już tydzień temu opublikowała pełen ordynarnych fałszów sążnisty paszkwil na Radio Maryja. Wczoraj opublikowano tam dwa teksty atakujące Radio Maryja z grubej rury, pełne oszczerstw. Jeden to była taka korespondencja Rakowicza i Cieśli: „Ojciec Rydyk świętuje i tropi spiski”, pod takim tytułem, ale nie to było najohydniejsze. Szczególnie oburzający był tym razem pełen nienawiści i jadu wobec Radia Maryja komentarz Bogumiła Lufta. Autor posunął się nawet do bezczelnego, cynicznego kłamstwa, kłamstwa, które każdy mógł łatwo zapamiętać i rozpoznać i ci którzy bezpośrednio uczestniczyli w uroczystości w Toruniu i ci którzy oglądali je później na ekranie telewizji Trwam. (...) i histerycznymi wynurzeniami, w części wciąż tych samych słuchaczy rozgoryczonych wobec świata. Faktycznie mówiąc to właśnie przekaz pana Bogumiła Lufta jest zatruty nienawiścią, uprzedzeniami, jest po prostu do luftu, łącznie z tym bezczelnym wyjątkowo kłamstwem o nieobecności członków rządu. Na tle takiego jadu i żółci w tekście Rzeczpospolitej, nawet komentarz w tak nienawidzącej Radia Maryja Gazety Wyborczej wydał mi się tym razem stosunkowo stonowany.⁶³

⁶² ks. bp Stanisław Stefanek w „Aktualnościach dnia” z 16.09.2005 r., 6. minuta

⁶³ Jerzy Robert Nowak w „Aktualnościach dnia” z 09.12.2005 r., 3. minuta

Przytoczyłem cały ten obszerny cytat w całości, wydaje się on bowiem bardzo charakterystyczny dla konstrukcji wewnętrznego świata Radia Maryja. Podkreślanie wrogości otaczających Radio Maryja mediów, grup społecznych, polityków, służy mocniejszej integracji środowiska Radia Maryja, a jednocześnie powstrzymuje odbiorców mediów ojca Rydzyka przed odbiorem innych komunikatów. Jak napisałem wcześniej, monopol informacyjny, jest jednym z warunków skuteczności propagandy. Wydaje się, że na wolnym rynku medialnym w demokratycznym ustroju na taki monopol nie ma miejsca. Ojcu Rydzykowi udało się jednak stworzyć „paramonopol”. Z jednej strony mamy wszystkie rodzaje komunikowania masowego: Radio Maryja, telewizję „Trwam” i „Nasz Dziennik”. Z drugiej strony wszelkie inne media są przedstawiane jako kłamliwe, wrogie wobec Radia Maryja, Polski i narodu.

Po tym wyjaśnieniu nie powinien dziwić wyjątkowo agresywny język Jerzego Roberta Nowaka. W podanym fragmencie pod adresem Rzeczypospolitej i jej autora Bogumiła Lufta 4 razy zostało użyte słowo „nienawiść”, 3 razy „kłamstwo”, ponadto „jad”, „żółć”, „ordynarny fałsz”, „sążnisty paszkwil”, „histeryczne wynurzenia” itd.

O perspektywach ekonomicznych nowego rządu:

Z jednej strony mamy obrażoną Platformę Obywatelską, która prawda zapowiada, że będzie twardą, bezwzględną opozycją i do rządu nie wejdzie. Z drugiej strony mamy oczekiwania tych środowisk, które poparły kandydaturę prezydenta Lecha Kaczyńskiego i głosowały, w dużej mierze na Prawo i Sprawiedliwość (...) Środowisk, które oczekują mniej liberalnego programu gospodarczego niż to co prezentowała Platforma Obywatelska w czasie kampanii wyborczej. (...) Ten rząd w pewnym sensie będzie musiał łączyć wodę z ogniem. Z jednej strony będą wielkie naciski (...) na to żeby realizować model nadal od 16 lat realizowany skrajnie liberalnych rozwiązań gospodarczych, przyspieszonej prywatyzacji, wyprzedazy majątku narodowego. (...)⁶⁴

⁶⁴ Janusz Szewczak w „Aktualnościach dnia” z 02.11.2005r., 14. minuta

W przytoczonym fragmencie podkreślona jest trudna sytuacja rządu, który musi łączyć ogień z wodą. Ocena perspektyw ekonomicznych jest okazją do kolejnej krytyki Platformy Obywatelskiej, a ewentualna porażka PIS-u na polu gospodarczym jest z góry usprawiedliwiana.

4.1.4. Protesty społeczne.

Tematyka protestów społecznych zajęła 335 minut, co stanowi nieco ponad 14% całości przekazu. Jest to niewiele mniej niż czas zajmowany przez dwie powyżej omawiane kategorie. Protesty tematyczne zawierają takie tematy jak: „Sytuacja grożąca strajkiem w PKP”⁶⁵, „Sprawa toruńskich zakładów Tormięs - rozkradanie majątku narodowego”⁶⁶, „Relacja sprzed Sejmu - demonstracja górników”⁶⁷, „Trucicielska działalność firmy senatora Stokłosa”⁶⁸. Charakterystyczne, że aż tak dużo czasu zostało poświęcone tej tematyce na antenie. Wydaje się, że słuchacz aktualności dnia jest epatowany negatywnymi informacjami. W przypadku wyborów o *tajemniczych grupach*⁶⁹, w różnych sprawach krajowych to nieuczciwe prywatyzacje, masowe zwolnienia i dyskryminacja pracowników. Omawiana kategoria jest w całości poświęcona niesprawiedliwości i złu dziejącym się zwykłym ludziom w Polsce. Jest to również kategoria bardzo istotna dla aspektu propagandowego, odnosi się do problemów, które mogły dotknąć każdego - służba zdrowia, czy utrata pracy. Oto jak wygląda rozkład kategorii osobowych w ramach protestów społecznych:

Tab. 9. Kategorie osobowe w obrębie protestów społecznych.

kategoria osobowa	czas w minutach	odsetek
przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych	177,67	53,01
polityk	65,00	19,39
ekspert/pracownik naukowy	43,83	13,08
redaktor „Naszego Dziennika”	21,33	6,36
Osoba duchowna	19,92	5,94
Inni	7,42	2,21

Źródło: Badania własne.

Wykres.4. Kategorie osobowe w obrębie protestów społecznych.

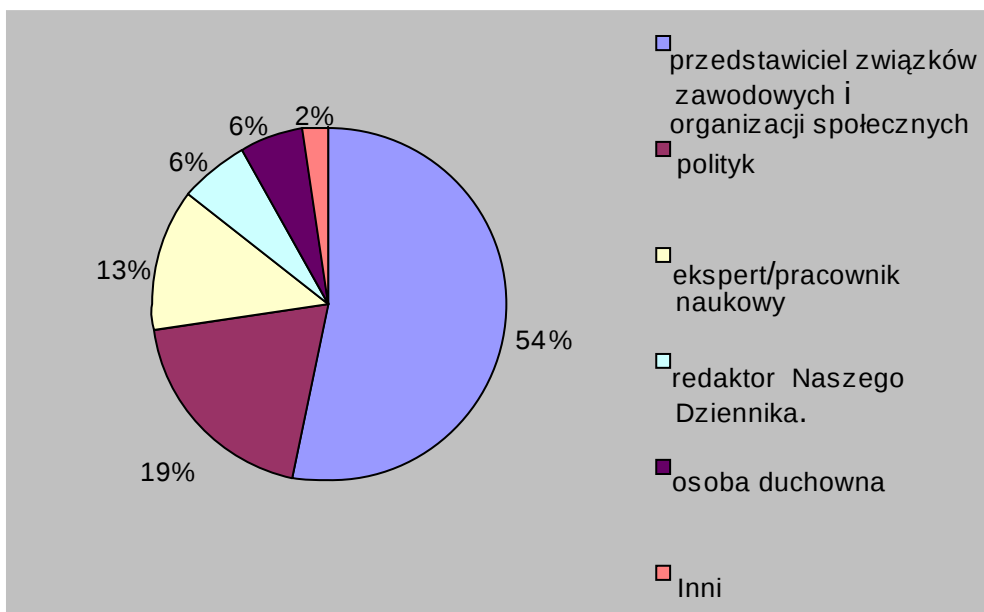
⁶⁵ „Aktualności dnia” z 03.01.2005 r.

⁶⁶ „Aktualności dnia” z 16.06.2005 r.

⁶⁷ „Aktualności dnia” z 26.07.2005 r.

⁶⁸ „Aktualności dnia” z 08.08.2005 r.

⁶⁹ patrz ss. 40-41

Źródło: Badania własne.

Aż w 53% czasu, poświęconemu na antenie protestom społecznym, głos zabierają przedstawiciele związków zawodowych i organizacji społecznych. W całym czasie poddanym analizie, ani razu nie występuje druga strona konfliktów, czyli właściciel, zarządca zakładu pracy, lub odpowiedzialny polityk. Przyjrzymy się zatem bliżej w jakim tonie prowadzona jest debata na temat protestów społecznych w „Aktualnościach dnia”.

Już w pierwszych dniach stycznia jednym z głównych tematów jest protest w PKP, rozmowa jest zagajana w następujący sposób:

Czy takie działania, taka filozofia jest znakiem tego, że Polakom, czy polskim kolejom, w cudzysłowie, nie opłacać się będzie wozic obywateli Polski, ale opłacać się będzie Niemcom, Francuzom, Szwedom, czy komuś tam jeszcze”⁷⁰ „Ja widzę co się po prostu zaczyna dziać, opłaca się wszystko Unii Europejskiej, opłaca się Niemcom, opłaca się Francuzom, a nie opłaca się Polakom. My zapominamy o jednym, że my mamy po prostu służyć polskiemu społeczeństwu.”⁷¹

W powyższym fragmencie autor próbuje przemycić tezę, że polskie koleje są niszczone celowo. Warto zauważyć, że cytat jest wewnętrznie sprzeczny. Z jednej strony kolej

⁷⁰ ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 03.01.2005 r., 26. minuta

⁷¹ Stanisław Kogut, przewodniczący Sekcji Kolejnictwa NSZZ "Solidarność" w „Aktualnościach dnia” z 03.01.2005 r., 28. minuta

ma służyć społeczeństwu, prawdopodobnie jest to według autora cel nadrzędny nad rachunkiem ekonomicznym, z drugiej strony kolej ma być opłacalna.

Następny fragment mówi o prywatyzacji zakładów Tormięs:

Tormięs, jako zakłady mięsne, w Toruniu, w naszym regionie, w Polsce, no był wiodącym zakładem mięsnym, gdzie zatrudniał w dobrych czasach w latach siedemdziesiątych 1300 pracowników (...) Ostatnio po redukcjach, po różnych perturbacjach z funduszem i z ministrem, (...) z różnymi mafiami tutaj w okolicach Torunia zostało nas 250. (...)

Fundusze, które powstały w naszym Państwie powołane, przez oczywiście nasz rząd, one prowadziły gospodarkę rynkową. Do dzisiejszego dnia, gdzie powiedzmy, oddano 30% majątku, naszego narodowego, gdzie nasi ojcowie dziadowie wypracowali, wydano złodziejom w władanie ich zakłady (...) Wszystkie zakłady 80% zostało sprzedanych w oszukany sposób, mafiom, złodziejom, innym osobom, które miały powiązania, miały powiązania nawet z ministrami”⁷² (...) „No i z tego co pan również mówił, to ten zakład przynosił, rozślawiał Toruń po całym świecie, w tym przypadku, dlatego są to kwoty bardzo niewymierne. Poza tym i marka firmy jaką był Tormięs, no i jakość wyrobów jakie produkował, czyli jakość polskiej wędliny”⁷³

Autor tego fragmentu przede wszystkim odwołuje się do emocji słuchacza. Mowa jest o przodkach o dumie narodowej. Pracownicy zakładów byli bezradni wobec potężnemu układowi obejmującego także ministrów rządu.

Następny fragment mówi o sprzedaży zespołu elektrociepłowni w Łodzi:

(...) Mimo nalegań Urzędu miasta Łodzi i łódzkich parlamentarzystów, by tego nie robić i najpierw, zanim zostanie podpisana umowa, spotkać się z przedstawicielami łodzian, z władzami miasta, prze do tego, żeby jednak elektrociepłownię sprzedać.

I dalej:

(...) Firma Dalkia, wynegocjowała z Ministerstwem Skarbu, niższą cenę aniżeli to było przedstawione w ofercie sprzedaży elektrociepłowni (...) W Łodzi (...) protestuje także

⁷² Józef Satława, związkowiec NSZZ Solidarność w „Aktualnościach dnia” z 16.06.2005 r., 36. minuta

⁷³ ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 16.06.2005 r., 43. minuta

Stowarzyszenie Geotermia, które proponuje wykorzystanie naturalnych, odnawialnych źródeł energii, po to aby tą elektrociepłownię utrzymać jako naszą, jako polską⁷⁴

Jest to przykład nieuczciwej prywatyzacji, wniosek dla słuchacza jest jednoznaczny. Pomimo zorganizowanych protestów ludzie nie są w stanie powstrzymać wrogich sił. Sytuacja wobec nieokreślonych tutaj sił „pracujących do prywatyzacji” jest beznadziejna i nie napawająca optymizmem. Gdyby słuchacz miał jeszcze jakieś wątpliwości co do negatywnego charakteru prywatyzacji w innej audycji, przy okazji relacji z konferencji bardzo dosadny, ogólny pogląd na tę sprawę przedstawi mu Gabriel Janowski:

(...), czyli firmy zachodnie, firmy zagraniczne, będą mogły bez żadnych ograniczeń, przychodzić i tutaj, nazwijmy to, swoje usługi oferować. I teraz, jeżeli my wyzbędziemy się własnych elektrowni, jeżeli my sprzedamy zakłady elektryczne które nam dostarczają prąd, to te firmy zachodni zaczną oczywiście dyktować ceny wyższe (...) w związku z tym tak ważne jest, jak w Polsce przebiega to co się nazywa ta restrukturyzacja i przemiany własnościowe. Wszyscy praktycznie dzisiaj, zgodni byli co do tego, że polityka prywatyzacyjna, restrukturyzacyjna, czy jak byśmy ją tam nazwali po prostu jest nie dobra, nie dobra⁷⁵.

Kwestie gospodarcze są tu sprowadzone do wymiaru etycznego, prywatyzacja jest po prostu nie dobra, zła.

Podobny zabieg możemy zauważyć we fragmencie z tematu „Atak na Polską Żeglugę Morską”:

(...) po pierwsze: stoczniowcy. W ich imieniu, były prezes stoczni gdańskiej pan Euzebiusz Szepietowski, wręczył pani poseł Gertrudzie Szumskiej, komplet dokumentów z fundamentalnymi danymi dla podjęcia postępowania ku odwróceniu zła, zrobionego zarówno Stoczni Gdańskiej, stoczniowcom, jak i całemu przemysłowi okrętowemu. (...)⁷⁶

⁷⁴ Anna Skupińska, redaktorka Naszego Dziennika. w „Aktualnościach dnia” z 17.01.2005 r., 17. minuta

⁷⁵ Gabriel Janowski w „Aktualnościach dnia” z 25.02.2005 r., 7. minuta

⁷⁶ Zbigniew Wysocki, przewodniczący Stowarzyszenia Morskiego im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni w „Aktualnościach dnia” z 24.05.2005r., 50. minuta

Jednym z często poruszanych tematów na antenie Radia Maryja jest problematyka żywności transgenicznej. Następnym cytatem jest przykładem jak ta sprawa jest przedstawiana:

(...) Należy się cieszyć, że w naszym kraju zorganizowała się grupa Greenpeace'u, młodych ludzi, którzy chcą chronić nas kraj, przed czystką genetyczną. To nie jest przesada, to co mówię, ponieważ jest ryzyko, że w związku z ustaleniami ogólnounijnymi na terenie Polski będzie wysiewana kukurydza Monsanto Mon – 810 (...) Z rakotwórczych wirusów mogą powstać nowe zarazki, (...) zmodyfikowane organizmy mogą przenieść antybiotykoodporność na ludzi, zwierzęta i rośliny (...) w ten sposób mogą niespodziewanie pojawić się białka, toksyny i alergeny, będące powodem wielu zagrożeń zdrowia człowieka i środowiska. (...) każdy, kto jest złożony chorobą, nieraz się zastanawia, no, dlaczego mnie to spotkało. I wtedy jest odpowiedź, lepiej jest zapobiegać niż leczyć, ale niestety w przypadku, kiedy ktoś już jest chory jest za późno zapobiegać, więc myślimy wszyscy razem o przyszłości. Sięgnijmy po nauczanie Ojca Świętego z 1990 roku (...) pod wezwaniem „Pokój Wszystkiemu Stworzeniu”, wszystkiemu stworzeniu boskiemu, takiemu, któremu człowiekowi nie wolno ingerować, wara od ingerencji w planie bożym.⁷⁷

W przytoczonym fragmencie możemy wyróżnić parę opisanych wcześniej technik propagandowych. Po pierwsze użyty jest specyficzny język, wprowadzenie żywności transgenicznej jest określane mianem „czystki genetycznej”. Określenie to ma zdecydowanie negatywne konotacje słowo czystka używane jest zwykle w kontekście czystki etnicznej, zdecydowanego usuwania kogoś lub czegoś. Dalej mówi się o śmiertelnym zagrożeniu żywności genetycznie modyfikowanej dla zdrowia człowieka. W końcu słuchacz jest poddany działaniu autorytetu Ojca Świętego i samego Boga, przy czym nauczanie to jest sprowadzone do ordynarnego „wara od ingerencji w planie bożym”.

O dyskryminacji pielęgniarzek przez Unię Europejską:

(...) po raz kolejny, rząd Polski wyraził zgodę na to, żeby jego obywatele w liczbie kilkuset tysięcy byli dyskryminowani. My dysponujemy, już w tej chwili opiniami prawnymi na ten temat, że podłożem tej dyskryminacji jest nasza narodowość, no my się z tym zgodzić nie

⁷⁷ dr Zbigniew Hałat, lekarz medycyny, w „Aktualnościach dnia” z 11.02.2005 r., 26. minuta

możemy (...) Chyba jeszcze długo jeszcze czasu minie, aż w tym kraju obywatel, czy człowiek mieszkający w tym kraju będzie rzeczywiście przedstawiał jakieś znaczenie(...)⁷⁸

Zgodę na tę dyskryminację wyraził polski rząd, który po raz kolejny okazał się wrogiem swoich obywateli. W dodatku dyskryminacja ta ma charakter antynarodowy. Zwykły człowiek po raz kolejny musi pozostać bezradny i bez znaczenia.

4.1.5. Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne.

Kategoria „Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne” zajęły 327 minut, co stanowi 13,66% całości badanego przekazu. Zdecydowanie dominującą kategorią osobową w ramach omawianej kategorii jest polityk:

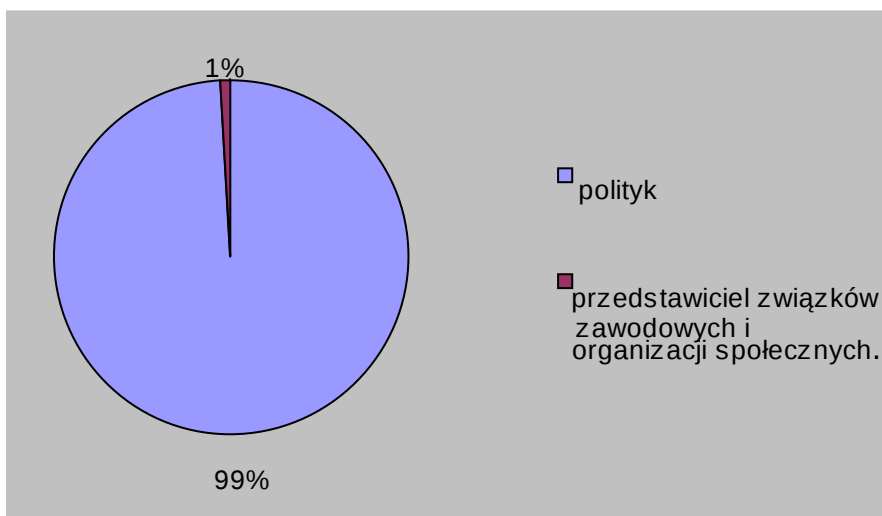
Tab. 10. Kategorie osobowe w obrębie prac Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne.

kategoria osobowa	czas w minutach	odsetek
polityk	324	98,99
przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	3	1,01

Źródło: Badania własne.

⁷⁸ Hanna Gutowska, Przewodnicząca Okręgowej Rady Pielęgniarek i Położnych w Warszawie, w „Aktualnościach dnia” z 11.06.2005 r., 31. minuta

Wykres 5. Kategorie osobowe w obrębie prac Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne.

Źródło: Badania własne.

Wyjątkowo należy tu wyróżnić dodatkową podkategorię „Antoni Macierewicz”, który zajął aż 168 minut (ponad 53%) na 327 poświęconych całej kategorii. Stanowi to ponad 54% obecności polityków w ogóle w omawianiu tematyki afer gospodarczych. Antoni Macierewicz jest tu więc najważniejszym interpretatorem prac Komisji ds. PKN Orlen. Zawsze traktowany z dużą atencją i szacunkiem ze strony ojca prowadzącego staje się dla słuchaczy prawdziwym autorytetem.

Tab. 11. Udział „Antoniego Macierewicza” w kategorii polityk w ramach „Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne”.

Antoni Macierewicz	168,4333 min.
w kat polityk	54,17%
w całości	53,62%

Źródło: Badania własne.

Ograniczę się tylko do kilku charakterystycznych cytatów dla tej kategorii. Generalnie tezy i relacje głoszone przez Antoniego Macierewicza i innych są do siebie podobne:

Można mieć odczucie takie, że świadkowie nie pamiętają pewnych rzeczy, nie pamiętają dokumentów, nie przypominają sobie faktów znaczących, których podstawą były decyzje ministerialne. I to widać wyraźnie. Natomiast, no myślę że, że te pytania, które stawiamy i dokumenty, które dochodzą do komisji, one pozwolą na pewne ustalenie sprzeczności,

już widać sprzeczności w zeznaniach świadków, już widać rzeczy, które, jak gdyby pokazują niedopełnienie przez urzędników państwowych obowiązków, przemilczeniem informacji, zatajeniem informacji. No dzisiejsze zeznania pana Jamrożego też bardzo dużo wnoszą do sprawy. Pokazują fakty działań takich zakulisowych, oddziaływanie, także jest dużo rzeczy, które pozwalają pokazać te mechanizmy. Ustalenie przez komisję skarbu oddziaływań politycznych, powiązania sfery gospodarczej ze sferą polityczną w celu przejęcia, można powiedzieć tak za darmo majątku skarbu państwa. No wyszły problemy bardzo wyraźne z prawem bankowym (...) każdy dzień przynosi nowe wiadomości.⁷⁹

I dalej relacja z przesłuchania Czyżewskiego w Krakowie:

(...) Przerazająca, proszę ojca, ja się nie boję użyć tego słowa, rzeczywiście sytuacja w wymiarze sprawiedliwości jest przerażająca, albowiem mamy kolejne fakty, fakty, które nam się potwierdzają. Fakty wykorzystywania wymiaru sprawiedliwości do brudnych rozgrywek politycznych określonej grupy osób, określonego kręgu osób. Identyfikowanego czasem z panem Aleksandrem Kwaśniewskim, ale ja myślę, że jest to znacznie większe grono osób i podmiotów, które uczestniczą tym spisku. (...)⁸⁰

No rzeczywiście, to jest sprawa szokująca. Można powiedzieć, że komisja śledcza i świadkowie, którzy stają przed Komisją Śledczą ds. Orlenu przyzwyczaili już nas do spraw szokujących. Przypomnijmy chociażby o informacjach o milionowych łapówkach, które miał wziąć pan Kaczmarek za sprzedaż Rafinerii Gdańskiej i później ewentualne zyski jakie miał na tej sprzedaży osiągnąć pan Kulczyk. To też były sumy milionowe. No ale tutaj po raz pierwszy chyba mamy do czynienia z tak precyzyjnym zeznaniem, który zawiera, czy też dokumentem, który zawiera, referuje oświadczenie, oświadczenie osób, które miały uczestniczyć w tej aferowej historii. (...) Także widzimy, że jest to pełna gama ludzi na najwyższym szczeblu, którzy mają być wplątani w olbrzymią łapówkową aferę. (...) [Spółka Agora] domaga się, aby wyłączyć z posiedzenia komisji pana Giertycha, oraz mnie, dlatego, że zarzuca nam obu, że jesteśmy nieobiektywni. Na czym polegać ta nieobiektywność? Na tym że spółka Agora wystąpiła do sądu o ochronę

⁷⁹ Ewa Kantor w „Aktualnościach dnia” z 25.02.2005 r., 41. minuta

⁸⁰ Roman Giertych w „Aktualnościach dnia” z 18.03.2005 r., 4. minuta

*swoich praw osobistych, w związku z jakoby zniesławieniem jej dobrego imienia przez nas dwóch.*⁸¹

Wszystkie relacje Antoniego Macierewicza są „szokujące i „przerażające”. Po kolejnych posiedzeniach Komisji polityk odsłania przed słuchaczem straszliwe patologie państwa, wymiaru sprawiedliwości, mediów. Polityk gra na emocjach słuchaczy. Obok faktów z posiedzenia komisji, roztaczana jest wizja powiązań i patologii dużo szersza. Autor wskazuje na „pełną gamę ludzi”, „jest to znacznie większe grono osób i podmiotów, które uczestniczą tym spisku”, „każdy dzień przynosi nowe wiadomości”. Po raz kolejny słuchacz musi dokonać procesu autoperswazji i dopowiedzieć sobie jak wielka jest sieć powiązań niszczących Polskę.

Tak natomiast poseł Zbigniew Ziobro komentuje odroczenie procesu Józefa Oleksego. Najpierw sugerujące pytanie ojca prowadzącego:

*Takie nazwiska: Oleksy Pęczak, Sobotka, Jagiełło, czy Jakubowska nawet pani. No to wszystko jest bardzo charakterystyczne, nawet taki wniosek by się nasuwał, czyżby te wszystkie sprawy aferalne były monopolem SLD-owskim? (...) Jak to jest czy to władza korumpuje, czy źli ludzie, którzy wchodzi do władzy stają się też, no potem, tymi, którzy czynią, łamią prawo.*⁸²

I odpowiedź Zbigniewa Ziobro:

*Tak to prawda, że dla środowisk wywodzących się z ugrupowań postkomunistycznych, można ukłuć pewnego rodzaju tezę, że tam, ten poziom korupcji, nasilenie tych negatywnych patologicznych zjawisk, wszelkich afer jest niebywale wysokie (...). Dla nich cwaniactwo i wyciąganie pieniędzy to było czymś normalnym, a nawet wskazywało że człowiek ma poukładane, a jeżeli ktoś był uczciwy to znaczy, że jest jakiś może niezbyt normalny. Na tym polegała patologia tego środowiska, że ludzie nieuczciwy to jest człowiek godny poważania, a uczciwy to jakiś nieprzystosowany do rzeczywistości (...).*⁸³

⁸¹ Antoni Macierewicz w „Aktualnościach dnia” z 02.06.2005 r., 3. minuta

⁸² Ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 21.06.2005 r., 7. minuta

⁸³ Zbigniew Ziobro w „Aktualnościach dnia” z 21.06.2005 r., 8. minuta

Sprawa Józefa Oleksego służy więc do uogólnienia i rozciągnięcia negatywnego zjawiska na całe środowisko lewicy. Autor maluje obraz wręcz karykaturalny, przedstawia świat lewicy jako świat odwróconych wartości. Wszystko to jest jednak mówione szalenie poważnie. Także relacja między ojcem prowadzącym, a telefonicznym gościem jest charakterystyczna dla „Aktualności dnia” w ogóle. Prowadzący audycję nigdy nie polemizuje, nie zadaje podchwytliwych pytań. Obydwaj aktorzy tego przedstawienia prowadzą dialog podporządkowany założonej z góry tezie. W tym przypadku o patologii środowiska SLD.

4.1.6. Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską.

Omawiana kategoria obejmuje 296 minut badanego przekazu co stanowi ponad 12%. Jest to dopiero piąta kategoria pod względem poświęconego czasu. Choć Unia Europejska pojawia się też w innych kategoriach, to jednak zawsze w kontekście wewnętrznych spraw Polski.

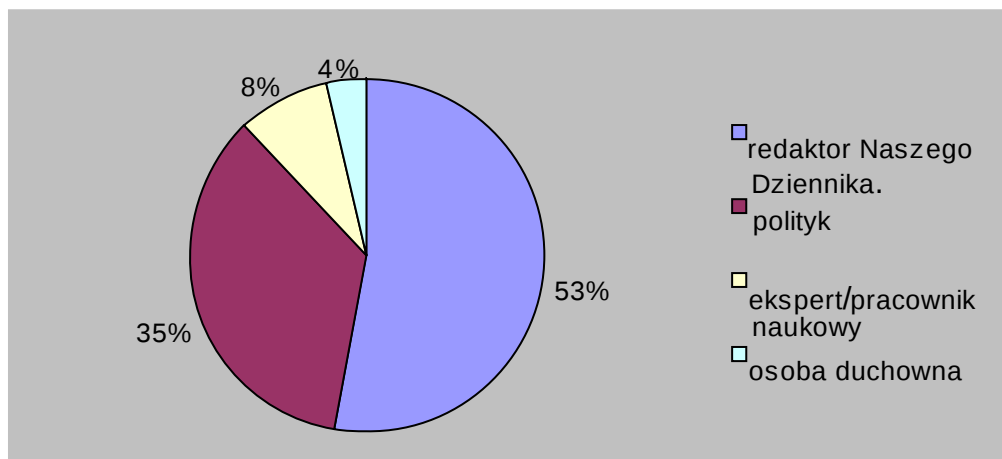
Poniższa tabela przedstawia jak rozkładają się w obrębie omawianej kategorii, kategorie osobowe:

Tab.12. Kategorie osobowe w obrębie „Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską”.

kategoria osobowa	czas w minutach	odsetek
redaktor „Naszego Dziennika”	150	52,73
polityk	100	35,26
ekspert/pracownik naukowy	24	8,55
Osoba duchowna	10	3,46

Źródło: Badania własne.

Wykres 6. Kategorie osobowe w obrębie „Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską”.

Źródło: Badania własne.

Dominują tu redaktorzy „Naszego Dziennika”, którzy zajmują ponad połowę czasu antenowego (150 minut). Drudzy w kolejności są politycy, którzy zajęli ponad 35% (100 minut). Można więc przypuszczać, że znowu sprawy są przedstawiane stroniczo. Na pewno nie są natomiast dopuszczane osoby spoza świata Radia Maryja.

Przyjrzyjmy się jak w „Aktualnościach dnia” są przedstawiane relacje z Unią Europejską:

O ratyfikacji Traktatu Europejskiego:

I ten traktat, jak ojciec powiedział, został przyjęty zdecydowaną większością głosów. Było to 500 do 137 przeciw i 40 wstrzymujących się od głosu. Niemniej w mojej opinii, ale nie tylko mojej, ale też Brytyjczykom i innych narodów nie odzwierciedla to głosowanie przekonania ludzi, wyborców, obywateli narodów Europy. Przypuszczamy, że większość jednak jest przeciwna temu traktatowi ustanawiającemu konstytucję dla Europy, który jest potrzebny bardziej urzędnikom, nawet tym posłom, niż normalnym obywatelom. Też ciekawą rzeczą jest jak rozłożyły się głosy polskie (...) Mamy 54 posłów, 1 nie głosował, tylko 15 za konstytucją, 19 przeciw, 19 wstrzymało się od głosu (...) W debacie nad tym traktatem doszło do pewnej manipulacji z frakcji Liberalistów i Demokratów, pan prof. Geremek, zapewniał wszystkich deputowanych że „Polska, mój

kraj w którym większość obywateli opowiada się za przyjęciem traktatu konstytucyjnego, także w referendum udzieli jednoznacznego poparcia temu traktatowi.”, koniec cytatu⁸⁴

I bardziej dobitny komentarz ojca prowadzącego:

Ludzie w różny sposób wypowiadają się na temat tej ustawy zasadniczej, tej konstytucji, mówią o jakiejś degrengoladzie i to jak pan wspomniał, że cofamy się, a nie idziemy do przodu, tylko w tym prawie cofamy się do tego co właśnie kiedyś proponowali komuniści socjaliści, socjalizm w wykonaniu ten, tych Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich⁸⁵

Jak zauważyłem już wcześniej występujący w „Aktualnościach dnia nigdy ze sobą nie polemizują:

Ależ oczywiście porównania są jak najbardziej uprawnione⁸⁶

I jeszcze jeden fragment o Traktacie Europejskim po referendach we Francji i Holandii:

Zagajenie ojca prowadzącego:

No cóż, chciałoby się tak na początek trochę ironicznie zapytać, jak tam na pogrzebie konstytucji europejskiej w Holandii⁸⁷

I odpowiedź redaktora Piotra Wesółowskiego:

Mamy do czynienia ze swoistym trzęsieniem ziemi w Brukseli, w całej Unii Europejskiej. Jest to skutek wczorajszego referendum w Holandii, a także niedzielnego referendum we Francji, te dwa wydarzenia są ze sobą oczywiście związane. Wczoraj w holenderskim referendum, przy ponad 60% frekwencji, wyższej nawet niż we Francji, około 2/3

⁸⁴ prof. Mirosław Piotrowski, poseł do Parlamentu Europejskiego w „Aktualnościach dnia” z 13.01.2005 r., 3. minuta

⁸⁵ ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” 13.01.2005 r., 10. minuta

⁸⁶ prof. Mirosław Piotrowski, poseł do Parlamentu Europejskiego w „Aktualnościach dnia” z 13.01.2005 r., 11. minuta

⁸⁷ ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 02.06.2005 r., 36. minuta

*Holendrów głoszących powiedziało „nie” unijnej konstytucji. To jest taki gwóźdź do trumny unijnej ustawy zasadniczej.*⁸⁸

Ani ojciec prowadzący, ani zaproszony gość, w powyższym fragmencie, nie potrafią ukryć radości z przegranego referendum.

Następny fragment dotyczy wystawy zorganizowanej w Parlamencie Europejskim z okazji 25. rocznicy powstania Solidarności. Całą sprawę relacjonuje redaktor Naszego Dziennika, Piotr Wesołowski:

*Sama wystawa została oczywiście mocno rozreklamowana (...) i mamy do czynienia na pewno z wielkim skandalem, jednocześnie po raz kolejny zresztą w tej instytucji w Parlamencie Europejskim z czymś co na pewno rani uczucia religijne i patriotyczne Polaków i katolików(...) Co ciekawe była organizowana w większości przez Polaków. Otóż zwiedzający mogą się natknąć na plakat, który przedstawia wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej z przypiętym do sukni portretem byłego lidera „Solidarności” Lecha Wałęsy w tym miejscu, w którym on zwykł nosić znaczek właśnie z podobizną Najświętszej Marii Panny. (...) A ja może jeszcze dodam, że patronat medialny nad całą wystawą sprawuje między innymi „Gazeta Wyborcza” i tygodnik „Polityka”.*⁸⁹

Okazuje się, że ekspozycja jest wielkim skandalem skierowanym przeciwko religii katolickiej, okazją do kolejnego ataku na naród polski. Co najgorsze to nie obce siły są autorem tego ataku, patronat nad nimi przyjęły gazety Polityka i Gazeta Wyborcza. Skoro te media brały udział w tym przedsięwzięciu, oddaję głos ojcu prowadzącemu:

No to już pewne rzeczy przestają dziwić, chociaż trzeba zadać pytanie dotyczące natury takiej bardziej ogólnej, chociaż wyrazem jakiejś chorej pomieszanej rzeczywistości jest ta wystawa. Pytanie następujące jak to jest, że do dzisiaj nie rozliczone są zbrodnie komunizmu i ci którzy wtedy byli w obozie komunistycznym i noszą odpowiedzialność, przynajmniej moralną odpowiedzialność, przynajmniej współodpowiedzialność za te zbrodnie. Mam tu na myśli wybrzeże rok 70., kopalnię Wujek, zbrodnie stanu wojennego, zamordowanie ks. Jerzego Popiełuszki i cała seria innych wydarzeń. Dzisiaj

⁸⁸ Piotr Wesołowski, redaktor „Naszego Dziennika”, w „Aktualnościach dnia” z 02.06.2005 r., 36. minuta

⁸⁹ Piotr Wesołowski, redaktor „Naszego Dziennika”, w „Aktualnościach dnia” z 02.09.2005 r., 20. minuta

*ci ludzie, którzy nie rozliczyli, czy też nie wydali winnych, ze swojego obozu, za te zbrodnie, dzisiaj oni zasiadają w komitetach organizacyjnych różnych wystaw i świętują 25-lecie Solidarności*⁹⁰

Z kontekstu wynika, że wspomniane wcześniej media i związane z nimi środowiska są współodpowiedzialne za zbrodnie komunistyczne nie mają więc moralnego prawa do organizowania wystawy i utożsamiania się z dziedzictwem Solidarności. Jest to świadectwo „chorej pomieszanej rzeczywistości”.

Dwa miesiące później w Parlamencie Europejskim jest organizowana kolejna wystawa, tym razem autorami są europarlamentarzyści z ramienia LPR, a więc środowiska związanego z Radiem Maryja. Otwarcie wystawy zakończyło się przepychankami. Oto relacja Piotra Wesołowskiego:

*Furia, nienawiść wręcz, skierowana, przeciwko tej wystawie, przeciwko jej organizatorom. Ja później miałem okazję rozmawiać z kilkoma osobami, nie tylko z Polakami, którzy znaleźli się w miejscu tej wystawy, nie kryli swojego wzburzenia, bo czegoś takiego jeszcze w Parlamencie Europejskim nie było. Wielokrotnie ten Parlament dawał wyraz temu, że większość przynajmniej deputowanych była przeciwko życiu, również życiu nienarodzonych. No ale z drugiej strony histeryczna, wręcz fanatyczna reakcja, ze strony tych środowisk, przeciwko wystawie zorganizowanej po to żeby właśnie pokazać te problemy, pokazać między innymi jak wygląda dziecko nienarodzone (...) Zupełnie chyba nikt się nie spodziewał, przede wszystkim organizatorzy z Ligii Polskich Rodzin że wszystko się tak skończy.*⁹¹

Nie zamierzam dociekać, która z wystaw była bardziej kontrowersyjna. Widać jednak zasadniczą różnicę w ich relacjonowaniu. Wrogowie wystawy antyaborcyjnej są histerycznymi fanatykami, wrogowie wystawy Solidarności strażnikami naturalnego.

4.1.7. Historia i lustracja.

Kategoria Historia i lustracja zajęła w całym badanym przekazie 244 minuty co stanowi 10,19%. Historia i związana z nią tożsamość narodowa zajmuje w Radio Maryja ważne

⁹⁰ ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 02.09.2005 r., 26. minuta

⁹¹ Piotr Wesołowski w „Aktualnościach dnia” z 15.11.2005 r., 58. minuta

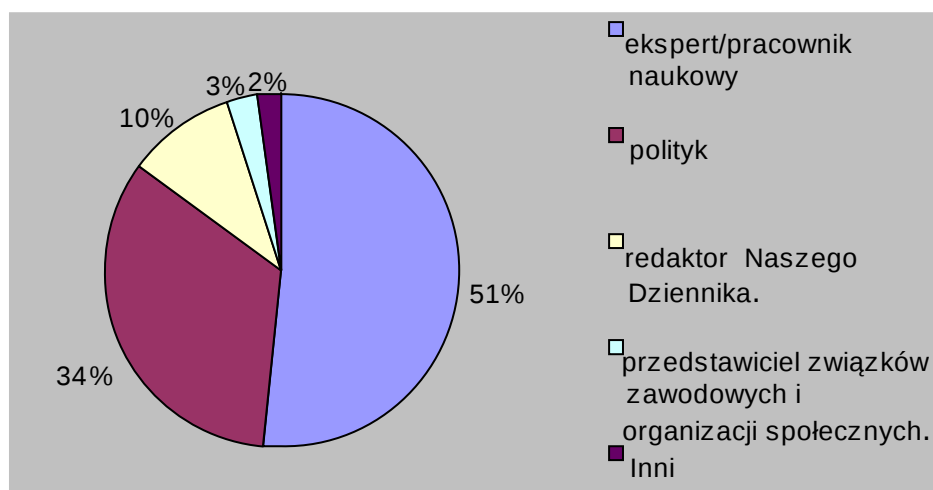
miejsce. Chodzi tu jednak o historię najnowszą, najdalej (w przypadku KL Warschau) sięgającą II wojny światowej. Jest to o tyle istotne, że (jak już częściowo można było zauważyć), służy budowaniu opozycji do terażniejszości (jak w przypadku wystawy na rocznicę Solidarności). Świadczy o tym także to, że przy konstruowaniu tej kategorii nie mogłem od historii oddzielić lustracji, która w 2005 roku zajmowała wiele miejsca w mediach w ogóle. Tezę o prowadzeniu przez Radio Maryja tej specyficznej polityki historycznej, zdaje się potwierdzać także dobór zapraszanych gości:

Tab.13. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „Historia i lustracja”

kategoria osobowa	czas w minutach	odsetek
ekspert/pracownik naukowy	178	51,24
polityk	117	33,70
redaktor „Naszego Dziennika”	35	10,10
przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	10	3,00
Inni	7	1,97

Źródło: Badania własne.

Wykres 7. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „Historia i lustracja”.

Źródło: Badania własne.

Naturalne, że w kategorii tej dominują eksperci i pracownicy naukowi, zajęli oni ponad połowę badanego przekazu. Jednak musi zastanawiać, że aż 33,70% przekazu, przy omawianiu wydarzeń historycznych i lustracji, zajęli politycy.

Przyjrzyjmy się wybranym cytatom, aby przybliżyć, jak w praktyce wygląda polityka historyczna w Radio Maryja. Mowa o KL Warschau:

Jesteśmy w nurcie tych refleksji i wspomnień, ale także i oceny, analizy historycznej zafałszowań historycznych, których nie brakuje, nie brakowało, właśnie na temat obozów koncentracyjnych, niszczycielskich, na polskich terenach. Oczywiście te zafałszowania najbardziej widoczne wyrażne są niestety w mediach, ale także i w innych publikacjach nawet naukowych.⁹²

Najważniejszym wątkiem w powyższym cytacie nie są fakty historyczne, ale to, że historia jest fałszowana. Podobne ujęcie tematu można dostrzec w następnym fragmencie z audycji z okazji 60. rocznicy wyzwolenia obozu Auschwitz:

Nie możemy być dumni w ogóle z długotrwałych, wieloletnich zaniechań po 1989 roku ze strony naszych polityków oficjalnych, ministrów spraw zagranicznych, zaniechań protestowania przeciwko fali antypolonizmu wybielającego Niemcy kosztem Polski. I właśnie tak częstego stosowania tych oszczerczych, haniebnych zwrotów o polskich obozach zagłady. (...) W słynnej Dolinie Krzemowej, uczniowie zapytywani, kto mordował Żydów podczas wojny, wszyscy wymieniali Polaków jako rzekomych morderców Żydów. Do tego stopnia już zafałszowana zatarta została sprawa o prawdziwych mordercach, prawdziwych ludobójcach II wojny światowej i tak wiele jest do prostowania, właśnie teraz gdy minęło 60. lat od wyzwolenia obozu (...) Powróćmy jednak do sprawy kłamstw na temat rzekomych polskich obozach zagłady, które w ostatnich jeszcze bardziej w ostatnich tygodniach nasiliły się jeszcze w różnych zagranicznych mediach Od Niemiec po Norwegię, Włochy, Francję, Wielką Brytanię, Australię, Stany Zjednoczone, czy Kanadę.⁹³

Znowu II wojna światowa służy do oceny ostatniego piętnastolecia, podkreślenia winy rządzących Polską. Oprócz polskich polityków pojawiają się też inni wrogowie, inspiratorzy antypolonizmu, któremu sprzyjają największe kraje na świecie.

W maju znowu powraca sprawa KL Warschau. Słowa profesora Edwarda Prusa nie pozostawiają wątpliwości, jakie są intencje autorów programu:

Ja widzę tutaj jedno, że są siły po prostu wrogie, które mają ogromny wpływ w Polsce i którym bardzo zależy na tym, żeby pewne rzeczy tuszować, żeby nie przedostawał

⁹² ojciec prowadzący w „Aktualnościach dnia” z 27.01.2005 r., 27. minuta

⁹³ Jerzy Robert Nowak w „Aktualnościach dnia” z 27.01.2005 r., 28. minuta

się do opinii publicznej. Wiem to z naszej rzeczywistości, od 50 lat jesteśmy ciągle skazywani na jakieś przemilczania. Za czasów komuny pewne rzeczy stanowiły tak zwane tabu. Dzisiaj tak samo, dzisiaj ci sami ludzie są u władzy, albo jeszcze nowi, ale w każdym razie wychowani w pewnym duchu kłamstwa i im jest wygodniej nie mówić na pewne tematy prawdy. (...) Sprawy upamiętnienia Polski, czy tej heroicznej, czy tej tragicznej, oczywiście tym ludziom są zupełnie obojętne, więc mamy kolejny dowód, że ci ludzie, Polska jest im obojętne, że ci ludzie, boją się powiedzieć tego słowa, że ci ludzie chyba nie są Polakami.⁹⁴

Słuchacz po wysłuchaniu tego fragmentu pozostaje bez złudzeń. To wrogie siły celowo, intencjonalnie, zakłamują historię. Ludzie rządzący PRL i młodszy „wychowani w duchu kłamstwa”, kierują tym procesem. W trybie przypuszczenia padają słowa, że ci ludzie, którzy rządząli przecież już w III RP nie są Polakami.

I ciekawy fragment autorstwa Antoniego Macierewicza, będący relacją z uroczystości wręczenia medali Fundacji Walki z Komunizmem w Waszyngtonie:

Cała uroczystość, była niesłychanie dojmująca wręcz, ale też i podniosła. Przemówienie pani Anny Walentynowicz, która przypomniała czasy strajku, ale także w bardzo bezpośrednich, jednoznacznych słowach, potępiła działalność ubiegłych 16 lat rozkradania majątku narodowego, niszczenia szans Polski na odzyskanie niepodległości, niszczenia ruchu związkowego, niszczenia wolnego słowa, mówiła, że wolne związki zawodowe zostały zastąpione atrapami, partie polityczne i wolne media środowiskami mafijnymi, które nasycone agenturą postsowiecką, upraszczają sobie reprezentowanie narodu polskiego. Dopiero dzisiaj, mówiła Walentynowicz, jest szansa na odzyskanie pełnej niepodległości, po znakomitym sukcesie, jaki Polacy odnieśli w ostatnich wyborach⁹⁵.

W tym fragmencie, w pigułce, jest podane podejście i interpretacja historii obowiązująca w Radio Maryja. Należy zwrócić uwagę, że we wszystkich powyższych cytatach, także z innych kategorii, taka wizja Polski jest przedstawiana bardzo konsekwentnie i spójnie.

⁹⁴ prof. dr hab. Edward Prus w „Aktualnościach dnia” z 24.05.2005 r., 27. minuta

⁹⁵ Antoni Macierewicz w „Aktualnościach dnia” z 15.12.2005 r., 50. minuta

4.1.8. Religia.

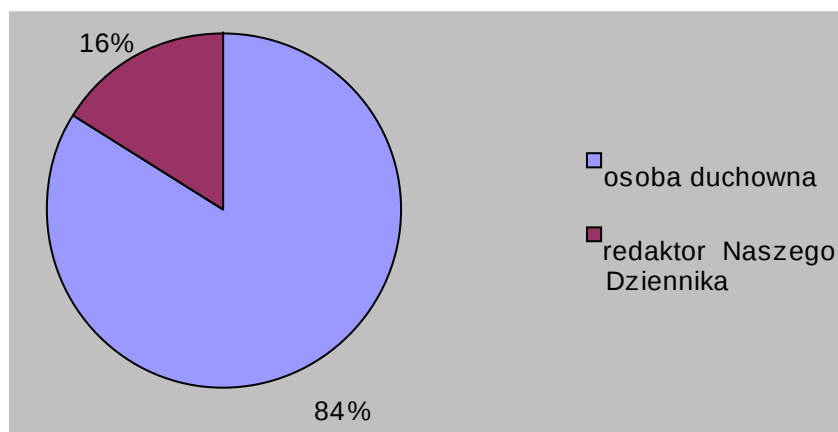
Tematy religijne zajęły w całym badanym przekazie 219 minut, co stanowi nieco ponad 9%. W jednej ze sztandarowych audycji Radio Maryja, które jest stacją katolicką, religijną, ewangelizacyjną, ta tematyka zajęła dopiero 7 miejsce pod względem ekspozycji. Wskazuje to jednoznacznie, że priorytety stacji, przynajmniej w ramach Aktualności Dnia, są inne niż te głoszone oficjalnie. Dodatkowo można przypuszczać, że rok 2005 jest pod tym względem wyjątkowy ze względu na śmierć Ojca Świętego Jana Pawła II. Temu wydarzeniu poświęcono 57 minut. Inne przekazy są najczęściej relacjami z Rzymu i z pontyfikatu Benedykta XVI. Trudno doszukać się w tych relacjach propagandowych treści i technik, dlatego nie będę tutaj przytaczał cytatów. Autorami blisko 85% relacji są osoby duchowne:

Tab. 14. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „Religia”.

kategoria osobowa	czas w minutach	odsetek
Osoba duchowna	184	84,11
redaktor „Naszego Dziennika”	35	15,89

Źródło: Badania własne.

Wykres 8. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „Religia”.

Źródło: Badania własne.

Jest to jedyna kategoria w której nie występują żadeni politycy. Kategorie „religia” nie byłaby dla tej analizy wartościowa, gdyby nie służyła pokazaniu kontrastu i hierarchii tematów dobieranych przez autorów „Aktualności dnia”. Ważniejsze są tutaj wybory i afery polityczne, specyficzne ujęcie tematów historycznych. Chodzi o to że intencje

propagandyści mogą się ujawniać nie tylko przy konstrukcji komunikatu, ale już przy doborze tematów. W tych 219 minutach audycji radio w pełni realizuje swoją misję religijną i ewangelizacyjną. Można ten czas uznać za wzór, czym Radio Maryja mogłoby być, gdyby nie rościło sobie pretensji do komentowania i wpływu na świadomość polityczną, społeczną i gospodarczą słuchaczy.

4.1.9. Polityka rolna.

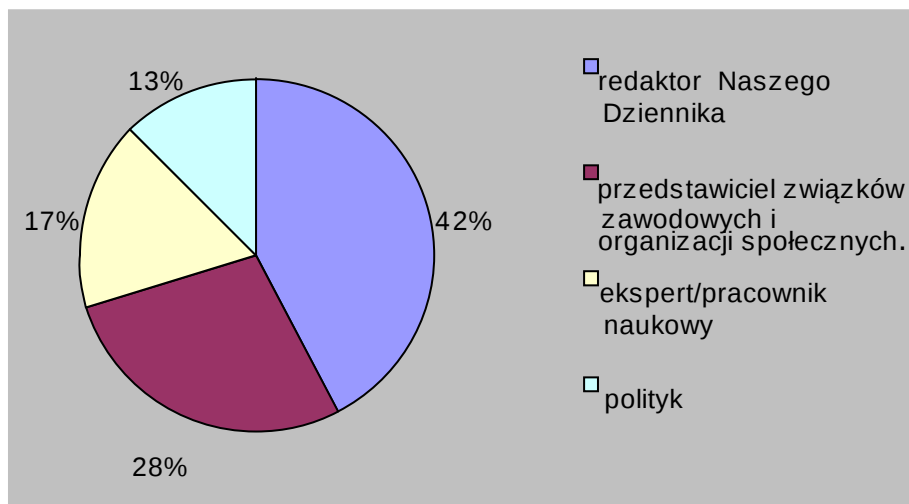
Polityka rolna, czy sprawy rolnictwa, zajmują na tyle dużo czasu w przekazie i są na tyle wyraźnie oddzielone od innych tematów, że postanowiłem poświęcić im osobną kategorię. Kategoria ta zajęła 128 minut co stanowi 5,31% przekazu. W swej istocie, co zobaczyć będzie można na przykładzie cytatów, kategoria ta jest podobna do protestów społecznych i wpisuje się całkowicie w linię ideologiczną Radia Maryja. Znowu biedni dyskryminowani ludzie stają naprzeciw zorganizowanego przez rządzących i inne siły kłamstwa, które ma na celu zniszczenie polskiego rolnictwa. Stosunkowo mało czasu zajmują tutaj politycy (zaledwie 12,5%). Natomiast najwięcej czasu zajmują redaktorzy „Naszego Dziennika” (54%) i przedstawiciele związków zawodowych (28%):

Tab.15. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „polityka rolna”

kategoria osobowa	czas w minutach	odsetek
redaktor „Naszego Dziennika”	54	42,60
przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	36	27,86
ekspert/pracownik naukowy	22	17,05
polityk	16	12,48

Źródło: Badania własne.

Wykres 9. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „polityka rolna”

Źródło: Badania własne.

Przyjrzyjmy się fragmentom audycji. Spotkanie z ówczesnym ministrem rolnictwa Wojciechem Olejniczakiem (SLD) relacjonuje działacz rolniczy:

(...) Proszono panów wójtów, burmistrzów, urzędników różnej maści i opcji, funkcyjnych ewentualnie rolników, którzy piastują jakieś funkcje, czy są sołtysami, czy członkami, delegatami izb rolniczych i tym podobne. Zwykły rolnik praktycznie nic o tym nie wiedział (...) Żeśmy wręczyli ministrowi dyplom, dyplom wypisany mniej-więcej tymi słowami: *Dyplom dla ministra Olejniczaka, za wybitne zasługi w niszczeniu polskiego rolnictwa, za zajęcie pierwszego miejsca w kłamstwie i propagandzie i za zajęcie ostatniego miejsca w liczeniu dochodów polskiego rolnika (...)*⁹⁶.

Widać, że „zwykli” ludzie, są wykluczani ze spotkania, które jest organizowane dla rolniczych notabli sprzyjających ministrowi. Podkreślona jest tutaj dychotomia my – oni. Charakterystyczna jest treść dyplomu jaki otrzymał minister. Niszczenie polskiego rolnictwa, kłamstwo i propaganda są zarzucane rządzącym.

Następny fragment związany jest ze zbiorami zbóż i znową cenową skupujących:

Proszę ojca, sytuacja w której się znaleźliśmy w tym roku jest bardzo trudna, można powiedzieć, że tragiczna, ponieważ długo trwające przymrozki sprawiły, że były

⁹⁶ Zbigniew Gała w „Aktualnościach dnia” z 01.17.2005 r., 45. minuta

przerzedzenia w uprawie zbóż jarych, potem długotrwała susza sprawiła, że nie wykształciły się ziarniaki odpowiedni tak jak co roku. I teraz zmowa milczenia podmiotów skupowych, które wykorzystują tą sytuację, tłumacząc, że funkcjonowanie w gospodarce rynkowej jest właśnie funkcjonowaniem w takiej sytuacji, przy dyktacie cenowym i z tym nie możemy się zgodzić. Dlatego wczoraj na spotkaniu w izbie warmińsko-mazurskiej, spotkały się trzy, cztery związki zawodowe, łącznie z związkiem dzierżawców, to są kółka, Samoobrona i Młodzi Rolnicy postanowiliśmy tę sprawę całą opisać i przekazać na ręce pana premiera Marka Belki i pana prezydenta Kwaśniewskiego. (...)⁹⁷

Zwraca uwagę szczegółowa tematyka, obok przymrozków i suszy jest jeszcze trzecia kłeska – zmowa cenowa. Wydzźwięk komunikatu jest zdecydowanie negatywny, pesymistyczny – sytuacja jest trudna, a nawet tragiczna.

4.1.10. Relacje z Federacją Rosyjską.

Kategoria „relacje z Federacją Rosyjską” zajęła 120 minut badanego przekazu, co stanowi 5%. Jest to najslabiej reprezentowana kategoria, ale na tyle charakterystyczna, że należało ją potraktować osobno. 50% procent ekspozycji tej kategorii obejmuje tematyka kontrowersyjnych w tym czasie obchodów rocznicy II wojny światowej w Moskwie. Podobnie jak w przypadku tematyki historycznej, wydarzenia w Moskwie są pretekstem do odniesienia się do sytuacji politycznej w kraju. Prawie cały czas został zagospodarowany przez ekspertów/pracowników naukowych i redaktorów „Naszego Dziennika”.

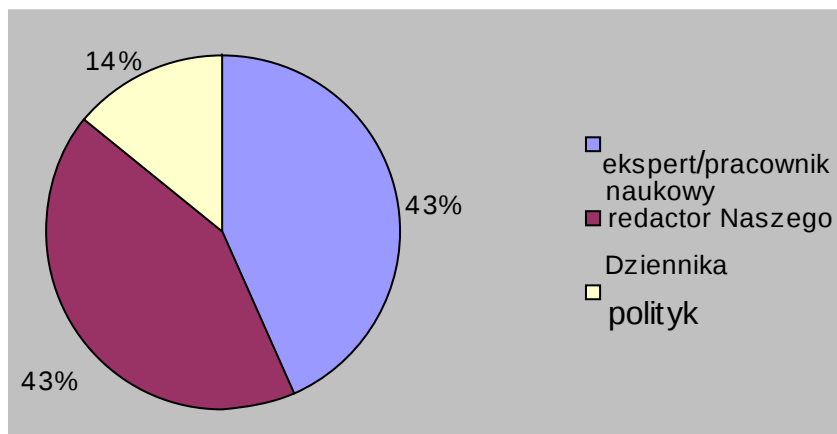
Tab. 16. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „relacje z Federacją Rosyjską”

kategoria osobowa	czas w minutach	odsetek
ekspert/pracownik naukowy	52	43,02
redaktor „Naszego Dziennika”	51	42,88
Polityk	17	14,11

Źródło: Badania własne.

⁹⁷ Bogdan Aleksiejczuk w „Aktualnościach dnia” z 04.08.2005 r., 15. minuta

Wykres 10. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „relacje z Federacją Rosyjską”.

Źródło: Badania własne.

Przyjrzyjmy się jak wydarzenia w Moskwie są komentowane na przykładzie głosu redaktora Stanisława Michalkiewicza.

Pojechać to jest oczywiście uczestniczyć w akademii ku czci Stalina bo tak naprawdę to taki charakter będą miały te obchody. Putin świadomie nawiązuje do tradycji imperialnych, rosyjskich. No, a taką, można powiedzieć największą erupcją tych tradycji imperialnych to jest okres stalinowski. (...) Z tego powodu byłoby lepiej, żeby prezydent Polski w takiej uroczystości nie uczestniczył. (...) Ja bym to łączył ze strategicznym partnerstwem jakie Rosja ma z Niemcami i Niemcy niewątpliwie byłyby zachwycone, gdyby uzyskały monopol na reprezentowanie nie tylko polskich spraw, ale w ogóle spraw Europy Środkowej stosunkach z Moskwą. Tak jak Wielka Brytania w czasie wojny w latach 40-tych zyskała sobie monopol na reprezentowanie spraw polskich wobec Stalina. (...) Więc tak, czy owak sytuacja jest bardzo zła.⁹⁸

I inna sprawa w obrębie tej tematyki, w Rosji została wydana książka „Szulchan Aruh”, co staje się przyczynkiem do dyskusji na temat wpływów żydowskich w Federacji Rosyjskiej:

Deputowany frakcji „Ojczyzna” Aleksander Krutow 15 lutego w Dumie państwowej zadał rosyjskim posłom kilka pytań, na które nie doczekał się odpowiedzi. Warto zacytować niektóre z pośród nich, aby poznać oficjalne intencje autorów listu do prokuratury. Czym

⁹⁸ Stanisław Michalkiewicz w „Aktualnościach dnia” z 05.07.2005 r., 50. minuta

i jak można wyjaśnić, że Żydzi mają wielkie znaczenie w polityce, finansach, kulturze Rosji, pytał Krutow. Dlaczego Żydowska inteligencja była i jest w Rosji jednym z głównych nosicieli zachodnio-liberalnej ideologii odrzucającej Chrystusa. (...) W przedmowie do tej książki, która oficjalnie została wydana w 2005 roku w Moskwie przez Kongres Żydowskich Religijnych Organizacji i Zjednoczeń w Rosji. Przewodniczący komitetu wykonawczego tej organizacji rabin Zinowi Kogan pisze, cytat: "Kicur Szulchan Aruh jest wypisem z żydowskiej cywilizacji naszych czasów, ta książka jest nam absolutnie niezbędna, możecie postępować tak jak jest w niej napisane i możecie być pewni że wypełniliście wolę Najwyższego", koniec cytatu (...) Przyjrzyjmy się jeszcze pewnej specyficznej reakcji w Polsce. Z wczorajszego komentarza w „Gazecie Wyborczej” dramatycznie zatytułowanego „Żydzi na celowniku”, przebija jeszcze jeden wart przytoczenia wątek. Autor wypowiedzi Dawid Warszawski, z prezentowanej przez siebie tezy, iż Moskwa wspólnie z Iranem i Arabią Saudyjską akceptuje prześladowania religijne wyprowadza jeszcze szerszą tezę: ponieważ akcje Żydów w Rosji spadają wszystkie pozostałe narody i religie powinny czuć się zagrożone i rozgniewane – Jak można było w ogóle krytykować najdelikatniej mówiąc, dyskusyjny kodeks postępowania zawarty w Szulchan Aruh.⁹⁹

Bardzo mocna jest tutaj sugestia, że środowiska żydowskie mają przemożny wpływ na władze rosyjskie. Jest tu też wątek polski i wymieniana wiele razy na antenie „Gazeta Wyborcza” jako obrońca środowisk żydowskich.

4.2. Kreowanie wiarygodności źródła w Radio Maryja.

Znana i szeroko rozpowszechniona jest wiedza na temat eksperymentu Stanley'a Miligrama z 1974 roku, który dowiódł znaczenia wpływu autorytetu na podejmowane przez ludzi działania. Myślę, że na potrzeby tego rozdziału warto, w skrócie, przypomnieć go jeszcze raz. W podstawowej wersji eksperymentu biorą udział trzy osoby – badacz, wynajęty aktor i przypadkowa osoba poddawana eksperymentowi. Badany dowiadyuje się, że jest to eksperyment badający wpływ kary na szybkość uczenia się. Badany na polecenie

⁹⁹ Waldemar Moszkowski w „Aktualnościach dnia” z 30.06.2005 r., 39. minuta

naukowca miał za każdą błędną odpowiedź ucznia aplikować wstrząs elektryczny, za każdym razem wyższy o 15 woltów. Badany wierzy, że aktor jest „osobą z ulicy” tak jak on, a role zostały przydzielone losowo. Okazuje się, że wszyscy doszli do poziomu 285 V aplikowanego wstrząsu, a aż 65% badanych poddało osobę w pokoju obok wstrząsom powyżej 435 V pomimo głośnych protestów.¹⁰⁰ Poniższa tabela przedstawia rozkład osób przerywających eksperyment:

Tab.17. Rozkład wyników pierwszego eksperymentu Miligrama.

Siła wstrząsu	Osoby przerywające badanie	Napięcie
Od "słaby", do "intensywny wstrząs"	0	15-285 V
"Bardzo silny wstrząs"	5	300 V
"Niezwykle silny wstrząs"	4	315 V
"Niezwykle silny wstrząs"	2	330 V
"Niezwykle silny wstrząs"	1	345 V
"Niezwykle silny wstrząs"	1	360 V
"Niebezpieczeństwo: poważny wstrząs"	1	375 V
435-450 V	26	435-450 V

Źródło: S. Milgram, *Obedience to authority*,. New York: Harper & Row, 1974.str.23.

Milgram wskazuje, że to przemożna siła autorytetu naukowca każe badanym aplikować kolejne wstrząsy. Naukowiec ubrany w kitel przedstawiony jako profesor miał dużo większą siłę przekonywania niż zwykły człowiek (co wykazały dalsze eksperymenty). Ludzie przy odrzucaniu lub przyjmowaniu komunikatu kierują się wiarygodnością jego źródła. Dentysta zna się na paście do zębów, policjant na przestępczości, politolog na polityce. Przy czym przy ocenie źródła posługujemy się heurystykami, tzn. najczęściej oceniamy daną osobę po zewnętrznych atrybutach: ubiorze, sposobie zachowania, czy tytule naukowym.

Dlaczego zdecydowałem się przytoczyć ten eksperyment w kontekście omawiania propagandy w Radio Maryja? Ponieważ w tym medium ta metoda propagandowa jest stale i konsekwentnie używana. W moim badaniu osoby zaliczone do kategorii ekspert/pracownik naukowy wystąpiły 34 razy. Za każdym razem prowadzący program, przedstawiając ich wymieniał w całości tytuł naukowy, co czasami przybiera karykaturalną formę. W kategorii polityk 18 razy na 55 osób. Jeżeli, któryś z gości posiada tytuł naukowy powyżej magistra z całą pewnością będzie on wymieniony na antenie. Większość

¹⁰⁰ Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, PWN, Gdańsk, 2001, s. 121.

z tych osób występuje w innej niż naukowej roli, polityka lub komentatora wydarzeń. Uporczywe wymienianie tytułów odbiega znacząco o zwyczajów językowych panujących w innych mediach. Efekt tego zabiegu jest nieco sztuczny, co pozwala przypuszczać, iż jest to robione celowo. Na osobną postać wyrasta tu prof. dr hab. Jerzy Robert Nowak, który nie pełni żadnych innych funkcji, oprócz funkcji „profesora doktora habilitowanego”. Pozwala mu to na swobodne wypowiedzi w bardzo szerokim zakresie tematów. Występuje on we wszystkich kategoriach tematycznych. Podobne mu osoby, stale pojawiające się w „Aktualnościach dnia” stanowią dla słuchaczy autorytety i częściowo wokół nich budowana jest tożsamość i wiarygodność stacji.

4.3. Techniki perswazji w Radio Maryja.

Anthony Pratkanis i Eliot Areonson w „Wiek propagandy” wymieniają elementy komunikatu, które znacznie zwiększają prawdopodobieństwo zaaprobowania jego treści przez odbiorcę. Postanowiłem skupić się na czterech, które współtworzą komunikaty w „Aktualnościach dnia”, a także w innych audycjach Radia Maryja. Są to:

1. heurystyki jednorodności.
2. autoperswazja.
3. pewność siebie nadawcy.
4. powtarzalność komunikatu.

Heurystyki są skrótami myślowymi, mechanizmami, które w codziennych warunkach pozwalają nam na szybkie podejmowanie decyzji.. Konieczność szybkiego podejmowania decyzji pozwala na zebranie przez ludzką świadomość tylko podstawowych i najłatwiej dostępnych informacji. Przy tym cały proces jest nie jest uświadamiany przez osobę mu ulegającą.¹⁰¹

Mechanizm heurystyki jednorodności polega na tym, że istota ludzka jest skłonna do aprobowania opinii, poglądów, które są aprobowane przez większość. Dodatkowo działa tu mechanizm konformizmu. W Radio Maryja emitowane są wyłącznie komunikaty potwierdzające wewnętrznie spójną ideologię i widzenie świata. Jednocześnie, szczególnie w „Aktualnościach dnia”, jest tworzony pozór pluralizmu. Do głosu dopuszczane są osoby telefonujące do stacji. Szalenie rzadko jednak, pojawiają się głosy polemiczne,

¹⁰¹ Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, op. cit., s. 116.

nie zgadzające się ze zdaniem obecnych w studio. Jeżeli takie się pojawiają, są szybko eliminowane przez system opóźniający. Już wcześniej wspominałem też o sposobie prowadzenia „Aktualności dnia”, gdzie ojciec prowadzący wyłącznie potwierdza i wzmacnia wymowę komunikatu przekazywanego przez telefonicznego gościa. Odbiorca, którego wiedza o wydarzeniach na świecie pochodzi wyłącznie z Radia Maryja, Telewizji Trwam i „Naszego Dziennika”, przebywający wśród podobnych sobie ludzi, musi ulegać iluzji jednomyślności. Tym bardziej, że wszystkie odmienne poglądy są stygmatyzowane jako wrogie. Między innymi, poczucie to wzmacniają zjazdy słuchaczy, które odbywają się dwa razy do roku. W grudniu, w Toruniu, z okazji rocznicy powstania stacji i w lipcu w formie pielgrzymki, na Jasnej Górze.¹⁰²

Te same zabiegi jak w przypadku tworzenia poczucia jednomyślności służą mechanizmowi autoperswazji. Badania wykazały, że komunikat jest dużo łatwiej aprobowany przez grupę odbiorców, jeżeli stworzy się warunki, w których oni sami dochodzą do wniosków i samemu lub wzajemnie przekonują się do głoszonych przez propagatora poglądów. Środkiem do realizacji tego celu będą tu znowu telefony od słuchaczy. W prześlędzonych wcześniej cytatach wielokrotnie mowa jest o „potężnych siłach”, „tych ludziach” itd. Sprawia to, że słuchacz sam musi odpowiedzieć na pytania: Kto konkretnie stanowi tę siłę? Sugestia nadawcy jest jednak tak wyraźna, że odbiorca może dojść tylko do określonych wniosków.¹⁰³

Kolejnym mechanizmem zastosowanym w konstrukcji komunikatu w Radio Maryja, jest pewność z jaką komunikat jest wygłaszany. Im większe przekonanie nadawcy, tym bardziej jesteśmy w stanie przyjąć komunikat jako prawdziwy. Znowu odwołam się tu do przytoczonych cytatów. Ze słów, które mogą wyrażać wątpliwość: prawdopodobnie, może, chyba, przypuszczam, mniemam, wątpliwie, wydaje się, w przytoczonych fragmentach słowo „prawdopodobnie” występuje raz, „przypuszczam” dwa razy, „chyba” trzy razy, „może” sześć razy, „wydaje się” dwa razy. Inne słowa wyrażające wątpliwość nie występują, a i te występujące są zwykle użyte jako figura retoryczna, a nie rzeczywista niepewność. Uderza też dobitność głoszonych sądów.¹⁰⁴

Wspominałem już o obrazie świata przedstawianym w Radio Maryja. Według niego od początku okresu transformacji naród polski jest oszukiwany. Prawie wszystkie

¹⁰² Pratkanis A., Aronson E., *Wiek Propagandy*, op.cit., s. 142

¹⁰³ ibidem., s. 143

¹⁰⁴ ibidem., s. 143

kolejne rządy są antypolskie, wrogie. Współpracują z mafią uwłaszczającą się na spółkach skarbu państwa, niszczą polskie rolnictwo, niszczą gospodarke, kłamią i manipulują, zakłamują historię. Dodatkowo sterują tym wszystkim tajemnicze siły, układy, których zasięgu możemy się tylko domyślać. Co decyduje o tym, że ta wizja świata jest przyjmowana przez słuchaczy jako prawdziwa? Na pewno jednym z powodów jest wielokrotne powtarzanie tego komunikatu. Eksperymenty amerykańskich psychologów społecznych wykazały, że skłonni jesteśmy bardziej aprobować, wybierać produkty, teksty, opinie, które są nam lepiej znane.¹⁰⁵ Zjawisko to jest powszechnie znane i stosowane przez marketing. We wszystkich kategoriach tematycznych (oprócz religii), w prawie wszystkich tematach przedstawiona powyżej wizja świata jest powtarzana. „Siły” są powiązane prawie ze wszystkim od prywatyzacji, po skup zboża. Wzmacnianiu tej wizji poświęcona jest w całości kategoria komisji ds. Orlenu i innych afer politycznych.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Prekursorem tych badań jest R. B. Zajonc

¹⁰⁶ Pratkanis A., Aronson E., *Wiek Propagandy*, op.cit., s. 159

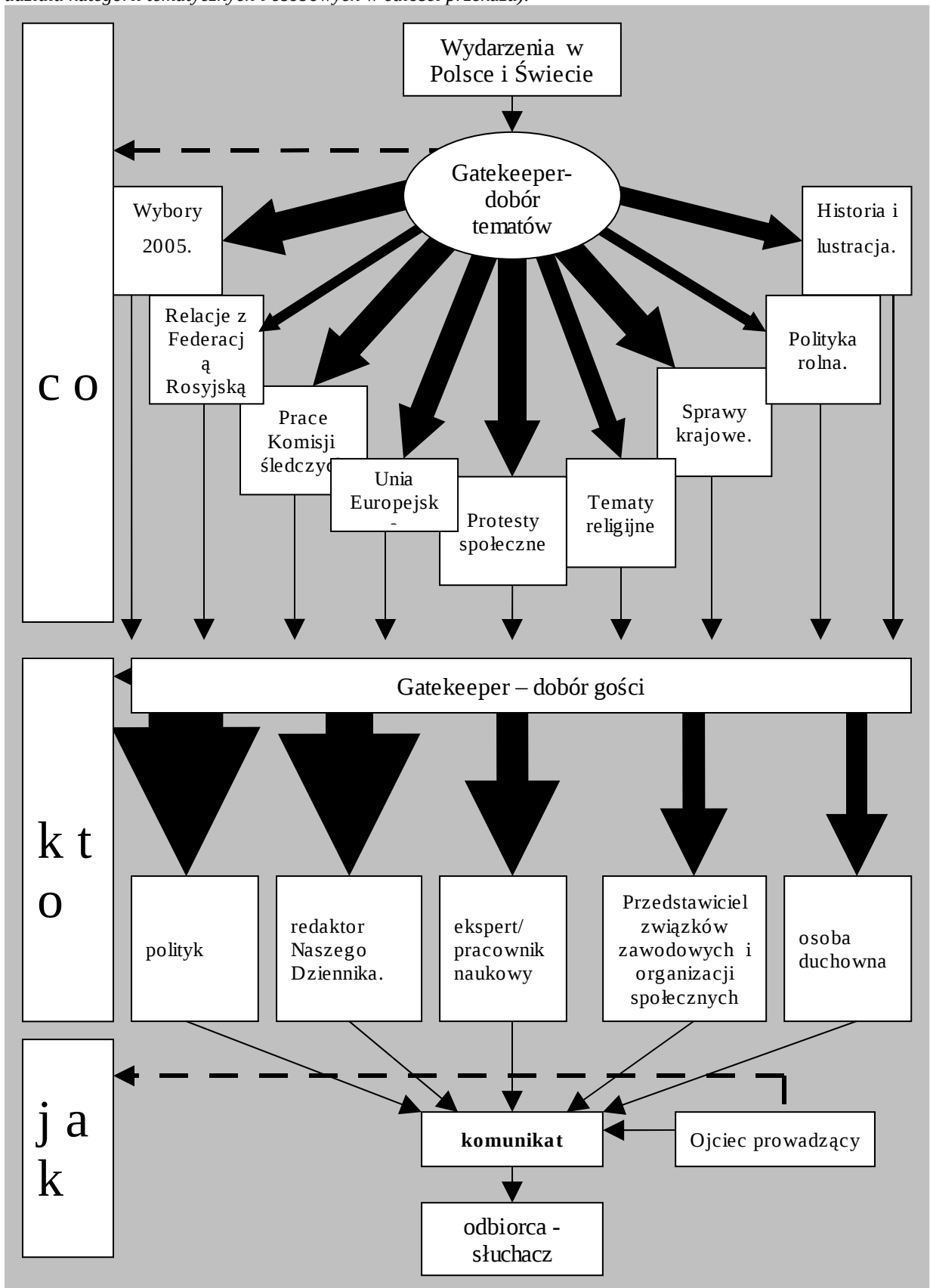
5. Wnioski z analizy – praktyka, a teoria.

Na koniec pozostało mi umieszczenie wniosków i wyników badań w kontekście teorii propagandy. Należy, jeszcze raz odwołać się tu do modelu analizy aktu komunikowania Laswella, odpowiadając możliwie dokładnie na pytania w tym modelu zawarte. Kto jest nadawcą? Co i do kogo komunikuje? Jaka jest forma przekazu? Co prawda, na te pytania praca, moim zdaniem odpowiedziała, chodzi tu jednak o przedstawienie tych odpowiedzi w ujęciu syntetycznym.

Zakładam, że twórcy audycji mają do dyspozycji wszystkie wiadomości z kraju i ze świata, jakimi dysponują agencje informacyjne. Tutaj po raz pierwszy wkracza gatekeeper, który wybiera informacje, które będą przekazane słuchaczom. Jak już wcześniej wskazywałem, pozostają praktycznie tylko wiadomości krajowe. Wiadomości z zagranicy, są bardzo ograniczone i umieszczone w kontekście krajowym. Następnym etapem tworzenia audycji jest dobór gości, którzy będą komentować wskazane wydarzenia. Znowu selekcja należy do gatekeepera, który tym samym ma pełną kontrolę nad nadawcą. W efekcie powstaje komunikat, którego współautorem, animatorem jest wciąż ojciec prowadzący, czasem kieruje on gości na wygłoszenie określonej myśli, ma więc wpływ na ostateczną formę komunikatu, który trafia do odbiorcy. Z przedstawionego rysunku wynika, że gatekeeper jest obecny na każdym etapie tworzenia audycji i komunikatu. Dobór tematów, nadawcy – gości i ostateczna forma może być łatwo w tej strukturze poddana celowi propagandysty.

Model komunikowania ograniczony do audycji „Aktualności dnia” jest przedstawiony na poniższym rysunku, który pokazuje wyniki badań empirycznych i moich teoretycznych dociekań:

Rys.9. Model komunikowania audycji „Aktualności dnia” (grubość strzałek odpowiada stosunkowi odsetka udziału kategorii tematycznych i osobowych w całości przekazu).

Źródło: opracowanie własne.

Gdzie audycję „Aktualności dnia” można umieścić w klasyfikacji propagandy, przywołanej na początku pracy? Odpowiedź umieściłem w tabeli:

Tab.18. „Aktualności dnia” w klasyfikacji propagandy.

Klasyfikacja propagandy		tak +/-nie -
treść	polityczna i społeczna	+
	ekonomiczna	+
	religijna	+
źródło/prawdziwość	biała	-
	szara	+
	czarna	-
kierunek propagandy	zewnętrzna	-
	wewnętrzna	+
przebieg procesu w społeczeństwie	horyzontalna	+
	wertykalna	+

Źródło: opracowanie własne.

Propaganda w „Aktualnościach dnia” obejmuje wszystkie aspekty życia społecznego. Można ją zaliczyć do propagandy szarej, gdyż do budowy komunikatu używane są zarówno prawdziwe, jak i fałszywe informacje. Informacje są często niesprecyzowane i ogólnikowe. Nadawca komunikatu jest tylko częściowo znany, a częściowo ukryty. Nie wiemy kto dobiera tematy i gości do audycji.

Kierunek propagandy „Aktualności dnia” jest wewnętrzny, krajowy. Bardziej niż kategoria geograficzna, będzie tu jednak pasowała kategoria społeczna. „Aktualności dnia” są kierowane do określonej grupy społecznej, wewnętrznej wobec wszystkich Polaków. Przebieg propagandy jest zarówno horyzontalny, jak i wertykalny. Komunikat jest przekazywany przede wszystkim od propagandysty, ale odbiorcy wzajemnie się komunikują i przekazują podobne treści.

We wstępie pracy postawiłem tezę, że Radio Maryja jest medium o potencjale propagandowym. Wydaje mi się, że została ona przeze mnie wyczerpująco udowodniona, na przykładzie „Aktualności dnia”. Pisząc o „potencjale propagandowym”, brałem pod uwagę, że nie sposób z całą pewnością twierdzić o intencjach propagandysty - jego chęci wpływania na postawy ludzkie, ani o rzeczywistym wpływie propagandy na postawy słuchaczy. Skupiłem się na samym przekazie, który okazał się konsekwentny, spójny,

przedstawiający daleką od rzeczywistości i stronniczą wizję świata. W przekazie tym, w dużym natężeniu występują techniki, które mają go uwiarygodnić i zwiększyć siłę perswazji.

Udowodniona teza rodzi kolejne pytania. Jaki jest wpływ Radia Maryja na zmianę postawy jego słuchaczy? Jak przekaz Radia Maryja wygląda na tle przekazu innych rozgłośni o zbliżonym formacie programowym? Bo choć udowodnione zostało, że Radio Maryja ma duży potencjał propagandowy, to nie wiadomo jeszcze jak bardzo ta cecha odróżnia nadawcę od innych mediów w Polsce.

Spis dzieł cytowanych:

1. H. M. Kula, *Propaganda Współczesna*, Adam Marszałek, Toruń 2005
2. Dobek-Ostrowska B., Fras J., Ociepka B., *Teoria i praktyka propagandy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1999
3. D. Krech, R. Crutchfield, *Theory and Problem of Social Psychology*, New York 1948
4. Jowett G.S., O'Donnell V., *Propaganda and Persuasion*, Sage Publications, Beverly Hills 1986
5. Ellul J., *Propaganda*, Vintage Books, New York 1965
6. Parsons T., *Propaganda i kontrola społeczna w „Szkice z teorii socjologicznej”*, Warszawa 1972
7. T. Globan-Klas, *Media i komunikowanie masowe*, PWN, Kraków 1999
8. Pratkanis A., Aronson E., *Wiek Propagandy*, PWN, Warszawa 2003
9. Szulczewski M., *Propaganda polityczna, pojęcia, funkcje, problemy*, KiW, Warszawa
10. Bittner J. R., *Mass communication*, Prentice Hall, New York 1989
11. Pisarek W., *Analiza zawartości prasy*, Ośrodek Badań Prasoznawczych, Kraków 1983
12. Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, PWN, Warszawa 2007
13. S. Milgram, *Obedience to authority*, New York: Harper & Row, 1974
14. Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, PWN, Gdańsk, 2001

Spis wykresów tabel i rysunków.

Wykresy:

Wykres 1. Procentowy, średni, roczny udział w rynku radio i grup radiowych.....	29
Wykres 2. Udział procentowy partii politycznych w analizowanym przekazie.....	43
Wykres 3. Kategorie osobowe w obrębie spraw krajowych.....	49
Wykres.4. Kategorie osobowe w obrębie protestów społecznych.....	55
Wykres 5. Kategorie osobowe w obrębie prac Komicji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne.....	60
Wykres 6. Kategorie osobowe w obrębie „Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską”.....	64
Wykres 7. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „Historia i lustracja”.....	68
Wykres 8. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „Religia”.....	72
Wykres 9. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „polityka rolna”.....	73
Wykres 10. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „relacje z Federacją Rosyjską”.....	75

Tabele:

Tab. 1. Procentowy udział różnych rodzajów audycji na antenie radia według zapisów koncesyjnych i rzeczywisty.....	27
Tab. 2. Realizacja programu rozgłośni w minutach w niedzielę i dni powszednie.....	28
Tab. 3. Charakterystyka sprzężenia zwrotnego w komunikowaniu masowym i w Radio Maryja.....	34
Tab. 4. Wzór klucza kategoryzacyjnego do badania przekazu „Aktualności dnia”.....	39
Tab. 5. Udział poszczególnych kategorii tematycznych w całości badanego przekazu.....	40
Tab. 6. Udział poszczególnych kategorii osobowych całości badanego przekazu.....	40
Tab. 7. Udział polityków w kategorii Wybory 2005.....	42
Tab. 8. Kategorie osobowe w obrębie spraw krajowych.....	49
Tab. 9. Kategorie osobowe w obrębie protestów społecznych.....	55
Tab. 10. Kategorie osobowe w obrębie prac Komicji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne”.....	60
Tab. 11. Udział „Antoniego Macierewicza” w kategorii polityk w ramach „Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne”.....	61
Tab.12. Kategorie osobowe w obrębie „Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską”.....	64
Tab.13. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „Historia i lustracja”.....	68
Tab.14. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „Religia”.....	71
Tab.15. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „polityka rolna”.....	73
Tab. 16. Kategorie osobowe w obrębie kategorii „relacje z Federacją Rosyjską”.....	75
Tab.17. Rozkład wyników pierwszego eksperymentu Miligrama.....	77
Tab.18. „Aktualności dnia” w klasyfikacji propagandy.....	83

Rysunki:

Rys. 1. Model komunikowania jako transmisji.....	11
Rys. 2. Model analizy aktu komunikowania według Laswella.....	11
Rys. 3. Model komunikowania impersonalnego zawierający sprzężenie zwrotne.....	12
Rys. 4. Propaganda jako komunikowanie informacyjne i perswazyjne według Jowetta i O'Donnella.....	14
Rys. 5. Model wszechmocy propagandy według Tchakohotina.....	15
Rys. 6. Model deflekcyjny źródła przekazu.....	20
Rys. 7. Model legitymizujący źródła przekazu.....	21
Rys. 8. Schemat linii opóźniającej używanej w Radio Maryja.....	32
Rys. 9. Model komunikowania audycji „Aktualności dnia”.....	82

Załącznik 1. Tabela wyników badania przekazu „Aktualności dnia”.

		dzień	tematy	czas w sekundach	osoby zaproszone	funkcja	kategoria osobowa	tematy - kategorie
1	1	2005.01.03	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	140	Antoni Macierewicz	Członek Sejmowej Komisji ds. PKN Orlen	Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	2	2005.01.03	Sprawa prywatyzacji PZU	1100	Antoni Macierewicz	Członek Sejmowej Komisji ds. PKN Orlen	Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	3	2005.01.03	Sytuacja grożąca strajkiem w PKP	740	Stanisław Kogut	przewodniczący Sekcji Kolejnictwa NSZZ "Solidarność"	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
2	4	2005.01.13	Ratyfikacja trktatu konstytucyjnego dla Europy	945	prof. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	5	2005.01.13	Projekt ustawy dotyczący przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie - podważanie władzy rodzicielskiej	640	Beata Andrzejewska	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	6	2005.01.13	Nowelizacja Ustawy Kominowej	750	Elżbieta Barys	wiceprzewodnicząca Sejmiku Województwa Wielkopolskiego	polityk	Sprawy krajowe

3	7	2005.01.17	Koalicja przeciw Hipermarketom	830	Mariusz Kamieniecki	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Protesty społeczne
	8	2005.01.17	Możliwość sprzedaży Łódzkiego Zespołu Elektrociepłowni	160	Anna Skupińska	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Protesty społeczne
	9	2005.01.17	Dostęp do akt współpracowników tajnych służb	995	Stanisław Michalkiewicz		Redaktor Naszego Dziennika.	Historia i lustracja
	10	2005.01.17	Spotkanie wielkopolskich rolników z ministrem Wojciechem Olejniczakiem	537	Zbigniew Gała	rolnik z powiatu gostyńskiego	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Polityka rolna
		2005.01.17	Spotkanie wielkopolskich rolników z ministrem Wojciechem Olejniczakiem	400	Marek Garbacz	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Polityka rolna
4	11	2005.01.27	Obchody upamiętniające wyzwolenie obozu Auschwitz i batalia w Parlamencie Europejskim o przyjęciu rezolucji pamięci Holokaustu	745	Bogdan Pęk	poseł do Parlamentu UE	polityk	Historia i lustracja
	12	2005.01.27	Obchody upamiętniające wyzwolenie obozu Auschwitz	655	Karl Bederman	mecenas z Niemiec	ekspert/pracownik naukowy	Historia i lustracja
	13	2005.01.27	Zafalszowania Historyczne na temat obozu Auschwitz	510	Jerzy Robert Nowak	prof. Dr hab.	ekspert/pracownik naukowy	Historia i lustracja

5	14	2005.02.01	Spadek liczby urodzin Polaków	1085	Beata Andrzejewska	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	15	2005.02.01	Bieda Polaków a prognozy wzrostu PKB	800	Janusz Szewczak	analityk gospodarczy	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	16	2005.02.01	Posiedzenie szefów dyplomacji krajów Unii i poprawki do budżetu Unii	360	Piotr Wesołowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	17	2005.02.01	Sprawa lustracji	742	Antoni Macierewicz	Członek Sejmowej Komisji ds. PKN Orlen	Antoni Macierewicz	Historia i lustracja
6	18	2005.02.11	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	1255	Antoni Macierewicz	Członek Sejmowej Komisji ds. PKN Orlen	Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	19	2005.02.11	Protest Organizacji Ekologicznych przeciw produkcji transgenicznej przed Kancelarią Premiera	980	dr Zbigniew Hałat	lekarz medycyny	ekspert/pracownik naukowy	Protesty społeczne
	20	2005.02.11	Ustawa o ochronie środowiska (przechowywanie gnojowicy)	530	Marek Kryda	Polska Inicjatywa Agrośrodowiskowa	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Polityka rolna
	21	2005.02.11	Wywiad Danuty Hubner dla francuskiej gazety i problemy ekonomiczne Unii Europejskiej	515	Piotr Wesołowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
7	22	2005.02.15	Sejm odrzucił projekt Ustawy o Świadomym Rodzicielstwie	1080	ks. bp. Stanisław Stefanek	Przewodniczący Rady Episkopatu ds. Rodziny	osoba duchowna	Sprawy krajowe
	23	2005.02.15	Sprawa Lustracji	835	prof. Anna Rażny	Uiwersytet Jagielloński	ekspert/pracownik naukowy	Historia i lustracja
	24	2005.02.15	Relacja z pogrzebu siostry Łucji z Fatimy	600	ks Mirosław Drozdek	Kustosz Sanktuarium Matki Boskiej Fatimskiej na Krzeptówkach	osoba duchowna	Religia

8	25	2005.02.25	Bezpieczeństwo energetyczne Państwa, Prywatyzacja sektora Energetycznego	1165	Gabriel Janowski	poseł, Sejmowa komisja Skarbu Państwa	polityk	Protesty społeczne
	26	2005.02.25	Akcja protestacyjna PKP w Targowskich Górach	915	Stanisław Kogut	przewodniczący Sekcji Kolejnictwa NSZZ "Solidarność"	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
	27	2005.02.25	Prace komisji ds. prywatyzacji PZU	320	Ewa Kantor	Sejmowa Komisja ds. Prywatyzacji PZU SA	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	28	2005.02.25	Konflikt Między PZM a Ministerstwem Skarbu	500	Mirosław Folta	Przewodniczący Rady Pracowniczej Polskiej Żeglugi Morskiej	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
9	29	2005.03.05	Dzieje Polski zilustrowane, czy zmanipulowane?	675	Stanisław Krajski	dr historii, poseł do Parlamentu UE	polityk	Historia i lustracja
	30	2005.03.05	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	630	Antoni Macierewicz	Członek Sejmowej Komisji ds. PKN Orlen	Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	31	2005.03.05	Prace komisji ds. prywatyzacji PZU	345	Janusz Dobrosz	Przewodniczący Komisji ds. prywatyzacji PZU	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne

10	32	2005.03.10	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	630	Józef Gruszka	Przewodniczący Komisji ds. PKN Orlen	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	33	2005.03.10	60. Rocznica Wybuchu II wojny światowej, uczestnictwo Aleksandra Kwaśniewskiego na obchodach w Moskwie	420	prof.. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Relacje z Federacją Rosyjską
	34	2005.03.10	Sytuacja Ekonomiczna Kraju - Raport komisji Gospodarczej UE w sprawie mocnego złotego	760	Janusz Szewczak	analityk gospodarczy	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	35	2005.03.10	Protest przed siedzibą Mittal Steel w sprawie przestrzegania umowy prywatyzacyjnej	420	Władysław Molencki	Przewodniczący NSZZ Solidarność Huty Katowice	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
11	36	2005.03.18	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	1205	Roman Giertych		polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	37	2005.03.18	Sytuacja Polityczna, oddala się perspektywa przedterminowych wyborów	915	dr Mieczysław Ryba	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	38	2005.03.18	Prace komisji ds. prywatyzacji PZU	640	Janusz Dobrosz	Przewodniczący Komisji ds. prywatyzacji PZU	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	39	2005.03.18	Wielkie koncerny nie chcą przystosować się do Ustawy o Nawozach i Nawożeniu	855	Marek Garbacz	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Polityka rolna

12	40	2005.05.03	Błogosławieństwo Jana Pawła II	45	Jan Paweł II	papież	osoba duchowna	Religia
	41	2005.05.03	Spotkanie plantatorów, ogrodników i rolników w sprawie sytuacji w sadownictwie	1105	Marek Garbacz	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	Protesty społeczne
	42	2005.05.03	Protesty opozycji w Kirgistanie	650	dr. Mieczysław Ryba		ekspert/pracownik naukowy	Relacje z Federacją Rosyjską
	43	2005.05.03	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	925	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
13	44	2005.04.01	Modlitwy w intencji Ojca Świętego	450	o. Henryk Cieluch	ksiądz z Białej Podlaskiej	osoba duchowna	Religia
	45	2005.04.01	Rozmowa o. Tadeusza Rydzyka z Łucją Śliwą o prześladowanym radio w Chicago	445	Łucja Śliwa	dyrektor radia polonijnego w Chicago	inni	Protesty społeczne
		2005.04.01	Rozmowa o. Tadeusza Rydzyka z Łucją Śliwą o prześladowanym radio w Chicago	445	o. Tadeusz Rydzyk	dyrektor Radia Maryja	osoba duchowna	Protesty społeczne
	46	2005.04.01	Uczestnictwo gen. Jaruzelskiego w uroczystościach "Dnia Zwycięstwa" w Moskwie	560	Stanisław Michalkiewicz		Redaktor Naszego Dziennika.	Relacje z Federacją Rosyjską
	47	2005.04.01	Problemy z nową maturą	640	Beata Andrzejewska	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	48	2005.04.01	Prace komisji ds. prywatyzacji PZU	780	Ewa Kantor	Sejmowa Komisja ds. Prywatyzacji PZU SA	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
14	49	2005.04.09	Śmierć Jana Pawła II	1140	ks. Bp. Antoni Dydycz		osoba duchowna	Religia

15	50	2005.04.13	Śmierć Jana Pawła II widziana z USA	665	o. Zbigniew Pieńkos	Dyrektor Centrali Radia Maryja w Chicago	osoba duchowna	Religia	
	51	2005.04.13	Śmierć Jana Pawła II widziana z Rosji	1130	Waldemar Moszkowski		Redaktor Naszego Dziennika.	Religia	
	52	2005.04.13	Projekt Ustawy zabużańskiej	865	Jerzy Czerwiński	Sejmowa Komisja Samorządu Terytorialnego	polityk	Sprawy krajowe	
16	53	2005.04.22	Spotkanie Benedykta XVI z kardynałami	965	o. Piotr Andrukiewicz		osoba duchowna	Religia	
	54	2005.04.22	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	1226	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne	
17	55	2005.04.27	Apel wygłoszony przez górników pod Pomnikiem Ofiar Pacyfikacji Kopalni Wujek	725	Jerzy Wartak	NSZZ Solidarność Kopalni Węgla Kamiennego Wujek	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne	
	56	2005.04.27	Relacja z Placu Świętego	660	o. Adam Owczarski		osoba duchowna	Religia	
	57	2005.04.27	Sprawa pozwu mieszkańca Jedwabnego przeciw Janowi Tomaszowi Grosowi	455	Zenon Baranowski		Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Historia i lustracja
	58	2005.04.27	Przyjęcie przez Parlament UE raportu o organizacji rynku owoców i warzyw	620	Filip Adwent	poseł do Parlamentu UE	polityk	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską	
	59	2005.04.27	Sprawa chińskich tekstyliów, a referendum konstytucyjne UE we Francji	625	Piotr Wesołowski		Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską

18	60	2005.05.07	Prace Komisji ds. prywatyzacji PZU	400	Janusz Dobrosz	Przewodniczący Komisji ds. prywatyzacji PZU	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	61	2005.05.07	Rocznica zakończenia II wojny światowej	595	prof. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Relacje z Federacją Rosyjską
	62	2005.05.07	Podanie rządu do dymisji przez premiera Belkę	915	Janusz Szewczak	analityk gospodarczy	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	63	2005.05.07	Komunikat hiszpańskich biskupów przeciw małżeństwom homoseksualnym	590	o. dr Marek Raczkiewicz		osoba duchowna	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	64	2005.05.07	Rocznica zakończenia II wojny światowej	575	Stanisław Michalkiewicz		Redaktor Naszego Dziennika.	Relacje z Federacją Rosyjską
19	65	2005.05.09	Rocznica zakończenia II wojny światowej w rosyjskich mediach	1000	Waldemar Moszkowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Relacje z Federacją Rosyjską
		2005.05.09	Rocznica zakończenia II wojny światowej w rosyjskich mediach	405	dr Mieczysław Ryba	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	Relacje z Federacją Rosyjską
	66	2005.05.09	Konferencja Samorządów Wsi spacyfikowanych podczas II wojny światowej	655	Marek Garbacz	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Historia i lustracja
	67	2005.05.09	O powstaniu "Ruchu Patriotycznego"	345	Gabriel Janowski	poseł, Sejmowa komisja Skarbu Państwa	polityk	Sprawy krajowe
20	68	2005.05.19	Zmiana prezesa IPN	1115	Jerzy Robert Nowak	prof. Dr hab.	ekspert/pracownik naukowy	Historia i lustracja
	69	2005.05.19	Unijne dopłaty dla Polskich rolników	955	Piotr Krutul	poseł, Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi	polityk	Polityka rolna

21	70	2005.05.24	60. rocznica wyzwolenia KL Auschwitz	805	byli więźniowie obozów koncentracyjnych	inni	inni	Historia i lustracja
	71	2005.05.24	Sprawa KL Warschau	625	sędzia Maria Trzcińska	działaczka na rzecz upamiętnienia KL Warschau	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Historia i lustracja
		2005.05.24		540	prof. Dr hab. Edward Prus		ekspert/pracownik naukowy	Historia i lustracja
	72	2005.05.24	Przejęcie władzy przez partie prawicowe w Sejmiku wojewódzkim w Lublinie	815	prof. Dr hab. Ryszard Bender		polityk	Sprawy krajowe
	73	2005.05.24	Spotkanie Ruchu Patriotycznego	415	Zbigniew Wysocki	Przewodniczący Stowarzyszenia Morskiego im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni, współzałożyciel Ruchu Patriotycznego	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Sprawy krajowe
	74	2005.05.24	Atak na Polską Żeglugę Morską	250	Zbigniew Wysocki	Przewodniczący Stowarzyszenia Morskiego im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni, współzałożyciel Ruchu Patriotycznego	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne

22	75	2005.06.02	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	755	Antoni Macierewicz	Członek Sejmowej Komisji ds. PKN Orlen	Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	76	2005.06.02	Krach polityki gospodarczej rządu Marka Belki	1102	Janusz Szewczak	analityk gospodarczy	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	77	2005.06.02	Odrzucenie Konstytucji UE w referendum we Francji i Holandii	875	Piotr Wesolowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	78	2005.06.02	Działania służb przeciw Kościołowi Katolickiemu - sprawa o. Konrada Hejmo	925	prof. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Historia i lustracja
23	79	2005.06.11	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	805	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	80	2005.06.11	Prace Komisji ds. prywatyzacji PZU	600	Janusz Dobrosz	Przewodniczący Komisji ds. prywatyzacji PZU	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
		2005.06.11		70	Ewa Kantor	Sejmowa Komisja ds. Prywatyzacji PZU SA	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	81	2005.06.11	Polskie Pielęgniarki są dyskryminowane w krajach UE	575	Hanna Gutowska	Przewodnicząca Okręgowej Rady Pielęgniarek i Położnych w Warszawie	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
	82	2005.06.11	Alarmy powodziowe na południu Polski	340	Marek Fryślewicz	Burmistrz Nowego Targu	polityk	Sprawy krajowe

24	83	2005.06.16	Informacja o stanowisku Polski na rozpoczynającym się szczycie UE	575	Jan Łopuszański	poseł, Sejmowa Komisja Spraw Zagranicznych	polityk	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	84	2005.06.16	Sprawa lustracji	300	Jan Łopuszański		polityk	Historia i lustracja
	85	2005.06.16	Atmosfera przed szczytem Rady UE	425	Piotr Wesółowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	86	2005.06.16	Notoryczne łamanie prawa w jednym z Łódzkich Szpitali - sprzedaż stacji dializ	450	Grzegorz Lorek	Radny Sejmiku województwa Łódzkiego, członek Komisji Zdrowia	polityk	Protesty społeczne
	87	2005.06.16	Sprawa toruńskich zakładów Tormięs - rozkradanie majątku narodowego	520	Józef Satława	związkowiec NSZZ Solidarność	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
25	88	2005.06.21	Odroczenie procesu Józefa Oleksego - inne afery lewicy	960	Zbigniew Ziobro	poseł	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	89	2005.06.21	Planowany przez KGB zamach na Jana Pawła II w Poznaniu w 1984r.	410	Wojciech Urbanowski	inni	inni	Historia i lustracja
	90	2005.06.21	Działalność sekt religijnych w czasie wakacji	710	ks. prof. Aleksander Posadzki		osoba duchowna	Religia
	91	2005.06.21	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	500	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne

26	92	2005.06.30	Nowelizacja Ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych	775	Ewa Kowalewska	Prezes Forum Kobiet Polskich	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
	93	2005.06.30	Sytuacja w rolnictwie na odcinku rzepaku	290	Marek Garbacz	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Polityka rolna
	94	2005.06.30	Sytuacja w rolnictwie na odcinku truskawek	180	Marek Garbacz	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Polityka rolna
	95	2005.06.30	Debata Senatu nad prawem o szkolnictwie wyższym	730	Jan Szafraniec	senator	polityk	Sprawy krajowe
	96	2005.06.30	Rosyjskie Echa wydania książki "Szulchan Aruh" - wpływy żydowskie w Rosji	425	Waldemar Moszkowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Relacje z Federacją Rosyjską
27	97	2005.07.05	Atak liberalnej stacji TVN na Radio Maryja	410	dr Stanisław Krajewski		ekspert/pracownik naukowy	Protesty społeczne
	98	2005.07.05	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	640	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	99	2005.07.05	Ujawniony w Londynie raport o działalności polskiego wywiadu	580	prof. Dr hab. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Historia i lustracja
	100	2005.07.05	Sprawa lustracji - dostęp do teczek IPN	600	Zbigniew Ziobro	poseł	polityk	Historia i lustracja
	101	2005.07.05	Prace Komisji ds. prywatyzacji PZU	190	Janusz Dobrosz	Przewodnicząca Okręgowej Rady Pielęgniarek i Położnych w Warszawie	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne

28	102	2005.07.16	Problem Służby Zdrowia - likwidacja oddziałów położniczych w Łodzi	650	Grzegorz Lorek	Radny Sejmiku województwa Łódzkiego, członek Komisji Zdrowia	polityk	Protesty społeczne
	103	2005.07.16	Służba zdrowia w UE i w Łodzi	370	Urszula Krupa	lekarz medycyny, poseł do Parlamentu UE	polityk	Protesty społeczne
	104	2005.07.16	Ostatnie posiedzenie Senatu - Ustawa o Wynagrodzeniu Minimalnym	685	Jan Szafraniec	senator	polityk	Sprawy krajowe
	105	2005.07.16	Echa zamachu w Londynie - UE porzeka prawo do inwigilacji	650	Jan Łopuszański	poseł, Sejmowa Komisja Spraw Zagranicznych	polityk	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	106	2005.07.16	Prace Parlamentu UE	255	Piotr Wesółowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
29	107	2005.07.18	Afera FOZZ - przedawnienie zarzutów wobec Janiny Chim	900	Zbigniew Ziobro	poseł	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	108	2005.07.18	Centrum Przeciwno Wypędzeniom	825	Jerzy Czerwiński	poseł, RKN	polityk	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	109	2005.07.18	Dyrektywa UE dotycząca biopaliw i sytuacja na rynku zbóż, stosunek UE do polskiej Wsi	960	Marek Garbacz	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską

30	110	2005.07.26	Relacja sprzed Sejmu - demonstracja górników	400	Kazimierz Grajcarek	Przewodniczący Sekcji Górniczej Energetyki NSZZ Solidarność	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
		2005.07.26	Relacja sprzed Sejmu - demonstracja górników	400	Antoni Macierewicz	poseł	Antoni Macierewicz	Protesty społeczne
	111	2005.07.26	Relacja sprzed Sejmu - demonstracja górników	560	Kazimierz Grajcarek	Przewodniczący Sekcji Górniczej Energetyki NSZZ Solidarność	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
	112	2005.07.26	Napięcie między Mińskiem, a Warszawą	580	dr Mieczysław Ryba	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	Relacje z Federacją Rosyjską
	113	2005.07.26	Preparat wzmacniający organizm - pomoc w abstynencji	710	dr Jadwiga Kalinowska Kowalik	lekarz	ekspert/pracownik naukowy	inne
31	114	2005.08.04	Wniosek do Trybunału Konstytucyjnego dla spółdzielców	715	Gabriela Masłowska	poseł	polityk	Sprawy krajowe
	115	2005.08.04	Zaniżanie cen zbóż	615	Bogdan Aleksiejczuk	Prezes Warmińsko-Mazurskiej Izby Rolniczej	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Polityka rolna
	116	2005.08.04	Sytuacja epidemiologiczna w Rosji i Hiszpanii	790	dr Zbigniew Hałat	lekarz medycyny	ekspert/pracownik naukowy	Relacje z Federacją Rosyjską
	117	2005.08.04	Przyszłość lotów kosmicznych	660	Tomasz Hybki	wydawca Skrzydlatej Polski	ekspert/pracownik naukowy	inne

32	118	2005.08.08	Zakończenie "Przystanku Woodstock" - problem z przystankiem	1180	Renata Głószko	Przewodnicząca Kostrzyńskiej Grupy Obywatelskiej	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
	119	2005.08.08	Nieskuteczny apel o obniżenie akcyzy na paliwo	725	dr Janusz Szewczak		ekspert/pracownik naukowy	Polityka rolna
	120	2005.08.08	Trucicielska działalność firmy senatora Stokłosy	500	Irena Sienkiewicz	Prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Nadnoteckiej	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
		2005.08.08	Trucicielska działalność firmy senatora Stokłosy	135	dr Zbigniew Hałat	lekarz medycyny	ekspert/pracownik naukowy	Protesty społeczne
	121	2005.08.08	Centrum Przeciwno Wypędzeniom	770	Waldemar Moszkowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
33	122	2005.08.18	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	760	Antoni Macierewicz	poseł	Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	123	2005.08.18	Śmierć Brata Roge	375	Franciszek Dzik	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Religia
	124	2005.08.18	Afera FOZZ - rozprawa odwoławcza	820	Zbigniew Ziobro	poseł	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	125	2005.08.18	Reklama wyborcza SLD	600	Stanisław Fudakowski	Twórca I Solidarności	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Wybory 2005

34	126	2005.08.22	XX Światowe Dni Młodzieży w Kolonii - relacja	1165	ks. Bp. Henryk Tomasik		osoba duchowna	Religia
		2005.08.22	XX Światowe Dni Młodzieży w Kolonii - relacja	435	ks. Bp. Antoni Pacyfik Dydycz		osoba duchowna	Religia
	127	2005.08.22	Rocznica wydarzeń w Biesłanie	525	Waldemar Moszkowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Relacje z Federacją Rosyjską
	128	2005.08.22	Protesty górników	710	Kazimierz Grajcarek	Przewodniczący Sekcji Górniczej Energetyki NSZZ Solidarność	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
35	129	2005.09.02	Kompania Wyborcza - 2005	930	Stanisław Michalkiewicz		Redaktor Naszego Dziennika.	Wybory 2005
	130	2005.09.02	25. rocznica powstania Solidarności w Parlamencie UE	550	Piotr Wesołowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	131	2005.09.02	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	915	Antoni Macierewicz	poseł	Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	132	2005.09.02	Huragan Katrina - zniszczenia Nowego Orleanu i nierówności społeczne w USA	725	dr Mieczysław Ryba	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	inne

36	133	2005.09.07	Audiencja generalna Ojca Świętego	500	o. Paweł Pakuła	redemptorysta z Rzymu	osoba duchowna	Religia
	134	2005.09.07	Kompania Wyborcza - 2005 fałszowanie sondaży	855	dr Mieczysław Ryba	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	135	2005.09.07	IPN przedstawi zarzuty Wojciechowi Jaruzelskiemu	710	prof.. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Historia i lustracja
	136	2005.09.07	Sytuacja w rolnictwie - sprawa KRUS	620	Marek Garbacz	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Polityka rolna
	137	2005.09.07	Forum Gospodarcze w Krynicy Górskiej	670	Janusz Szewczak	analityk gospodarczy	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
37	138	2005.09.16	Skazanie obrońców dzieci poczętych - kara dla twórcy wystawy antyaborcyjnej	805	ks. bp. Stanisław Stefanek	Przewodniczący Rady Episkopatu ds. Rodziny	osoba duchowna	Sprawy krajowe
	139	2005.09.16	Sprawa odwołania prokuratora krajowego	310	Stanisław Michalkiewicz		Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	140	2005.09.16	Rezygnacja Włodzimierza Cimoszewicza ze startu w wyborach prezydenckich	450	Stanisław Michalkiewicz		Redaktor Naszego Dziennika.	Wybory 2005
	141	2005.09.16	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	625	Antoni Macierewicz	Członek Sejmowej Komisji ds. PKN Orlen	Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	142	2005.09.16	Sprawa rolników - nie została obniżona akcyza na olej napędowy	450	Jerzy Chruścikoski	Przewodniczący Rady NSZZ Solidarność Regionalnej Rolników Indywidualnych	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Polityka rolna

38	143	2005.09.23	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005	1120	Bogdan Pęk	poseł do Parlamentu UE	polityk	Wybory 2005
	144	2005.09.23	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005	600	Stanisław Michalkiewicz		Redaktor Naszego Dziennika.	Wybory 2005
	145	2005.09.23	Podwójne dno liberalizmu - wyprzedaż majątku narodowego - Wybory 2005	400	dr inż. Andrzej Chrzanowski		ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	146	2005.09.23	Polityka rodzinna państwa Wybory 2005	595	Andrzej Kapera	inni	inni	Wybory 2005
	147	2005.09.23	Lekcoważenie Polski w UE	355	Jerzy Robert Nowak	prof. Dr hab.	ekspert/pracownik naukowy	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
39	148	2005.09.30	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - rozmowy koalicyjne między PIS i PO	700	Mikołaj Wójcik	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Wybory 2005
	149	2005.09.30	Sytuacja rolników - dopłaty bezpośrednie	915	Marek Garbacz	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Polityka rolna
	150	2005.09.30	SKOKI zamierzają utworzyć swój bank	590	Robert Knap	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	151	2005.09.30	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - ruch patriotyczny popiera Lecha Kaczyńskiego	975	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Wybory 2005

40	152	2005.10.03	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - kontrowersyjny film w TVN o. Rydzyku	590	Stanisław Krajski	dr historii, poseł do Parlamentu UE	polityk	Wybory 2005
	153	2005.10.03	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - kontrowersyjny film w TVN o. Rydzyku	910	Jerzy Robert Nowak	prof. Dr hab.	ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	154	2005.10.03	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - kontrowersyjny film w TVN o. Rydzyku	870	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Wybory 2005
	155	2005.10.03	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - kontrowersyjny film w TVN o. Rydzyku	430	Joanna Taczowska	Uiwersytet Kazimierza Wielkiego i Wyższa Szkoła Społeczna i Medialna	ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	156	2005.10.03	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - kontrowersyjny film w TVN o. Rydzyku	775	prof. Dr hab. Ryszard Bender		polityk	Wybory 2005

41	157	2005.10.13	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005	960	Roman Giertych		polityk	Wybory 2005
	158	2005.10.13	Małżeństwu zabroniono badań genetycznych nad uszkodzonym płodem	760	Ewa Kowalewska	Prezes Forum Kobiet Polskich	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Sprawy krajowe
	159	2005.10.13	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - Debata dotycząca przyszłości służby zdrowia	320	Władysław Piecha	PIS	polityk	Wybory 2005
	160	2005.10.13	Wybory parlamentarne i prezydenckie 2005 - wizja Polski liberalnej i solidarnej	650	dr Mieczysław Ryba	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	161	2005.10.13	Wybory w Niemczech	710	Waldemar Moszkowski		Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
42	162	2005.10.20	Komentarz o publikacji w Naszym Dzienniku "Krewni i Przyjaciele Platformy"	790	Mikołaj Wójcik	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Wybory 2005
	163	2005.10.20	Kuzynka Donalda Tuska mieszkała z dziadkiem z Wermachtu	880	Antoni Macierewicz	redaktor naczelny tygodnika Głos	Antoni Macierewicz	Wybory 2005
	164	2005.10.20	Pierwszy dzień pracy Senatu - wybór marszałka	420	prof. Dr hab. Ryszard Bender		polityk	Wybory 2005
	165	2005.10.20	Wybory 2005 - a stosunki polsko - niemieckie	460	dr Mieczysław Ryba	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005

43	166	2005.10.28	Wybory 2005 - sytuacja po wyborach parlamentarnych	835	prof. Krystyna Czuba	Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego	ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	167	2005.10.28	Wybory 2005 - próby konstruowania koalicji	115	prof. Krystyna Czuba	Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego	ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	168	2005.10.28	Wybory 2005 - próby konstruowania koalicji	1045	Zbigniew Ziobro		polityk	Wybory 2005
	169	2005.10.28	Nieoficjalny szczyt UE pod Londynem	725	Piotr Wesołowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	170	2005.10.28	Prace Komisji śledczej ds. prywatyzacji PKN Orlen	590	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	171	2005.10.28	Wybory 2005 - próby konstruowania koalicji	325	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Wybory 2005
44	172	2005.11.02	Audycja generalna Ojca Świętego	575	o. Marian Sojka		osoba duchowna	Religia
	173	2005.11.02	Perspektywy polityki ekonomicznej nowego rządu	840	Janusz Szewczak	analityk gospodarczy	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	174	2005.11.02	Dzień Zaduszny	1025	ks. prof. Aleksander Posadzki		osoba duchowna	Religia
	175	2005.11.02	Polski rząd z perspektywy Niemiec	590	Waldemar Moszkowski		Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską

45	176	2005.11.09	Audiencja generalna Ojca Świętego	790	o. dr Marian Sojka		osoba duchowna	Religia
	177	2005.11.09	Wybory 2005 - próby konstruowania koalicji	355	Mikołaj Wójcik	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Wybory 2005
	178	2005.11.09	Wybory 2005 - zapowiedzi protestów	290	Mikołaj Wójcik	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Protesty społeczne
	179	2005.11.09	Inicjatywa zakazu handlu w dni świąteczne	655	dr inż. Eugeniusz Rakowski	Kongregacja Handlowo - Przemysłowa	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
	180	2005.11.09	Zamieszki we Francji	750	ks. Dr Tadeusz Śmiech	Polska Misja Katolicka we Francji	osoba duchowna	Protesty społeczne
46	181	2005.11.15	Sytuacja po wyborach - Refleksja na temat programu Moniki Olejnik	1140	inż.. Janusz Kawecki		ekspert/pracownik naukowy	Wybory 2005
	182	2005.11.15	Sytuacja po wyborach - artykuł w Naszym Dzienniku - "Dziennikarzy służy prawdy, czy najemnicy"	820	Stanisław Michalkiewicz		Redaktor Naszego Dziennika.	Wybory 2005
	183	2005.11.15	Zobowiązania Polski wobec UE w zakresie zdrowotnym, losy Joanny Kluzik Rostkowskiej	1004	Urszula Krupa	lekarz medycyny, poseł do Parlamentu UE	polityk	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	184	2005.11.15	Przepychanki w Parlamencie Europejskim z powodu wystawy przeciwko aborcji	325	Piotr Wesołowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską

47	185	2005.11.26	Radosław Sikorski podjął decyzję o odtajnieniu akt dot. Układu Warszawskiego i przekazaniu ich do IPN	470	prof. Dr hab. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Historia i lustracja
	186	2005.11.26	Decyzja premiera o utrzymaniu akcyzy na paliwo na dotychczasowym poziomie	580	dr Waldemar Gontarski	redaktor naczelny gazety sądowej	ekspert/pracownik naukowy	Polityka rolna
	187	2005.11.26	Sprawa budżetu UE	555	Piotr Wesolowski	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	188	2005.11.26	II pielgrzymka rolników ekologicznych	580	Michał Grabianka	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Religia
48	189	2005.12.02	Propozycje dotyczące KRRiT	640	Paweł Kowal	przewodniczący Sejmowej Komisji ds. Środków Masowego Przekazu	polityk	Sprawy krajowe
	190	2005.12.02	Prezydent Kwaśniewski ułaskawia swoich byłych współpracowników	625	dr Waldemar Gontarski	redaktor naczelny gazety sądowej	ekspert/pracownik naukowy	Sprawy krajowe
	191	2005.12.02	Sprawa budowy muru w Izraelu	1105	prof. Igo Cyprian Pogonowski		ekspert/pracownik naukowy	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	192	2005.12.02	Sprawa pracowników elektrociepłowni	295	Jan Ciężki	Przewodniczący Ogólnopolskiego Związku Pracowników Elektrociepłowni i Ciepłowni	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne

49	193	2005.12.09	Ataki medialne na Radio Maryja	1215	Jerzy Robert Nowak	prof. Dr hab.	ekspert/pracownik naukowy	Sprawy krajowe
	194	2005.12.09	Sejm wybrał Janusza Kurtykę na prezesa IPN	470	prof. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Historia i lustracja
	195	2005.12.09	Rozprawa sądowa przeciw Jerzemu Urbanowi	495	prof. Dr hab. Ryszard Bender		polityk	Sprawy krajowe
	196	2005.12.09	Rosja i Niemcy przystąpiła do budowy Gazociągu Północnego	670	dr Mieczysław Ryba	KUL, Instytut Edukacji Narodowej	ekspert/pracownik naukowy	Relacje z Federacją Rosyjską
50	197	2005.12.15	Głosowanie nad budżetem UE w Parlamencie Europejskim	485	prof. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	198	2005.12.15	Prace Komisji ds. Służb Specjalnych - więzienia CIA w Polsce	880	Roman Giertych	LPR	polityk	Prace Komisji ds. PKN Orlen i Komisji ds. PZU, inne afery polityczne
	199	2005.12.15	Służba zdrowia - wyrzucenie z PO Andrzeja Sośnierz	940	Maria Ohman	Przewodnicząca Sekretariatu Zdrowia przy Komisji Krajowej NSZZ Solidarność	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Protesty społeczne
	200	2005.12.15	Wręczenie medali Fundacji Walki z Komunizmem w Waszyngtonie	810	Antoni Macierewicz		Antoni Macierewicz	Historia i lustracja

51	201	2005.12.22	Prace Senatu - zmiany ustawy medialnej	715	Jan Szafraniec	senator	polityk	Sprawy krajowe
	202	2005.12.22	Budżet UE	915	prof. Mirosław Piotrowski	historyk KUL, poseł do Parlamentu Europejskiego	polityk	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	203	2005.12.22	Zmiany w radach nadzorczych spółek skarbu państwa	480	Mikołaj Wójcik	Redaktor Naszego Dziennika.	Redaktor Naszego Dziennika.	Sprawy krajowe
	204	2005.12.22	Zbiórka pieniędzy przez Caritas	705	ks. Krzysztof Bąk	Dyrektor Caritas Diecezji Katowickiej	osoba duchowna	Religia
	205	2005.12.28	XXVIII Europejskie Spotkanie Młodych w Mediolanie	610	brat Marek z Taize		osoba duchowna	Religia
	206	2005.12.28	28 grudnia - Dzień Młodzianów - Dzień obrońców życia	690	dr inż. Antoni Zięba	znany obrońca życia	Przedstawiciel związków zawodowych i organizacji społecznych.	Unia Europejska i stosunki między UE, a Polską
	207	2005.12.28	NFZ nie finansuje leczenia chorych na niektóre nowotwory	415	Bolesław Piecha	wiceminister zdrowia	polityk	Sprawy krajowe
	208	2005.12.28	Koleje Państwowe -likwidacja połączeń i nowy cennik stawek za dostęp do infrastruktury kolejowej	865	Józef Dąbrowski	poseł, były przewodniczący Komisji Transportu	polityk	Protesty społeczne